

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI ANA BİLİM DALI
DRAMATİK SANATLAR SANAT DALI

CUMHURİYET'TEN GÜNÜMÜZE İZMİT'TE TİYATRO

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ersin ÇAKMAK

Prof. Dr. Sema GÖKTAŞ

KOCAELİ, 2025

TEŐEKKÖR

Bu çalışmaya başlarken, İzmit'te yıllar önce içerisinde olduğum tiyatro hareketinin nasıl bir tarihin uzantısı olduğunu bilmiyordum. Araştırdıkça büyük bir tarihin ufak bir kıyısında tiyatro yaptığımı fark ettim. O nedenle ilk önce İzmit'te tiyatro yapan herkese teőekkör ederim.

Zorlu şartlar altında ya da güzel sahnelerde olsun yine de tiyatro yapmak her zaman zor bir iş olmuştur o nedenle İzmit'te M.Ö. 3200'lerden bugüne tiyatro yapan herkese teőekkör ederim.

Ancak özellikle tez danışmanım Prof. Dr. Sema Göktaş'a özel bir teőekkör etmeliyim. Tez alışmamada çıkmaza girdiğim zamanlarda, çalışmaya olan inancını hiç kaybetmeyip beni yönlendiren ve İzmit tiyatrosuna bu kaynağın kazandırılmasında çok önemli katkıları olan değerli hocam Prof. Dr. Sema Göktaş'a çok teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ABSTRACT	III
KISALTMALAR	IV
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM: GÖÇ KENTİ İZMİT	4
1.1. İZMİT'İN KISA TARİHİ	6
1.1.1. Helenistik Dönem	6
1.1.2. Roma Dönemi	7
1.1.2. Türklere Geçiş	10
1.2. İZMİT'İN SOSYO EKONOMİK YAPISI	12
2. BÖLÜM: İZMİT ve TİYATRO	19
2.1. TİYATRO YAPILARI	19
2.1.1. Kullanımda Olmayan Yapılar	19
2.1.1.1 Antik Tiyatro	19
2.1.1.2. Seka Sinema Salonu	21
2.1.1.3. Kocaeli Fuarı ve Sokak Tiyatrosu Festivali	22
2.1.2. KULLANIMDA OLAN YAPILAR	27
3.BÖLÜM: İZMİT'TE TİYATRO YAŞAMI	35
3.1. 1923 – 1950 DÖNEMİ	46
3.1.1. Halk Evlerinin Açılması	46
3.1.2. Temsil Şubesinin Gösterileri	50
3.1.3. Halkevlerinin Kapanması	59
3.2. 1950 – 1980 DÖNEMİ	62
3.3. 1980 – 2000 DÖNEMİ	65

3.3.1. Kocaeli Bölge Tiyatrosu	65
3.3.2. Tiyatro Birikim	70
3.3.3. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları	72
3.3.3. İHEM DNM Sahnesi	92
3.4. 2000'LERDEN GÜNÜMÜZE TİYATRO	94
3.4.1. Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Sanatları Bölümü	94
3.4.4. İlkay Eser Tiyatrosu – Yeni Meydan Sahnesi	98
3.4.5. Oyun İstasyonu.....	102
3.4.6. Alternatif Tiyatro	102
3.4.7. İzmit Belediye Tiyatrosu.....	104
3.4.8 Saraka Sahne	109

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin sanat merkezi İstanbul'un hemen yanında bulunan İzmit'in tiyatro hareketliliği hakkında bilgi vermek ve kendine has bir tiyatro

kültürü olduğunu anlatıp, İzmit'in tiyatro alanında söz söyleyebilecek bir potansiyeli olduğunu ortaya koymaktır.

Özellikle basılı kaynakların yetersizliği bu çalışma önündeki en büyük engeldir. Ancak tiyatro alanında Türkiye'de basılı kaynak sorunu yıllardır var olagelen bir sorundur. Ayrıca genel olarak tiyatronun dışında, spesifik bir alanda yani bu çalışmanın başlığı konusunda, ülkemizde basılı kaynak bulmak oldukça zordur. Aslında bu çalışmanın yapılması, bu yazılı kaynak sorununa bir nebze olsun katkı sunarak, sorunun çözümüne ortak olmaktır.

Özellikle 2000 yılından sonraki dönem için yazılı kaynak bulmak neredeyse olanaksız olduğundan daha çok tanıklıklarla ve şahsen içinde bulunduğum bir zaman olduğundan, çalışmanın bu kısmı, tanıklıklar ve şahsi tanıklığımla ilerledi.

Var olan tüm basılı kaynakların hepsine ulaşıldı ki zaten bu konu başlığı altına girecek olgunlukta kaynaklara nicelik olarak bakıldığında, çok yetersiz olduğu görülecektir. İzmit'in bu alandaki potansiyelin sürekli ihmal edilmiş olması ve İzmit tarihi denilince akla "Antik Dönem" gelmesi nedeniyle çağdaş tarihçilik henüz İzmit için, özellikle de tiyatro alanında bir kaynak üretebilmiş değil.

Çalışma İzmit'in tiyatro tarihini, "İzmit'in Tarihi", "İzmit'te Tiyatro Yapıları" ve "İzmit'te Tiyatro Yaşamı" başlıklarında ele alınmış ve kentte şu ana kadar yapılan tüm tiyatro eylemlerine bir atıf yapmaya çalışmıştır.

ABSTRACT

The aim of this study is to give information about the theater activity of İzmit, which is right next to Turkey's art center Istanbul, and to explain that it has a unique theater culture and to reveal that İzmit has a potential to have a say in the field of theatre.

Especially the inadequacy of printed resources is the biggest obstacle to this study. However, in the field of theater, the problem of printed resources in Turkey is a problem that has existed for years. In addition, it is very difficult to find a printed source in our country in a specific field, namely the title of this study, apart from theater in general. In fact, making this study is to contribute to the problem of written sources, and to be a partner in the solution of the problem.

Since it is almost impossible to find written sources especially for the period after 2000, this part of the work proceeded with testimonies and my personal testimony, since it was a time that I was in personally and more with testimonies.

All of the existing printed resources have been reached, and it will be seen that when the resources that are mature enough to fall under this topic are looked at in terms of quantity, it will be seen that they are very insufficient. Contemporary historiography has not yet been able to produce a source for Izmit, especially in the field of theater, as the potential of Izmit in this area has been constantly neglected and the "Ancient Period" comes to mind when Izmit history is mentioned.

The study dealt with the theater history of Izmit under the titles of "History of Izmit", "Theatre Buildings in Izmit" and "Theatre Life in Izmit" and tried to make a reference to all the theater acts in the city so far.

KISALTMALAR

İHEM DNM Sahnesi: İzmit Halk Eğitimi Merkezi Deneme Sahnesi

DH.EUM.THR. : Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Tahrirat

GİRİŞ

Günümüzde, Türkiye’de ve tüm Dünya’da belirli sanat merkezleri oluşmuştur. New York, Paris, Londra, Berlin bunlara örnek olarak verilebilir. İstanbul her ne kadar bahsi geçen kentler gibi olmasa da yine de dünyada her sanatçının, işlerini göstermek isteyeceği yerler arasında yer alır. Bienaller ve Uluslararası Tiyatro Festivalleri, İstanbul’un, uluslararası alanda bilinirliğini arttırmış ve bu kenti ülkemizin kültür-sanat başkenti haline getirmiştir.

Bunun kendi içinde avantajları olduğu düşünülebilir; ancak, böyle başkentlerin hemen yanındaki İzmit gibi kentler için bu gölgede kalmak anlamına gelmektedir. Bu düşünce sanatı belirli bir yerde toplamak ve belirli bir yerden yönetmek anlamında “merkezileşmeye” doğru götürmektedir. Oysa sanatın yerelliği onu evrenselliğe taşıyan en büyük silahıdır. Her şehir, hatta her insan kendini, kendinden bir parçayı özgün bir şekilde ifade edebildiği sürece evrensel düşünceye bir katkı sağlayabilir. Zaten bilinen düşüncelerin ve tarzların yinelenmesi sanatı ileriye götüren bir tavır değildir. Sanatın bazı büyük merkezlerde toplanması onu özgün olma vasfından ayıran bir durumdur. Çünkü özgün olmak belirli bir riski barındırır ve merkezlerde oluşan büyük ekonomiler risk almayı sevmezler; o nedenle bu merkezler sanat üretmek yerine sanatı tüketir bir hale gelmişlerdir.

Böyle büyük sanat merkezleri her ne kadar sanat açısından yön gösterici ve geliştirici olsalar da sanatta merkezileşmek aslında, en azından Türkiye için, merkezi olmayan yerlerde sanatın kurutulması anlamına geliyor.

Profesyonel anlamda sanat icracılarını, çalışmamızın özelinde ise profesyonel tiyatrocuları bünyesine çeken Türkiye’deki merkezler tüm Anadolu kaynağını adeta sömürerek sanat yapmaya çalışıyor. Bunun sonucunda Anadolu’da profesyonel anlamda sanat görmek çok mümkün olmuyor.

İzmit örneğinde de bir benzeri görülüyor, 1950 – 1980 döneminde son derece kalifiye isimleri tiyatro alanında görürken, 1980 sonrasında daha çok kentteki gönüllü insanlarla tiyatro eyleminin yürüdüğü anlaşıyor.

Büyük sanat merkezleri, küçük sanat üreticilerini görmezden gelme eğilimindedirler. Bu elbette sanatın ruhuna aykırıdır. Özellikle çalışmamızda ele alacağımız İzmit özelinde bu aynı zamanda bir haksızlıktır. Çünkü İzmit, tarihinde birçok medeniyete ev sahipliği yapmış bir kent olmanın yanı sıra, her dönem tiyatro ve sanat açısından da canlı bir merkez olmuştur.

Sadece İzmit ilçesinde bile birçok tiyatro grubu sürekli olarak, kurulmuş, oyunlar oynamış, dağılmış tekrar kurulmuştur. Sadece sivil inisiyatif değil, aynı zamanda liselerde ve fabrikalarda da bir çok tiyatro grubu faaliyetlerini sürdürmüşlerdir.

İzmit her dönemde tiyatro açısından canlı bir kent olmakla birlikte, özellikle 2000'lerden sonra bu canlılık çok daha fazla artmış ve nitelik olarak kendine özgü bir hal almıştır.

Biraz önce de bahsettiğimiz gibi sayıca bir fazlalık göze çarpsa da, bu tiyatrolarda çalışan profesyonel sayısı bir elin parmaklarını geçmez. 1997'de kurulan İzmit Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu buna bir nebze çözüm olsa da yerelle bağı zayıf olduğundan kent kültüründen beslenememekte ve aynı zamanda da kent kültürünü besleyememektedir. 2006 yılında faaliyete geçen Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Sanatları Bölümü ise akademik faaliyetler yürüttüğünden kente ilk elden profesyonel sanatçı desteğini yapısı gereği üstlenmektedir.

Bu konuda yerel yönetimlerin ön alıp, profesyonel, sanatçıların kentte kalabilmeleri için ortam yaratılmalıdır. Aslında İzmit Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu bunun iyi bir örneğidir ama bu tiyatroda kent içinde bir merkezileşme yaratmıştır. Yerel yönetimler kaynaklarını böyle merkezi bir tiyatro için kullandıklarından başka yatırımlara gerek görmeyerek sanat konusunda yeterli çalışmayı yaptıklarını düşünmektedirler.

Yine de bu iki profesyonel kurum İzmit'in tiyatro yaşantısına bir hareket getirirse de, İzmit'in bu hareketliliği İstanbul'un gölgesinde kalmıştır ve kalmaktadır. Bunun

en büyük kanıtı, bu çalışma hakkında tarama yaparken karşımıza çıkan kaynak bulma zorluğudur. Adeta İzmit için, bir avuç insanın yaptığı çalışmalar haricinde, bir çalışma yapılmasına gerek görülmemiştir. Kentin yerel yöneticilerinin de bu düşüncede olması, araştırma yapmayı ve yayınlamayı zorlaştıran diğer etkenler arasındadır.

Bu çalışmada görülecektir ki, İzmit tarihinde sakladığı zenginliği bugün sahnelerinde barındırıyor. İzmit özelinden yola çıkılırsa eğer, diğer sanat merkezlerinin başka hangi yerel kültürleri, yani aslında evrensel değerleri, gölgede bıraktığı düşünülmelidir. Olması gereken sanatı bir yerde toplamak değil, bütün yurda yaymaktır. Çeşitliliğin, her alanda olduğu gibi, sanatı besleyen en büyük motivasyon olduğu gerçeği o zaman daha net görülecektir.

1.BÖLÜM: GÖÇ KENTİ İZMİT

İzmit bulunduğu konum itibariyle, göç yolları üzerinde yer alan bir kenttir. Bu nedenle birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Tarihi İstanbul'dan eskiye dayanan İzmit; antik dönemlerde ticaret için olduğu kadar sanat için de önemli bir kent olma özelliğini korumuştur. Ancak yaşadığı birçok deprem zamanla kentin önemini azaltmıştır. Kent bu dönemde de yine depremlerle anılmayı sürdürmektedir.

Kocaeli Körfezi'nin doğu kıyısında kurulan Kocaeli'nin, merkez ilçesinin adıdır İzmit. İzmit, 40°- 41° kuzey paralelleri ile 29°-31° doğu meridyenleri arasında konumlanır. İzmit bir sanayi kenti olarak bilinir, her ne kadar 1999 depremiyle ülke ve dünya gündemine oturmuştur. Ancak İzmit kenti Antik Bithynia'nın en önemli kenti Nikomedia olarak da adını tarihe yazdırmıştır. (Ross, 2006, s. 880)

Nikomedia kentinin izlerini bugün bile kent sokaklarında görmek mümkün. Çeşitli yerlerde Nikomedia adı sıklıkla kullanılmakta ve kent halkının belleğinde hala yaşamaktadır.

Örneğin, Romalı tarihçi Ammianus Marcellinus (MS 325/330-391) Roma Tarihi adlı kitabında Nikomedia hakkında şöyle yazmıştır; “Sonra Boğazları aşp, Kalkhedon ve Libyssa'ya geçerek, Nikomedia'ya, Kartacalı Hannibal'ın gömüldüğü yere geldi; şanını çok eskiden almış bir şehir, ve daha önceki imparatorların yaptığı muazzam harcamalarla öylesine donatılmış ki, umumî ve özel binaların çokluğundan iyi hâkimler ona ebedi şehrin merkeziymiş gibi bakarlardı.” (Ross, 2006, s. 882)

İzmit, üzerinde birçok uygarlık kurulmuş olan, antik dönemlerden günümüze üzerinde sürekli yerleşilmiş bir kenttir ve zengin bir tarihe sahiptir. Bu zengin tarihin önemli parçalarından biri de depremlerdir. Kent birçok kez depremlerle yıkılmış ancak sahip olduğu öneme binaen, her seferinde yeniden inşa edilmiştir. Bunun canlı örneği 1999 yılında yaşanan depremdir. Kent büyük bir depremle yıkılmış ancak kısa sürede tekrar eski işlerliğine kavuşmuştur. Kentin sanayideki kilit rolü, bu yeniden inşayı zorunlu kılan etkenlerin başında gelir. (Ross, 2006, s. 883)

1999 depreminden sonra yeniden inşa edilmiş olsa bile, depremin getirdiği demografik sorunlarla boğuşmak zorunda kalmıştır. Kentten ayrılanlar ve depremden bir süre sonra kente yerleşenler kentin nüfus yapısını değiştirmiştir. Bu da kentte oluşan yerleşik kültürün değişmesine yol açmış ve kent depremden sonra kendini inşa ederken adeta yeniden bir kültür de inşa etmek zorunda kalmıştır.

İzmit büyük depremler geçirmiş ancak toparlanması hep kısa sürmüştür ve önemini hep korumuştur. Özellikle MS 358 depremi İzmit üzerinde diğer bütün depremlerde daha yıkıcı bir etki yapmıştır. Yine de buna rağmen Roma imparatorları kentin onartılması için her seferinde kaynak ayırmışlardır. Bu da kentin ne denli önemli bir noktada olduğunu bize anlatıyor. (Ross, 2006, s. 885)

İzmit aynı antik adıyla Nikomedia, korunaklı bir limana sahiptir ve aslında kenti önemli yapan en önemli etken budur. Kentin tüm dünyada duyulmasını sağlayan ekonomik önemi ve göç yolları üzerindeki stratejik önemi olmuştur. Nikomedia, Helenistik Bithynia Krallığı'nın, Roma Bithynia-Pontus Eyaleti'nin ve Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkentliğini yapmıştır. Her dönemde büyük yapılara ev sahipliği yapmıştır. Bunun belki de en görkemlisi kendi türünün dünyadaki en büyük örneği olan ve çıkarılmayı bekleyen antik tiyatrodur. (Ross, 2006, s. 885)

Jeopolitik önemini günümüzde de sürdüren İzmit, Karadeniz'i Akdeniz'e ve Doğu ile batıyı birbirine bağlayan yollar üzerinde bulunmaktadır. Korunaklı limanı da İzmit'in önemli bir ticaret merkezi olarak kalmasını sağlamıştır. İzmit aynı zamanda tarıma ve balıkçılığa elverişli konumu nedeniyle de tercih edilen bir yerleşim alanı olmuştur. (Güney, 2013, s. 1467)

1.1.İZMİT'İN KISA TARİHİ

İzmit kelimesi etimolojik ve tarihsel kullanılışı Nikomedia'dan kaynaklanmıştır. Nikomedia adı şehre orada egemen olan Bitinya Kralı Nikomedes dolayısıyla verilmiştir. Şehrin ismi olan Nikomedia zaman içerisinde, önce İznikomid, Osmanlılardan sonra İznikmid ve çok daha sonraysa İzmid şeklinde evrilerek, 1928 sonrası Latin harflerine geçilmesiyle bugünkü şeklini almıştır. İzmit'in tarihine kısaca bakacak olursak; Helenistik Dönem, Roma Dönemi ve Osmanlı Dönemi olarak üç ayrı dönemde incelemek mümkündür.

1.1.1. Helenistik Dönem

Bölgede bilinen ilk yerleşimle Yunanistan göç eden Megaralılar tarafından kurulmuştur. Bugünkü Başiskele yöresine yerleşen Megaralıların kurduğu kentin adı Astakoz'dur. Astakoz güç çatışmaları nedeniyle birçok kez yağmalanmış ve hasar görmüştür. (Demir, 2019, s. 17)

Tüm kaynaklarda Nikomedia'nın kuruluşuna Astakoz adında bir koloninin öncülük ettiği söylenir. Ancak Skylax, bölgede Astakoz adında bir şehir olmadığını fakat Olibia adında bir kent bulunduğundan bahseder. (Demir, 2019, s. 12)

Skylax'ın yazdıklarından hareketle Astakoz kentinin farklı adlarla anıldığı düşünülebilir, ancak Skylax'ın bölgeye ziyaretinden çok önce, var olan Astakoz kenti ortadan kalkmış da olabilir. MÖ 712 yılında Megaralılar, Astakenoz Körfezine gelip bahsi geçen kentlerin olduğu bölgeye yerleşmişlerdir. Khalkedon ise bu entlerden çok daha sonra kurulmuştur. Ancak Astakoz kenti işgal ya da deprem gibi bir sebeple yıkılmışsa, büyük olasılıkla Khalkedon'lular tarafından onarılmıştır. Çünkü Astakoz'u ve Khalkedon'ı kuran yerleşimcilerin hepsinin kaynağı Yunan şehri Megara'dır. (Demir, 2019, s. 12)

Bu yerleşimlerin kalıntıları halen İzmit'in altında bulunmaktadır. Yeterli arkeolojik çalışmalara yapılamadığından, binaların ya da fabrikaların temel kazıları sırasında rastlanan bu eserler toprak altında büyük bir zenginliğin yattığının

göstergesidir. Çoğunluğu artık yerleşim alanı ve sanayi bölgesi olan kentte, sistemli kazı çalışmaları bu nedenlerle yapılamamaktadır.

Nikomedia kentini M.Ö. 280 yılında tahta geçen I.Nicomedes, M.Ö. 264 yılında kurmuştur. I.Nicomedes kendi adına kurduğu Nikomedia'yı, aynı zamanda Bithynia krallığının başkenti yapar. Anlatılan efsaneye göre I.Nicomedes kenti kurmadan önce, kentin kurulacağı yer için tanrılara danışır. Bu sırada, bir kartal, tanrılara sunulan kurbanın başını kaparak kaçmaya başlar. Bu kartalı ise bir yılan takip eder. Yılan yüzerek kartalı takip etmektedir. Yılan ve kartal körfezi geçerler ve bugünkü İzmit'in olduğu bölgeye varırlar. Bunun üzerine kahinler kentin buraya kurulmasını söylerler. Bu kuruluş efsanesi kentte bastırılan sikkelerde de tasvir edilmektedir. (Demir, 2019, s. 17)

Nikomedia'nın başkenti olduğu Bithynia Krallığı'nın son yönetici olan IV. Nicomedes (M.Ö. 94 – 74) ölümünden önce krallığını Roma İmparatorluğu'na bırakır. Bithynia artık Roma İmparatorluğu'nun bir kenti olur, Nikomedia ise Bithynia Eyalet Meclisi'nin merkezi olur. (Demir, 2019, s. 17)

1.1.2. Roma Dönemi

Plinius mektupları kent hakkında bize önemli bil veren kaynaklardır. Plinius M.S. 111 yılında İmparator Traianus tarafından Nikomedia'ya yollanır. Plinius ve Traianus arasındaki mektuplaşmalarda, kentteki yangından bahsedilir ve kentin sorunlarına dair öneriler bulunur. Kentin su ihtiyacını karşılamak için Marmara ile Sapanca Gölü'nü birleştirmek için bir projeden bile söz edilir. Ancak bu proje gerçekleşmez. O dönemde, su ihtiyacını karşılamak için yapılan, kanalların, sarnışların ve su köprülerinin izine bugün de rastlanmaktadır. (Demir, 2019, s. 18)

Nikomedia, konumu nedeniyle Bithynia Eyalet Meclisi'nin merkezi olur ve eyalette öne çıkar. İmparator Augustus M.Ö. 29 yılında Nikomedia'ya imparator için tapınak yapma yetkisi verir ve Nikomedia, Neokoros unvanı alır. Kent böylece imparatorluğun kültür merkezlerinden biri haline gelir. Neokoros unvanını almak sadece dini açıdan ön plana çıkmayı sağlamaz aynı zamanda ekonomik ve politik bir

gelişmedir. Bu. Çünkü dört yılda bir imparator adına yapılan oyunlar Neokoros ünvanı alan kentlerde yapılabilmektedir. Bu unvan Anadolu'da çok az kente verilmiş bir unvandır. Bu da Nikomedia'nın ne kadar önemli bir kent olduğunun göstergesidir. Kent bu unvanı alarak Roma'ya vergi vermekten kurtulduğu gibi doğal afetlerde de öncelikli olarak yardım alır. O nedenle kentte sık gerçekleşen depremlerde Roma İmparatorları hemen yardıma koşmuşlar ve kenti onarmışlardır. Nikomedia, Neokoros unvanını, İmparator Augustus'tan sonra, İmparator Commodus ve daha sonra İmparator Elagabalus döneminde toplam üç kez almıştır. (Güney, 2013, s. 1479)

Nikomedia'da, M.S. 120 yılında büyük bir deprem yaşanır ve kent büyük orandan yıkılır. İmparator Hadrianus'un yardımlarıyla kent yeniden onarılır. Daha sonra kentte bastırılan sikkelerde, şehir tanrıçası İmparator Hadrianus'un önünde diz çökmüş şekilde tasvir edilir ve Hadrianus'a, 'Restutori Nicomediae' (Nikomedia'yı Restore/İnşa Eden) unvanı verilir. (Demir, 2019, s. 18)

M.S. 258 yılında ise Nikomedia Gotların istilasına uğrar ve yağmalanır. Ardından M.S. 268 yılında bir büyük depremle sarsılan kent önemli ölçüde yıkılır. (Demir, 2019, s. 18)

İmparator Diocletianus M.S. 286 yılında Roma İmparatorluğu'nu tetraşi ile yönetmeye karar verdi. Çünkü Roma İmparatorluğu tek merkezden yönetilemeyecek kadar büyüktü. O nedenle Maximianus'u ortak imparator olarak belirledi. İki imparator Diocletianus ve Maximianus kendilerine yardımcı olarak birer Sezar belirler ve böyle ülke dörtlü bir yönetime geçmiş oldu. Diocletianus, Nikomedia'da imparator ilan edilmiştir o nedenle bu kente özel bir bağı vardır, ayrıca limanı ve göç yolundaki yeri nedeniyle de Nikomedia önemli bir ticaret merkezidir, bu nedenlerle Diocletianus, Nikomedia'yı Doğu Roma İmparatorluğunun başkenti yapar. Böylece Nikomedia; Roma, Antakya ve İskenderiye ile birlikte dünyanın dört önemli kentinden biri haline gelir ve altın çağlarını yaşar. (Demir, 2019, s. 19)

Dönemin yazarlarından Laktantius, İmparator Diocletianus tarafından Nikomedia'nın imparator başkentliğine uygun olacak şekilde yeniden imar edildiğine dair bilgiler verir. Yenilemek amacı ile kentin bir bölümünün yıkılarak yeniden

yapıldığı, başta imparatorluk sarayı olmak üzere birçok kamusal yapının kente eklendiği aktarılmaktadır. (Demir, 2019, s. 19)

M.S. 303 yılında Nikomedia’da, Hristiyan tarihinde çok önemli bir olay olan, Hristiyan katliamı yaşanır. 23 Şubat 303 tarihinde kilise yakılır. Yangının yayılma ihtimaline karşı, kent yöneticilerinin bu olayı yüksek bir tepeden izlediği söylenir. Bu olayın hemen ardından, imparatorluk sarayında bir yangın çıkar bundan da Hristiyanlar sorumlu tutulmuştur. (Demir, 2019, s. 19)

M.S. 305 yılında Diocletianus, imparatorluktan çekilir ve yerine Konstantinus imparator olarak gelir. İmparator Konstantinus, Byzantion’da kendi adına bir kent inşa ettirmeye başlar ve 330 yılında Konstantinopolis (İstanbul) açılır ve başkent unvanı da bu kente geçer ve Nikomedia yavaş yavaş önemini kaybetmeye başlar. Hatta Nikomedia’da bulunan Diocletianus heykelleri, yeni inşa edilen Konstantinopolis hipodromunda kullanılmıştır. (Demir, 2019, s. 19)

Önemini kaybetmeye başlayan Nikomedia 358 yılında iki şiddetli deprem geçirir ve çok büyük oranda zarar görür. Ammianus Marcellinus özellikle ikinci depremin Nikomedia’yı tamamen yıktığını belirtir. (Demir, 2019, s. 19)

362 yılında Nikomedia bir depremle daha sarsılır ve İmparator Teodos 394 yılında putperestliği kaldırına kadar, Nikomedia’da herhangi bir inşaat ya da tamirat faaliyetine rastlanmaz. (Demir, 2019, s. 20)

Nikomedia’nın Bizans dönemi ile ilgili bilgiler çok fazla değildir. Kent geçirdiği depremler ve istilalar sebebiyle yıkıntı halinde olsa da sahip olduğu doğal liman ve karayolu üzerinde konumu sebebiyle yine de önemli bir kent olarak kalır. Ayrıca başpsikoposun Nikomedia’da yaşaması nedeniyle, kent uzun süre önemli bir dini merkez olarak kalmıştır. (Demir, 2019, s. 20)

610 Yılında İmparator Heraklius olur ve bu dönemde Pers akınları imparatorluk için çok ciddi tehditler oluşturmaktadır. IX. Yüzyıla kadar Pers akınları, Arap akınları, veba salgını gibi olaylarla geçer. Bu dönemlerde Nikomedia’nın adı kent yapılan

ziyaretlerde geçer. Kenti Papa Konstantinus ve II. Justinianus ziyaret etmiştir. (Demir, 2019, s. 20)

Nikomedia başkent özelliğini kaybettikten sonra hakkında edinilen bilgiler de çok zayıflar. XI. Yüzyılda Türk akınları başlayana kadar Nikomedia'nın adı pek duyulmaz. XI. Yüzyılda başlayan Türk akınları zaten karışıklık içinde olan Bizans İmparatorluğunu çok zor durumlarda bırakmıştır. 1080 yılına gelindiğinde Nikomedia bu bölgedeki tek Bizans kenti olarak kalır. 1096 yılında ve 1101 yıllarındaki haçlı seferlerinde Nikomedia bir üs olarak kullanılmıştır. 1337 yılında ise Nikomedia Osmanlılar tarafından tamamen ele geçirilmiştir (Demir, 2019, s. 20)

1.1.2. Türklere Geçiş

Türk hakimiyetinden sonra zamanla kent adının da değişerek evrildiği görülür. Osmanlı jayıtlarında kentin adı İznikmid olarak anılır. Osmanlı hakimiyetinden sonra kentte camiler ve medreseler yapılmış ve Hristiyan nüfus giderek azalmıştır. Müslüman nüfustaki artışla beraber kent yavaş yavaş Türkleşmiştir. (Demir, 2019, s. 20)

Osmanlı devleti Ankara Savaşı'nda yenildikten sonra 1402 – 1420 yılları arasında fetret devrine girer. Bu sırada İznikmid, Bizans ile Osmanlı arasında sıklıkla el değiştirir. 1420 yılında kesin olarak Osmanlı'ya geçen İznikmid'de 1420'den sonra imar çalışmaları görülür. Ayrıca kentin limanı hala çok önemlidir ve hala Anadolu'dan Avrupa'ya geçerken İznikmid önemli bir duraktır. XVII. Yüzyıla ve daha sonra da birçok gezgin İznikmid'den geçmesine rağmen, pek fazla betimlemeye rastlanmaz. Kent sadece bir mola noktası olarak işlev görür. (Demir, 2019)

1918 – 1921 arası işgal altında kalan kentte Kuvay-ı Milliye hareketleri görülür. 1923'ten sonra adı artık İzmit olarak anılan kent, bir cumhuriyet kenti kimliğine kavuşur. Tarihinden getirdiği özellikleri olan limanı ve jeopolitik konumu sebebiyle

sanayi kuruluşlarını İzmit'e kurulmaya başlanır. İzmit, İstanbul'a yakınlığı nedeniyle de önemli bir sanayi kenti konumundadır. (Demir, 2019, s. 20)

Cumhuriyetin ilanından sonra 20 Nisan 1924 tarihinde Kocaeli ili kuruldu. Kentte ve ilin genelinde sanayi kesimi her dönemde ülke ortalamasını aşan bir etkinliği olmuştur. 1960 yıllarında Sanayileşmede çok büyük bir patlama yaşanmıştır. Özellikle kağıt, petrokimya ve rafineri gibi teknolojilerin kullanıldığı üretim merkezleri, nüfusun Sosyal ve Kültürel yapısında değişim yaratmıştır. Ortaya çıkan iş imkanları kente göçü hızlandırmış, bu göçlerden İzmit kenti de payını almıştır. (<https://www.kocaeli.bel.tr/tr/main/pages/izmit/224>, 215)

1.2.İZMİT'İN SOSYO EKONOMİK YAPISI

İzmit 367.990 kişilik nüfusa sahiptir. Bu nüfusun %49.56'sı kadın, %50.44'ü ise erkeklerden oluşur. (www.endeksa.com, 2025)

Bu özellikleriyle İzmit, Türkiye'nin 53. büyük ilçesidir. (www.nufusu.com, 2025)

İzmit şehri, Marmara Denizi'nin doğusunda İzmit Körfezi'nin doğusunda konumlanmıştır.

İzmit kenti, kıyı ovası ve kuzeydeki yamaçlar boyunca konumlanan şehrin kuzeyindeki yüksek sahalar akarsular tarafından parçalanarak kıyıya dik vadiler şeklinde uzanan bir görünüm kazanmıştır. Şehrin bir bölümünün özellikle 0-50 metre arasında düzlük bir ova üzerinde yer alması, ulaşım, sanayi ve ticari faaliyetlerin gelişmesinde önemli bir fiziki coğrafya faktörüdür. Özellikle İstanbul, Ankara gibi büyük şehir merkezlerine ulaşan yolların, geçiş güzergâhında olmasını sağlayan coğrafi konumunun avantajlarının yanı sıra demiryolu ve karayolu hattının kıyıya paralel olarak uzanması, önemli sanayi kuruluşlarını bünyesinde barındırması gibi birçok faktör İzmit'in göç almasını ve şehrsel gelişimini hızlandırmıştır. Bu coğrafi faktörler geçmişten günümüze şehrin nüfus gelişimi ve nüfusun mekânsal dağılımında etkili olmuştur. (Yıldız, İzmit Şehrinin nüfus gelişimi, 2016, s. 34)

Cumhuriyetin ilanından sonra İzmit'in adı Kocaeli olarak değiştirilmiş ve il yapılmıştır. 1939 yılında yapılan planlamayla İzmit'in tarihi yapısının korunması ve gelişmenin kıyı bölgesinde planlanması öngörülmüştür. Bunun ilk örneği ülkedeki ilk kağıt fabrikası olan SEKA fabrikası olarak düşünülebilir. Fabrika şehirde bir çok sosyal ve ekonomik dönüşüme öncülük ettikten sonra 2005 yılında kapatılmış ve fabrika alanının bir kıs park olarak şehrin kullanımına açılmıştır. 1939'dan sonra İzmit'teki sanayi gelişimi nüfusu da etkilemiş ve İzmit yoğun göç alan bir şehir haline gelmiştir. Ayrıca son yıllarda kurulan alışveriş merkezleri ve ticari sahalar, İzmit şehrine bir durak noktası olma özelliğini de kazandırmıştır. İzmit, 1924 yılında 13 mahalleye ve 14.637 nüfusa sahip iken günümüzde 369.383 nüfusu ile 60 mahalleyi bünyesinde barındırmaktadır. Ayrıca km²'ye düşen insan sayısının 4.600 kişi olması

şehir nüfusunun ne derece yoğun olduğunun bir göstergesidir. (Yıldız, İzmit Şehrinin Nüfus Gelişimi, 2016)

İzmit'in nüfus artışıında en önemli etken göçlerdir. Belli bir nüfusun bireysel veya grup halinde yaşadıkları yerlerden ayrılarak, devamlı veya geçici olarak başka bir yerleşim yerine gitmelerini ifade eden göç hareketleri, özellikle ekonomik anlamda yetersiz olan kırsal alanlardan; eğitim, sağlık, sanayi ve teknolojinin hızla geliştiği şehir merkezlerine doğru yaşanmaktadır. Bu nedenle Türkiye'de 1950'li yıllardan itibaren şehirsal alanlarda ve yakın çevrelerinde başlayan sanayileşme faaliyetleri, kırdan kente göçün ana sebebini oluşturmaktadır. İzmit'e daha erken başlayan ve 1950'lerden itibaren artarak devam eden bir göç hareketi başlamıştır.. Ayrıca Ankara-İstanbul Demiryolu ve D-100 Karayolu hattı ile İzmit-İstanbul Otobanının doğu-batı şeklinde uzanması nüfusun da aynı doğrultuda yoğunlaşmasına zemin hazırlamıştır. (Yıldız, İzmit Şehrinin nüfus gelişimi, 2016)

İzmit'in ilk nüfus sayımı 1523 yılında yapılmıştır. Bu sayıma göre İzmit'in o dönemki nüfusu 7.397 kişidir. İzmit'te 1567 yılındaki deprem, 1592 yılındaki veba salgını ve 1595-1610 yılları arasındaki Celali İsyanları, şehir hayatını olumsuz etkileyerek belli bir nüfusun ölümüne ve halkın bir kısmının göç etmesine sebep olmuştur. Ayrıca siyasi nedenlerden dolayı 40.000 kişilik Ermeni grubu, bulundukları bölgelerden çıkarılarak İstanbul ve yakın çevresine yerleştirilmiştir. Böylece Kocaeli'de Akmeşe (Armaş), Bahçecik (Bardizag), Arslanbey gibi Ermeni yerleşkeleri kurulmuştur. (Yıldız, İzmit Şehrinin nüfus gelişimi, 2016)

Cumhuriyet döneminde, savaşıardan dolayı yıkılan kentlerin tekrar inşasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Özellikle demiryolu ağının yapımı ile sosyo-ekonomik yapının iyileştirilmesi düşünülmüştür. Böylece erişimin kolay bir şekilde sağlanmasıyla bölgelerin ekonomik anlamda hızlı bir şekilde kalkınması planlanmıştır. (Yıldız, İzmit Şehrinin nüfus gelişimi, 2016)

Türkiye'de Cumhuriyet döneminde ilk resmi nüfus sayımının yapıldığı 1927 yılından, sanayileşme faaliyetlerinin başladığı 1950'den sonraki yıllara kadar İzmit şehrinin nüfusu sürekli artmıştır. Nüfusun yarıdan fazlasının kırsal alanlarda yaşaması

halkın temel geçim kaynağının tarım ve buna bağlı olarak toprağa dayalı faaliyetler olduğunun göstergesidir. Bu dönemde sanayileşmenin etkilerinin görülmemesine rağmen 1935 yılından itibaren şehir nüfus oranı yükselmeye başlamıştır. Bunun esas sebebi 1936 yılında açılan kağıt fabrikasının (SEKA) istihdam olanağı yaratarak kırdan kente olan göçleri arttırmasıdır. Şehir nüfusunun yarıdan fazlasını oluşturan erkek nüfusu bu durumu kanıtlayıcı niteliktedir. (Yıldız, İzmit Şehrinin nüfus gelişimi, 2016)

Dönemin en düşük nüfus artış hızı 1945 yılında %8,5 oranında kaydedilmiştir. Bu durum II. Dünya Savaşı nedeniyle yetişkin erkek nüfusun silah altına alınması, sağlıksız ve temel geçim kaynaklarının kısıtlı olduğu bir ortamda ölüm oranlarının artmasıyla açıklanabilir. Ayrıca şehirdeki nüfusun bir kısmının kırsal alanlara göç etmesi, savaşın şehirleşme üzerindeki en önemli göstergelerinden birini oluşturmaktadır. 1945 yılından sonra savaşın etkilerinin azalması, sağlık ve yaşam koşullarının iyileştirilmesiyle nüfus önemli ölçüde artış eğilimine girmiştir. Türkiye’de 1950’li yıllarda sanayileşmeyle başlayan şehirleşme faaliyetleri özellikle büyük şehirlerde nüfusun yığılması sonucunu doğurmuştur. İzmit’te de aynı dönemde başlayan sanayileşme hareketleri sonucunda Mannesmann Sümerbank Boru Endüstrisi T.A.Ş., Türk Pirelli Lastikleri A. Ş., Goodyear Lastikleri T. A. Ş., Çelik Halat ve Tel Sanayi A. Ş., Kordsa Global Endüstriyel İplik ve Kord Bezi San. ve Tic. A. Ş., BRISA Bridgestone Sabancı Lastik San. ve Tic. A. Ş. gibi büyük sanayi tesisleri kurulmuştur. 1990’lı yıllara kadarki süreçte açılan bu fabrikalar, iş olanaklarını arttırarak bölge nüfusunun istihdamında ve bölgeye olan göçlerde büyük bir paya sahiptir. Öyle ki bu dönemde nüfus sürekli olarak artmış ve buna bağlı olarak nüfus artış hızı da 1990 yılına kadar %30’un üzerinde seyretmiştir. Fakat 1990 yılında bu oranın %-4,3 düzeyine düşmesi, İzmit sınırları içerisindeki Körfez yerleşmesinin 1987 yılında ilçe statüsüne alınmasıyla açıklanabilir. Bunu %-1,1 nüfus artış hızıyla 2000 yılı izlemektedir. Söz konusu 10 yıllık süreçte nüfus azalma eğilimine girmiştir. Bunun esas sebebinin 17 Ağustos 1999 depreminde meydana gelen ölümler ve başka bölgelere yapılan göçler olduğu söylenebilir. (Yıldız, İzmit Şehrinin nüfus gelişimi, 2016)

Yerleşmelerin şehirleşme süreçlerini ortaya koyan göstergelerden biri olan şehir-kır nüfus ve oranları İzmit'te kendini en iyi şekilde göstermektedir. Öyle ki, toplam nüfus içindeki şehir nüfus oranı 1960'lardan itibaren sürekli olarak %50'nin üzerinde düzenli bir artış göstererek günümüze ulaşmıştır. Fakat 2000 yılında kırsal nüfus %47,5 ile ani bir yükselişe geçmiştir. Söz konusu yıldaki bu değişim depremde nüfusun önemli bir kısmının daha güvenli olduğu gerekçesiyle köylere yönelmesinden ileri gelmektedir. (Yıldız, İzmit Şehrinin nüfus gelişimi, 2016)

Kocaeli ilinde 9.476 kişinin öldüğü 17 Ağustos 1999 depreminde, İzmit şehri önemli derecede nüfus kaybına uğramıştır. Ayrıca bu dönemde sadece Kocaeli bölgesinden konutları yıkılan veya ağır hasar gören 42.018 kişi deprem nedeniyle özellikle İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlere göç etmiştir. Bunun yanı sıra Sakarya, Yalova, Düzce gibi yakın merkezlere ve çoğunlukla Marmara, Ege, İç Anadolu ve Karadeniz Bölgelerine doğru göç yaşanmıştır. Bu durum açıkça göstermektedir ki İzmit şehrinin geçmişten beri geçirdiği depremler, nüfus gelişim sürecini etkileyen en önemli coğrafi faktörlerden birisidir. (Yıldız, İzmit Şehrinin nüfus gelişimi, 2016)

Buna karşın şehir, tarih boyunca depremlerle yıkılmasına rağmen her seferinde onarılarak büyümeye devam etmiştir. Elverişli mekan şartlarına sahip olması, önemli merkezlere yakınlığı ve büyük sanayi kuruluşlarını bünyesinde barındırması nedeniyle şehir, geçirmiş olduğu felaketlere rağmen gelişimini sürdürmüştür. (Yıldız, İzmit Şehrinin nüfus gelişimi, 2016)

İzmit şehri için şehirleşmenin en üst düzeyde olduğu dönem depremin etkilerinin azalmasıyla 2000 ve 2015 yılları arasındır. Bu dönemde nüfus genel olarak düzenli bir artış izlemiştir. Fakat 2007-2008 yılları arası nüfus artış hızında %0-336,4 oranında azalma kaydedilmiştir. 2008 yılına kadar Başiskele ve Kartepe'ye ait beldelerin İzmit sınırları içinde olması bu azalmanın asıl göstergesidir. 22/03/2008 tarihinde yayınlanan 5747 sayılı "Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" uyarınca önceden İzmit'e bağlı Yeniköy, Bahçecik, Yuvacık, Kullar, Karşıyaka beldeleri

Başıskele ilçesine; Uzunçiftlik, Uzuntarla, Eşme, Acısu, Maşukiye, Büyükderbent, Arslanbey, Sarımeşe, Suadiye ve Köseköy beldeleri Kartepe ilçesine bağlanarak iki yeni ilçe kurulmuştur. Ayrıca İzmit Büyükşehir Belediyesi, 02/09/1993 tarihli ve 504 sayılı “Yedi İlde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile Kocaeli Büyükşehir Belediyesi olarak değiştirilmiştir. 2000 yılında köy statüsünde olan 12 mahallenin günümüzde şehrin birer parçası olduğu ve bu yerleşmelerin daha çok doğu eksenli konumlandığı söylenebilir. (Yıldız, İzmit Şehrinin nüfus gelişimi, 2016)

2015 yılında şehrin nüfusu genellikle kuzey bölgelerde yoğunlaşmaktadır. İzmit şehrinde 23.035 kişi ile en fazla nüfusa sahip mahalle Yenişehir Mahallesi'dir. Bunu 21.614 kişi ile Yahyakaptan Mahallesi izlemektedir. Yoğun nüfuslu sahaların yaklaşık olarak 100 metre yükseltiye kadar olan kısımlarda yer aldığı görülmektedir. Ayrıca kentsel yapıların, tüm şehir alanına yayılmış olmasına rağmen nüfusun kuzey bölgelerde yoğunlaşmasının ana sebebi, sanayi tesislerinin ve rekreasyon alanlarının körfezin kıyısında ve bölgenin doğusunda konumlanmasıdır. (Yıldız, İzmit Şehrinin nüfus gelişimi, 2016)

Genel olarak bölgede 1970'li yıllarda sanayileşmenin başlaması ve bu durumun İzmit'te hızlı bir nüfus artışıyla sonuçlanması şehrin kısa sürede kalabalıklaşmasına neden olmuştur. Öyle ki bu dönemde İzmit'te ikamet eden nüfusun yaklaşık yarısı Kocaeli iline kayıtlı iken diğer yarısı Kocaeli dışındaki illere kayıtlıdır. Bu nüfusun, özellikle Doğu Marmara, Doğu Karadeniz ile Doğu Anadolu'nun doğusundaki ve kuzeyindeki illere kayıtlı olması şehrin yakın çevresinden ve diğer coğrafi bölgelerin kırsal alanlarından göç aldığıının kanıtıdır. Bu illerin başında Sakarya, Ordu, Trabzon, İstanbul, Bolu, Erzurum, Artvin ve Van gelmektedir. Farklı sebeplerden kaynaklanan bu durumun en önemli nedeni şehrin sahip olduğu iş olanakları ve yukarıda adı geçen illerde, İstanbul hariç, yerel kalkınmanın yeteri kadar sağlanamamasıdır. (Yıldız, İzmit Şehrinin nüfus gelişimi, 2016)

Şehirler tarih boyunca dinamik bir yapı gösterirler. Kuruluşu M. Ö. 8. yüzyıla dayanan ve birçok ulusa başkentlik yapmış olan İzmit şehri, geçmişten beri inşili

çıkışlı süreçler geçirmiştir. Şehrin ihtişamlı ve görkemli dönemlerine karşılık savaşlar, depremler, yangınlar sonucunda birçok kez harap ve yıkık haldeki durumlarına da rastlanır. Bu nedenle şehrin nüfusu da bu duruma paralel olarak tarih boyunca değişkenlik göstermiştir. (Yıldız, İzmit Şehrinin nüfus gelişimi, 2016)

Kurulduğu dönemden bu yana İzmit'in şehir nüfusu, siyasi olaylar, doğal afetler, sanayileşme hareketleri, idari sınırların değişiklikleri gibi birçok faktörden dolayı farklı seyirler izlemiştir. Osmanlı Devleti döneminde savaşlar ve isyanlar bir kısım nüfusun ölümüne, bir kısım nüfusun da göç etmesine sebep olmuştur. Cumhuriyet döneminde iyileştirilmeye çalışılan sosyo-ekonomik yapı ile şehir hayatı düzene girmiştir. İzmit şehrinde SEKA'nın açılması nüfusun fabrika çevresinde yoğunlaşmasına ve şehrin göç almasına neden olmuştur. Fakat ardından yaşanan II. Dünya Savaşı'nın etkileriyle nüfusun yapısında değişiklikler görülmüştür. 1950'li yıllardan itibaren İzmit çevresinde, farklı bölgelerde kurulan sanayi tesisleri şehrin mevcut sanayi fonksiyonunun oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bölgenin istihdam potansiyelini arttıran bu durum sonucunda İzmit önemli bir nüfus çekim merkezi konumuna erişmiştir. (Yıldız, İzmit Şehrinin nüfus gelişimi, 2016)

Geçirilen son büyük deprem (1999 depremi) birçok kişinin ölümüne ve göç etmesine sebep olduğu için nüfusun yapısı olumsuz etkilenmiştir. Buna rağmen sahip olduğu sanayi, ticaret, ulaşım gibi birden fazla fonksiyonu ile İzmit'in nüfusu sürekli artmaya devam etmiştir. Fakat nüfus artışının devam etmesi altyapı, ulaşım, konut gibi hizmetlerin mevcut nüfusa yetmeme sorunlarını da beraberinde getirmiştir. (Yıldız, İzmit Şehrinin nüfus gelişimi, 2016)

Şehrin köklü bir geçmişe ve gelişmiş bir ulaşım ağına sahip olması, önemli merkezler arasında yer alması ve önemli sanayi ve ticari merkezlerini bünyesinde barındırması bölgenin gelişmişliğini hızlandırmıştır. Sonucunda şehir yoğun bir göç akınına uğramış ve 2015 yılında 369.383 nüfusu ile Türkiye'nin en kalabalık şehirlerinden biri olmuştur. Fakat hızlı ve plansız yaşanan bu şehirleşme süreci bölgede doğal ve beşeri birçok sorunun yaşanmasına ve belediye hizmetlerinin ihtiyacı karşılayamamasına sebep olabilir. Bu yüzden geleceğe yönelik yapılacak çalışmalarda

olası sorunların çözüme kavuşturulması için sürdürülebilir arazi kullanımı ve planlı şehirleşme önlemleri alınarak mekânın ön planda tutulduğu planlamalar geliştirilmelidir. (Yıldız, İzmir Şehrinin nüfus gelişimi, 2016)

İzmit son zamanlarda nüfus yoğunluğundan dolayı birçok sorunla yüzleşmektedir. Bunlardan biri olan yoğun trafik, özellikle hafta içi iş çıkış saatlerinde D-100 Karayolunda meydana gelmektedir ve şehrin ulaşımını önemli ölçüde sekteye uğratmaktadır. Yoğun nüfuslanmanın sonucu olan bu durum için alternatif yol güzergâhlarının oluşturulması, toplu taşıma sistemlerinin geliştirilmesi, trafik ışıklarının ve sürelerinin yolların araç yoğunluğuna göre düzenlenmesi gibi çalışmalarla çözümler geliştirilebilir. Şehrin önemli bir başka sorunu da doğal alanların yeni sanayi, ticaret ve konut yapıları oluşturmak için tahrip edilmesidir. Böyle bir durumda kurulacak yapının doğal ortama zarar vermeyecek nitelikteki yer seçimine bağlı olarak imara izin verilmesi gerekmektedir. Ancak bu sayede ileriye dönük planlı bir şehirleşmeden söz edilebilir. (Yıldız, İzmir Şehrinin nüfus gelişimi, 2016)

Diğer bir taraftan çalışmada karşılaşılan önemli sorunlardan birisi ülkemizde nüfus istatistiklerinin idari sınırlara göre derlenip yayınlanmasıdır. Zira kırsal ve şehir nüfuslarını inceleyen çalışmalarda yerleşmelerin kesin sınırlar çizilerek, çevrelerindeki diğer yerleşme alanlarından soyutlanması yanlış sonuçların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu çalışmada elde edilen veriler ölçüsünde nüfus yoğunluk haritaları üretimi esnasında günümüz İzmir şehri sınırları içerisindeki yerleşme nüfusları dikkate alınmış ve böylelikle geçmişten günümüze ne kadar bir kırsal nüfusun şehir nüfusuna katıldığı tespit edilmiştir. Benzer bir yöntem kullanılarak yapılabilecek bölgesel ve ulusal ölçekteki çalışmalar ile ülkemizdeki gerçek kırsal ve şehrsel nüfusun hesaplanması da sağlanabilir. Yerleşmelerin kırsal veya şehir statüsü dikkate alınarak, coğrafi perspektifte değerlendirilerek incelenmesi şehir planlama çalışmaları için daha gerçekçi altılıkların ortaya çıkmasını da sağlayacaktır. (Yıldız, İzmir Şehrinin nüfus gelişimi, 2016)

2. BÖLÜM: İZMİT ve TİYATRO

2.1.TİYATRO YAPILARI

2.1.1. Kullanımda Olmayan Yapılar

2.1.1.1 Antik Tiyatro

Kocaeli'de doğrudan tiyatro için yapılmış en eski mekanlar şunlardır: Roma Dönemi'nden kalma Antik Tiyatro, Çukurbağ Mahallesi'nde "Gladyatör Dövüşleri"nin yapıldığı Cinnasium" ve Eskihişar Kalesi'ndeki tiyatro. Bugün bunlardan sadece Eskihişar Tiyatrosu restorasyon görmüştür ve kullanılmaktadır. Antik miras ise ortaya çıkarılmayı beklemektedir. (Altun Y. D., 2007, s. 587)

İzmit Antik Tiyatrosu, çok yeni keşfedilen bir tiyatro olmakla beraber, kendi alanında dünyanın en büyüğü olması sebebiyle çok önemli bir yapıdır.

Daha önce eksik ve yetersiz birtakım çalışmalar yapılmış ama artık günümüzde teknolojiyi de kullanarak çok daha detaylı çalışmalar yapabiliyoruz. Bu yapıların arasında Antik Nikomedia kentinin tiyatrosu keşfedilmiş, plan çalışması yapılmış ve mevcut kalıntıların Efes Antik Tiyatro'dan daha büyük dünyanın en büyük tiyatrosu olması müjdesini verdiği görülmüştür. Bunun üzerine çalışmalar şimdilik tiyatroda yoğunlaştırılmıştır. Antik Tiyatro Hem Helenistik hem de Roma döneminde başkentlik yapmış olan antik Nikomedia'nın tiyatrosunun varlığı şimdiye kadar kentte yaygın bilinmemekteydi. Nikomedia'nın her ne kadar antik dönemin en önemli başkentlerinden birisi olduğu bilinse de modern yerleşmenin antik kent dokusunun üzerini kaplaması nedeniyle olması gereken tiyatro binası antik kentin diğer önemli yapılarının kaderini paylaşarak üzerindeki yükün altında kaybolup gitmiştir.

Antik dönemde tiyatrolar bir kentte mutlaka olması gereken yapılardır. Her türlü önemli sosyal olaylar tiyatrolarda gerçekleştirilirdi. Tiyatrolar planlı olarak yapılan kentin doğa manzaralarına hâkim yerlerinde şehrin ana mimari anıtı olarak yükselirdi. Sanatın her dalında en görkemli eserlerin yapıldığı Helenistik Dönemde Bythinia Krallığına başkentlik yapmış Nikomedia'nın tiyatrosunun da bir yamaca yaslanarak yapılmış olması gerekiyordu. Olması gereken Helenistik tiyatro 2005 yılında

gerçekleştirilen; Kocaeli İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması sırasında İzmit Kent Merkezi'nde, Orhan Mahallesi'nde bulundu. 2005 yılı Aralık ayında yapılan çalışmada tiyatronun daha çok doğu tarafındaki duvarlarının ve tonozlarının ayakta kaldığı tespit edildi. Tiyatronun konumu itibarıyla bütün şehrin manzarasına hâkim bir yamaca yaslanmasından dolayı Helenistik bir tiyatro olması gerekiyordu. Bunun yanı sıra, ayakta kalabilen mimari kalıntılar Roma İmparatorluk döneminde ilavelerle yükseltile kısımlarıyla Roma İmparatorluk tiyatrosu olduğunu göstermiştir. Tiyatronun duvarlarının tamamen kireç taşından yapılmış büyük bloklardan ve harç kullanılmadan örüldüğü anlaşılmıştır. Mevcut ayakta kalabilen yapının tonozlar hâlinde, birisi batıda olmak üzere 7 adet girişı tespit edilmiştir. Oturma sıralarının ana kayaya oyularak yapıldığı ve sahne binasının ise büyük bir olasılıkla yaklaşık 5-10 m derinliğinde toprak altında kaldığı öngörülmüştür. Tiyatro alanı 1995 yılında İç Kale olarak Anıtlar Kurulu tarafından 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir. İç Kale olarak tanınan sur duvarlarının aslında bazısının tiyatronun duvarları olduğu, diğerlerinin ise tiyatronun taşları alınarak yapıldığı fark edilmemiştir. Aslında tiyatro, Bizans döneminde taşları alınarak surlarda kullanılmasından dolayı hem görsel hem de fonksiyonel olarak Roma döneminden itibaren önemini kaybetmiştir. Bizans döneminde üzerinde yükselen surlardan dolayı seyyahların ve geç dönem tarihçilerinin ise gözünden kaçmıştır. 2006 yılı 'Kocaeli İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması' çalışmalarında tiyatronun ölçüleri alınarak planını çıkartılmıştır. Tiyatronun bazı kısımlarının binalar ve bitki örtüsüyle kaplanmış olmasına rağmen mevcut kalıntılarının ölçüleri birleştirilmiştir. Yaklaşık olarak 164x50 m ebatlarında olduğu ortaya çıkmıştır. Bu ölçüler doğrultusunda karşılaşılan yapının şimdiye kadar antik dünyanın en büyük tiyatrosu (amfi tiyatro değil) olarak bilinen Efes Antik Tiyatrosundan daha büyük olduğu tespit edilmiştir. Ancak Nikomedia Tiyatrosu 1. derece sit alanı olduğu hâlde üzerinde evler olan ve hala iskana devam edilen bir tepe olarak dikkat çekmektedir. (Ross, 2006, s. 892-893)

Efes Antik Tiyatrosu'ndan bile daha büyük bir tiyatronun Nicomedia'ya yapılmış olması buranın kültür sanatta nasıl bir seviyede olduğunun en büyük kanıtını

oluşturur. Aynı zamanda böyle bir tiyatronun halen toprak altında olması da şu an kültür ve sanata verilen değerin ne düzeyde olduğunu açık bir kanıttır.

Birçok gazete haberine de konu olmasına karşın, antik tiyatroyla ilgili halen bir kazı çalışması başlatılmamıştır. Ulusal ve yerel basındaki ilgiyi eylemem dönüştürememiş olmak İzmit için büyük bir şanssızlıktır. Çünkü bu ebatlardaki tarihi bir yapının dünya çapında ilgi göreceği kuşkusuzken, çalışmaların halen başlamıyor olması da enteresandır.

2.1.1.2. Seka Sinema Salonu

Seka Kağıt Fabrikası, sadece bir fabrika olarak değil, bir kültür alanı olarak da kentte hizmet etmiştir. Kentte hiçbir sinema ve tiyatro salonu yokken, Seka Sinema Salonu, öncelikle sinema olarak daha sonra ise tiyatro salonu olarak hizmet vermiştir.

İlk önce Kocaeli Bölge Tiyatrosu'nun kullandığı sahneyi, diğer kentlerden şehre gelen tiyatrolar, turne sahnesi olarak kullanmıştır.

Son olarak İzmit Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu, kuruluş yılı olan 1997'de bu sahnede perdelerini açmıştır. 1997'de, altı saatlik bir "Hamlet" oyunuyla perdesini açan Seka Sinema Salonu, Türkiye gündemini uzun süre işgal eden bu "Hamlet" yorumuyla kente belki de son kez hizmet etmiştir.

1998 de Süleyman Demirel Kültür Merkezi'nin açılması ve 1999 depreminde salonun epey hasar alması sonucunda, artık kullanılmaz hale gelmiştir. Tanıklığına başvurduğumuz Naci Taner Büyükarman da, bu değişimi şu şekilde özetliyor:

"İlk oyun yedi saat süren bir Hamlet. Henüz salon bitmemiş. O yüzden de Seka Salonu'nda oynuyorlar oyunu. Salon bayağı bir revize edildi. Ön koltuklar kalktı, sahne uzadı seyirciye doğru falan. İnanılmaz bir performans." (Büyükarman, 2019)

Sahnenin tümünden yenilenmesine ve salonunda neredeyse baştan düzenlemesine karşın, oyunun sadece bir sezon bu sahnede kalması, belediyenin tiyatro vizyonuna ait

önemli bir gösterge. Hali hazırda inşa edilmekte olan başka bir sahne olmasına karşın, gerekli masraflardan kaçınmayıp Seka Sinema Salonu'nun, Seka Tiyatro Salonu'na çevrilmesi önemli bir göstergedir.

2.1.1.3. Kocaeli Fuarı ve Sokak Tiyatrosu Festivali

Kocaeli Fuarı yıllarca kentin eğlence hayatında önemli bir yer edinmiştir. Son yıllarda etkisini artık yitirse de, özellikle 1990'lı yıllar ve 2000'lerin başında kent insanının sosyalleşmesi açısından önemli bir yere sahip olmuştur.

Kocaeli Fuarı 1966 yılında Kocaeli Sanayiinin tanıtılması amacıyla "Kocaeli Sanayi Sergisi" olarak açılır. O yıl İzmit Spor ve Sergi Sarayı ve çevresinde açılan ilk Kocaeli Sanayi Sergisi 20 gün süre ile açık kalır ve Kocaeli bölgesinde tüm sanayi kuruluşlarının katıldığı bir düzenleme olarak dikkat çeker. (kulturportali, 2025)

İzmit Belediyesi ve İzmit Sanayi ve Ticaret Odası'nın işbirliği ile İzmit Körfezi'nin bitimindeki bataklık alanda, yepyeni bir fuar kurulması için hazırlıklar başlar. Dönemin İzmit Belediye Başkanı Leyla Atakan'ın öncülüğünde 2 Nisan 1969 tarihinde başlayan çalışmalarla bataklık alan doldurulur ve 28 Haziran 1969 günü fuarın şimdiki yeri olan 35.000 m²'lik alanda 3. Kocaeli Sanayi Sergisi açılır. (kulturportali, 2025)

1970 yılından itibaren dolgu alanının her yıl genişletilmesiyle Fuar'ın bugünkü düzenlemesine ve 400.000 m²'lik alana ulaşılır. 2020 yılında 54. kez hizmete giren Kocaeli Kültür ve Sanat Festivali halen Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Kocaeli Sanayi Odası ve İzmit Ticaret Odası ortak kuruluşudur. (kulturportali, 2025)

Kocaeli Fuarı çok büyük bir alan kurulmuş olması nedeniyle çok farklı etkinliklere aynı anda sahiplik yapabilen bir mekan olmuştur. Bunlardan, tiyatro adına en önemlisi” sokak tiyatrosu festivalidir.

İlki 1996 yılında düzenlenen Uluslararası Sokak Tiyatrosu Festivali, yurt içinden ve dışından yetenekli sanatçılar değişik işlerini İzmit halkıyla buluşturması bakımından önemlidir. Aynı zamanda kentteki amatör tiyatrocuların da bu gösterilerde

kullanılması, kent sanatçılarının yetişmesi bakımından çok önemlidir. Ben de şahsen bu tecrübeyi yaşamış ve “La MaMa” grubuyla “Goethe”nin “Faust” oyununda rol almıştım, çalışma stilleri ve yorum güçleri gerçekten zihin açıcıydı.

Ancak bu festival çok kısa süreli olur ve 2002 de, dördüncüsü düzenlendikten sonra, sona erdirilir. 1999’daki festivalin başlangıç tarihi 17 Ağustos olması bakımından enteresandır. O yıl, deprem dolayısıyla festival yapılamamıştır.

2002 de yapılan son festivalin programına bakılacak olursa ne denli bir zenginlik olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

“Fransa, Meksika, Yunanistan ve ülkemizden sanatçıların katılacağı 4. İzmit Uluslararası Sokak Tiyatrosu Festivali’nde sekiz yeni proje üretilecek.

Bunlardan ilki geçen yıl başlattığımız Yeni Yazarlar- Genç Yönetmenler projesi.

Festivalin ikinci projesi Meksika’dan gelecek olan iki tiyatro sanatçısı Aziz Gual ve Andres Aguilar’dan oluşan “Duo De Dos” grubu.

Üçüncü proje; geçen yıl festivale konser/gösteri’yle katılan Fransız Grup Von Magnet’in. Von Magnet, farklı disiplinlerde üretimleri olan ancak birlikte müzik yapmak için bir araya gelen bağımsız sanatçılardan oluşuyor.

Dördüncü Proje; Yunanlı sanatçı Christiana Lambrinidis, bedensel anlatım üzerine yoğunlaşmış bir tiyatro sanatçısı.

Beşinci proje; Sabine Jamet, şimdiye kadar ülkemizde birçok dans gösterisi, performans ve ortak projeler geliştirmiş bir sanatçı.

Altıncı proje; İki yıldır festivalin açılışına gösteri hazırlayan Davul Tozu müzik grubu, bu yıl iki gün boyunca hazırlıkları sürecektir olan Çocuk Esirgeme Kurumu çocuklarıyla birlikte geliştirecekleri “vurmalı çalgılar” orkestrası oluşturmayı planlıyorlar.

Yedinci proje; Moskova’da doğmuş olan müzisyen Kamil Tchalaev 1989’dan beri Paris’te yaşayan sanatçı. İzmit Uluslararası Sokak Tiyatrosu Festivali’ndeki projesi “Müziğin Den Hali” için Assos’ta dört yıldır çalıştığı çocukları davet etti.

Sekizinci proje; Harris Kondosphyris. Sanatçı bu yıl, İzmit Uluslararası Sokak Tiyatrosu Festivali'nin fuar alanında alçıyla kalıplarını aldığı ahtapotları sergileyecek.” (ntv.com.tr, 2002)

Yerli ve yabancı dopdolu bir içerikle ve normal tiyatro sezonu kapalıyken yaz aylarında yapılan bu festival çok ses getiren bir sanat olayı olarak da ülkenin gündemine oturmuştur. Kuşkusuz şu anda 22.sini düzenleniyor olsaydı uluslararası anlamda da yeri ve sözü olan bir festival olabilirdi.

Dört festivale katılan tüm sanatçıları da bu çalışmaya almanın doğru olduğunu düşünüyoruz. Çünkü bu çalışmada yaşanan kaynak sıkıntılarının çoğu, internet üzerindeki kaynakların uzun süreli saklanamayıp silinmiş olmasıdır. O nedenle kağıda basılı bir kopyasının olması doğru görülmüştür. Bugüne kadar festivale katılan sanatçılar:

“Aev Prodizioni Taetrelı - tiyatro (İta), Açıkça - tiyatro, Alper Maral - müzik, Ali Akay - sergi, Akif Yeşilkaya - tiy. san, Antalya B.B Şehir Tiyatrosu- tiyatro Ankara Deneme Sahnesi - tiyatro, Arzu Bigat Barıl - performans, Arzu Başaran - sergi, Aydın Sigalı -tiy. san, Azime Aktaş- yazar, Bala Arıdur - sergi, Baobab Modern Dans Grubu - dans, Bejan Matur - yazar, Betül Çobanoğlu - tiy. san., Bülent Şangar - sergi, Christian Hutzinger - sergi, Christelle Emile - video, DAP- performans Çağla Ormanlar - sergi, Denis Tricot- heykeltıraş (Fra), Dimitri Tzamouranis - sergi, Doctor's - tiyatro (Rom-Türk), Don Kişot - tiyatro, Ebru Kara - tiy. san.,Emre Koyuncuoğlu - performans, Engin Benli - tiy. san., Ela Cindoruk - sergi, Eveline Mekhitarian - ressam, Erhan Tuna - tiy. san., Esra Bezen Bilgin - tiy. san., Funda İlhan - tiy. san., Filiz Sızanlı - dans, Gabriel,Leantina - enstellasyon, Gonca Sezer -sergi, Geyvan Mac Millan - dans, Grup Anatole - tiyatro, Grup Günışığı - müzik, Güliz Gençoğlu - tiy. san., Gökhan Aktemur - yazar, Hale Tenger - sergi, Halil Altındere - sergi, Hüseyin Alptekin - sergi,İsabelle Duthoit -müzik, İzmit Şehir Tiyatrosu - tiyatro, Jason Maverick- tiy san. (İng),Katharina Pihlgren - sergi, Kriztof Guez - fotoğraf san., Komet- sergi, Kübele - tiyatro Laurent Charles - müzik, La Mama- tiyatro (ABD) Neriman Polat -sergi,Leyla Sakpınar - sergi, Marc Pichelin - müzik, Mehmet Eşli - yazar, Mehmet Efe Öztürk -yazar, Mehmet Serimer - tiy. san., Mehmet Çevik - tiy.

san., Michel Doned - müzik, Michel Mathieu -tiy. san. Mustafa Kaplan - dans, Müşerref Öztürk - yazar, Nita Mocanu - perf.san. (Rom), Nilüfer Alptekin - tiy. san, Orhan Cem Çetin - fotoğraf. san., Özge Ökten - yazar, Pascal Delhay - dans, Pierre Druilhe - çizgi roman, Pınar Uysal - tiy. san., Planet Delirium - tiyatro (İng), Ruşen Hakkı - yazar, Sandımay - tiyatro, Seza Paker - sergi, Selda Asal - sergi, Serhat Tutumluer - tiy. san, Serkan Keskin - tiy. san, Su Mıhladız - tiy. san, Şafak Uysal- dans san.,Şirin İskit - sergi, The Grand Theatre of Lemmings-tiyatro (İngiltere), The Sockwell Puppet Theatre- tiyatro (İng), Theatre du Lin - tiyatro (Fra), Thomas Büsch - sergi, Tiyatro İmge - tiyatro, Utku Güneş - tiy. san., Von Magnet - müzik (Fra), Yıldız Teknik Üniversitesi Dans Tiyatrosu - dans, Yılmaz Aysan- sergi, Zeynep Utku- tiy. san.” (bianet, 2002)

2002’de düzenlenen festivalden sonra Türkiye’de yaşanan değişimin etkileri, hemen tiyatro alanında da kendisini göstermiştir. Kendi şahitliklerimden de çok yakinen biliyorum ki, Uluslar Arası Sokak Tiyatrosu Festivali’nin düzenlenmemesinin sebebi bu vizyon değişikliğidir.

Uluslararası Sokak Tiyatrosu’ndan başka, Kocaeli Fuarı’nda yapılan önemli etkinlikler, şehirdeki tiyatroların fuar alanında yaptığı etkinlikler olmuştur.

Bu etkinlikler sosyal hayata katkıda bulunduğu gibi tiyatroların ve sanatçıların belirli bir gelir elde etmelerine de katkı sağlamıştır.

O Yılları Naci Taner Büyükarman şöyle anlatıyor;

“Kocaeli bölge Tiyatrosu o dönemde fuarda da etkinlikler düzenliyor Burası önemli ve biz Fuara gidiyoruz. Fuarda bir sinema salonu var fuarda film aralarında tiyatro oynuyoruz. Fuardaki sinema salonu şu anda orada yok. Şu anda şehir lokantasının göl kenarındaki lokantaların tam karşısında orada bir sinema vardı. Kocaeli Fuarı o dönemki kentin sosyal kültürel hayatı için çok önemliydi. Sonradan bir tuhaf oldu artık yok. Bu arada Aziz Nesin falan geliyor. Aziz Nesin’le oturup konuşuyoruz kitaplarını imzalatıyoruz, fuar öyle bir yer yani.” (Büyükarman, 2019)

Uluslararası Sokak Tiyatrosu Festivali’nde gelen sanatçıların yanı sıra, Kocaeli Fuarı’nın kendi organizasyonlarıyla getirdiği sanatçılar, kendi alanlarında söz sahibi sanatçılardır. Kentteki sanatsal canlılık bu dönemlerde en parlak seviyelerindedir.

Kocaeli Fuarı'nın kente nasıl bir canlılık kattığını yine Naci Taner Büyükarman'ın şu sözlerinden anlıyoruz:

“Kocaeli fuarında o dönem çok düzenli işler yapılıyor, tiyatro oyunları bittikten sonra küçük sahneler kuruluyor, bir müzik eşliğinde animatör arkadaşlar dans ediyorlar. Bundan başka bir de anlatı masallar oynuyoruz, orman sahne diye bir yer var. Tam Güneş Sahne'nin karşısındaki yeşillik alan, o ağaçların arasında bir kulübe var, o kulübe Hansel ve Gratel'in evi oluyor, Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler'in evi oluyor, o tarz oyunlar oynuyoruz orada. 5-6 sene sürdü bu. Çocuk yaştaki seyirciler bütün masalları canlı olarak karşılarında gördüler. Kocaeli Bölge Tiyatrosu bütün fuar işlerini yapıp fuara damga vurdu diyebilirim. Hepimiz de oradaydık parada kazanıyorduk. Daha sonra oyunlardan sonra barlara gidilirdi. O dönem Kocaeli Fuarı'nda barlar vardı. Kitap Fuarı'nın bahçesinde oturup çay içilirdi, yazarlarla sohbet ederdik, tiyatro yönetmenleri tiyatro oyuncular gelirdi, onlarla sohbet ederdik. Kocaeli fuar içinde şey çok keyifli zamanlarmış önemli günlermiş... Daha sonra belediye daha ucuza bir takım işler yaptırmaya başladı. Kocaeli'de bu işi daha ucuza yapacak fiyat kırabilecek bir takım organizasyonlar belirmeye başladı. Ama estetik ve sanatla çok da alakası olmayan yapıları bunlar. Belediye daha ucuz diye onlara yöneldi. Sonra İstanbul'dan, Bursa'dan, Adapazarı'ndan başka ekipler geldi. Onlar daha da ucuza bu işi yaptılar, sonra bu işler iyice laşkalaştı. İyice bayağılaştı sonra da bunları kaldırdılar. Kocaeli Bölge Tiyatrosu ve fuar ilişkisi bu şekilde sonlanmış oldu.”

Naci Taner Büyükarman'ın bahsettiği tarihler 2006'ya kadar uzanıyor. 2002'den 2006'ya kadar zayıflayan etkinlikler, 2006 yılından sonra hiç yapılmaz olmuştur ve böylece fuarda önemli bir dönemin sonuna gelinmiştir.

Tabii bu sadece fuardaki etkinliklerin yok olması anlamına gelmiyor. Aynı zamanda kentteki tiyatro topluluklarının önemli bir gelir kaybı anlamına geliyor. Kocaeli Fuarı'ndan sonra belediye artık kentteki tiyatrolara destek olmak için herhangi başka bir çaba harcamıyor ve tiyatrolar kaderlerine terk ediliyorlar.

2.1.2.KULLANIMDA OLAN YAPILAR

2.1.2.1.Halk Eğitimi Merkezi Salonu

İzmit'in merkezinde olan halkevi binası, İzmit'in şu an ayakta olan en eski tiyatrosu binasıdır. Binanın kısa tarihçesi şu şekilde özetlenebilir.

1932 yılından itibaren kentin Halkevi binası istediği tespit edilmiştir. Çalışmalar CHP fırka binasında devam etmekte ve kentte Halkevi binasının olmamasından dolayı gerekli sosyal ve kültürel faaliyetler gösterilememektedir. (Binici, 2012, s. 61)

1938 yılında yapının Mimar Seyfi Arkan'ın projesi onaylanmış ve CHP parti başkanı Hamit Oskay başkanlığında halkevi binasının inşası için gerekli çalışmalar başlatılmış ve aynı yılın Nisan ayında binanın inşa edileceği arsalar satın alınmıştır. (Binici, 2012, s. 62,63)

Yapının teslimi 21 Şubat 1943 Halkevlerinin kuruluşunun 11. yıldönümü töreninde yapılmıştır. (Binici, 2012, s. 80)

Binanın kimlik belgesinde ikmal tarihi 16 Temmuz 1943, inşa bedeli 130 bin lira olarak gösterilmektedir. Elektrik, sıhhi ve sahne tesisatları olup, kalorifer tesisatı yoktur, fakat projelerinin hazır olduğu belirtilmiştir. Bu binanın CHP Genel Sekreterliği ve hususi muhasebe yardımlarıyla inşa edildiği yazılmıştır. (Binici, 2012, s. 80,81)

1961 yılına gelindiğinde Halkevi binasının öğretmenler derneğinin bulunduğu kısım detaylı bir şekilde tamir edilmeye başlanmıştır. Gerektiği takdirde diğer kısımlarında onarılmasına uygun görülmektedir. O dönemde sinema, gazino ve idari birim olarak 3 kısımdan oluşan halkevi binasının kütüphane kısmının buradan kaldırılarak Saray bahçesindeki binaya nakledilmesi düşünülmektedir. (Binici, 2012, s. 82)

23 Haziran 1963 tarihli Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi'nde Cemil Karakadılar adlı yazarın halkevleri adlı yazısında binanın etrafının berbat bir halde olduğu, burayla ilgili hiçbir düzenleme yapılmadığı dile getirilmiştir. 1950'den beri hiçbir tadilat görmeyen bina, 1969 yılında bakımsızlıktan çökme tehlikesi yaşamaktadır. Duvarlar

yer yer kabarmış, sıvaları dökülmüş, orijinal rengini kaybetmiştir. Yağmur olukları delinmiş, cam çerçeveleri çürümüştür. Temsil salonunun koltukları kırılmış ve harabe haline dönmüştür. Tuvaletler tıkanmış, kullanılamaz hale gelmiştir. 1966 yılında tamiri için 50 bin liralık tahsisat ayrılrsa da bir türlü uygulamaya geçilmemiştir. Her yıl keşif projeleri yapıp gönderildiği halde bir sonuç elde edilememiştir. Bu binanın okul, adalet sarayı ya da devlet dairesi yapılarak değerlendirilmesi istenmektedir. İlerleyen günlerde, binanın tiyatro salonunun tamiri yapılmış, tüm binanın tamiri bittikten sonra Emniyet Trafik Müdürlüğü, Halkevi binasının altındaki şehir lokantası salonuna taşınmıştır. 95 bin lira bedelle kısmen onarılan binada çok fazla eksiklikler bulunmaktadır. Elektrik tesisatının büyük bir kısmı bozulmuş, su tesisatı da kullanılamaz hale gelmiştir. Salondaki sıraların çok gürültü yapması, sahne zemini tahtalarının çürük olmasının tespitiyle, ikinci bir keşif yapılarak tamirine devam edilmiştir. Fakat sonraki günlerde gazetelerde, binanın yıkılmaya terk edildiği yazmaktadır. Kendi binalarında çalışmalarına izin verilmeyen Halkevi ekipleri, tahsis edilen küçük kulübede çalışmalarını sürdürmüştür. (Binici, 2012, s. 84)

1980 yılında yıllardır kullanılmayan Halkevi sinema salonu, Bölge Tiyatrosu'nun faaliyet gösterebilmesi için onarılmaya başlanmıştır. İpraş'ın yaptığı 2 milyon lira maddi destekle tamamlanan onarım, 18 Aralık 1980 tarihinde tamamlanmıştır. Zemini mozaikle döşenmiş, sahnenin alt kısmında kullanılmayan bölüm ise soyunma odası yapılmıştır. 1980 yılından bu yana İzmit Halkevi binası "İzmit Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu" adıyla hizmet vermektedir. (Binici, 2012, s. 84)

1987 yılında Halk Eğitim Merkezi tekrar onarıma alınmıştır. Çatısı elde geçirilen binanın tüm yıkık dökük yerleri onarılmış ve tamamen boyanmıştır. Bu onarım işi 14 milyon 474 bin liraya mal olmuştur. Kültürel ve sosyal faaliyetlerin yapıldığı tek salon Halk Eğitim Merkezi Kültür Salonu onarılmıştır. İlerleyen günlerde halkevi personeli bahçeye mısır ekmiş, bu durum resmi dairede ilginç ve hoş olmayan bir görüntü yaratmış ve bahçe yeniden düzenlenmiştir. (Binici, 2012, s. 85)

1995 yılında 6 milyar 956 milyon 521 liralık restorasyon işi İkiler İnş. Ltd. Şti. tarafından yapılmıştır. 1997 yılında Halk Eğitim Merkezi Kültür Salonu'na 482 milyon 315 bin lira bedel ile sahne üstü tadilatı kararı alınmıştır. (Binici, 2012, s. 85)

1998 yılında Halk Eğitim Merkezi binasına 2 milyar 480 milyon lira bedel ile jeneratör alınmasına karar verilmiştir. Günümüzde bu bina, "Kocaeli Halk Eğitim Merkezi" olarak kullanılmaktadır. (Binici, 2012, s. 85)

Binanın sahne kısmı 1997'den sonra İHEM DNM Sahnesi'nin kullandığı bir mekan olmuştur. İHEM DNM Sahnesi "Kocaeli Halk Eğitim Merkezi"nin bir tiyatro kursu olarak başlamış ancak daha sonra sürekli ve düzenli oyunlar oynayan bir gruba dönüşmüştür. Grup 2003 yılına kadar faaliyetleri sürdürdükten sonra dağılmıştır.

2005 yılında Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları kısa bir süre sahneyi kullandıktan sonra 2008'de sahneden ayrılmıştır. 2008'den bu çalışmanın hazırlandığı 2021 yılına kadar sabit bir grup sahneyi kullanmamakta ve sadece yılda birkaç kez yapılan resmi toplantılar için kullanılmaktadır.

Görüldüğü üzere bina düzenli aralıklarla tamirat gördüğü halde son 23 yıldır hiçbir tamirat ve tadilat görmemiştir. Şu an tüm şehrin kullanımında olmamasının en büyük nedeni de budur.

2.1.2.2 Sabancı Kültür Sitesi Salonu

3 Aralık 1988 tarihinde hizmet vermeye başlayan Sabancı Kültür Sitesi, Sabancı Vakfı tarafından yaptırılarak kullanım hakkı Kültür ve Turizm Bakanlığı'na devredilmiştir. Kültür Sitesi bünyesinde İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü, Kültür Merkezi ve Güzel Sanatlar Galerisi hizmet vermektedir. (<https://kocaeli.ktb.gov.tr/TR-69192/kocaeli-sabanci-kultur-merkezi.html>, 2021)

Sabancı Vakfı'nın hizmete sunduğu en büyük kültür merkezlerinden birisi olan Sabancı Kültür Sitesi, 14.000 m2 alan üzerinde kurulmuş olup 4.000 m2 kapalı alana sahipti. (<https://kocaeli.ktb.gov.tr/TR-69192/kocaeli-sabanci-kultur-merkezi.html>, tarih yok)

Sabancı Kültür Sitesi'nin içinde yer alan 600 kişi kapasiteli salonu ve büyük sahnesinde opera, bale, konser, tiyatro ve konferans panel, anma ve kurtuluş günleri, gibi birçok değişik faaliyet yapılmaktaydı. (<https://kocaeli.ktb.gov.tr/TR-69192/kocaeli-sabanci-kultur-merkezi.html>, tarih yok)

Sabancı Kültür Sitesi'nde 100 kişilik kütüphane, atölyeler, internet odası, idari odalar ve sanatçıların kullanmaları için 5 ayrı kulis bulunmaktaydı. Kültür Sitesi'nin içinde aynı zamanda hediyeelik eşya ve kitap satışı yapılan bir mağaza bulunmaktaydı. (<https://kocaeli.ktb.gov.tr/TR-69192/kocaeli-sabanci-kultur-merkezi.html>, 2021)

Kültür Sitesi giriş fuayesinde 75 m2 'lik alan sergi salonu ve  ocuk korosu salonu olarak kullanılmaktaydı. Resim, fotoğraf, grafik, seramik, heykel, el sanatları ürünlerinin sergilenmesi için her türlü donanım mevcuttu. Ayrıca 120 m2 'lik alana sahip Fikret Mualla resim atölyesinde Güzel Sanatlar Fakültelerine hazırlık resim kursları verilmekteydi. (<https://kocaeli.ktb.gov.tr/TR-69192/kocaeli-sabanci-kultur-merkezi.html>, 2021)

Ayrıca Sabancı Kültür Sitesi'nde zaman zaman sabit gruplar da tiyatro faaliyetlerinde bulundular.

Sabancı Kültür Sitesi daha sonra ve günümüze kadar turne tiyatrolarının uğrak sahnesi olmuştur. Ayrıca Oyun İstasyonu grubu da oyunlarını bu sahnede sergilemekteydi.

Bu yapı 2023 Kahramanmaraş depremlerinin tüm yurttta yarattığı bir etkiye kurban gitti ne yazık ki. 2023 yılından sonra; sinema, tiyatro, okul gibi insanların topluca bulunduğu yapılar bir deprem kontrolünden geçirildi ve ne yazık ki bu kontrollerde Sabancı Kültür Sitesi'nin denize doğru kaydığı tespit edildi.

Bu aşamadan sonra yıkılması veya güçlendirilmesi konusunda bir anlaşmazlık oluştu ve yapının i i tamamen boşaltıldı. Tezin yazıldığı tarihlerde, yapının yıkılması yönünde bir karar alındığı duyumlarına ulaştım. Ancak bu yapı hala kesin olarak kaderini beklemekte.

Bir dönem İzmit'te Devlet Tiyatroları'nın da sahne alması planlanan bu sahnenin, sonunda hiç Devlet Tiyatroları'na ev sahipliği yapamadan kullanımdan çıkması İzmit adına ciddi çok üzücü.

2.1.2.3. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu Salonları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları'nın kullandığı, çeşitli büyüklüklerde birkaç sahne bulunmaktadır. Daha önce şehrin çeşitli yerlerinde bazı sahneleri kullansa da bu sahnelerin teknik sorunları nedeniyle şu anda İzmit içinde sadece SDKM' de (Süleyman Demirel Kültür Merkezi'nde) faaliyetlerini sürdürmektedir. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları'nın, SDKM içinde dört farklı sahne seçeneği bulunmaktadır.

2.1.2.3.1. Büyük Sahne

600 seyirci sahne kapasitesine sahip bu salon, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları'nın en çok kullandığı sahne.

Bu sahne, döner sahnesiyle, orkestra çukuruyla ve ileri teknik donanımıyla büyük prodüksiyonlu oyunlara ev sahipliği yapıyor ve yıl boyunca çok sık kullanılıyor.

2.1.2.3.2 Küçük Sahne

İlk yapıldığında 110 kişilik bir sinema olan bu sahne. Daha sonra sinema perdesi kaldırıp, kulisler eklenerek az kişilik oyunlar için sıcak bir sahne haline dönüştürüldü. Büyük sahne kadar sık olmasa da Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları'nın her yıl bu sahne için yaptığı oyunları da izlemek mümkün.

2.1.2.3.3. Tatbikat Sahnesi

Tatbikat Sahnesi, bir boş alan tiyatro mekanı olarak düşünülmüş ve daha çok deneysel projeler için hazırlanmış bir salondur. Seyirci oturma alanları demonte olarak düşünülen bu alan 50 seyirciye kadar alabilmektedir. İtalyan sahne ve meydan sahne

olarak düzenlenen bu sahnede, daha çok, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları'nın oyuncularını yazdığı ve yönettiği oyunlar seyirciyle buluşmaktadır.

2.1.2.3.4. Bale Salonu

Bale Salonu daha önceleri sadece bir prova mekanı olarak düşünülürken Tatbikat Sahnesi'nin yapımıyla Bale Salonu'da aynı mantıkla bir boş alan tiyatro mekanı olarak kullanılmakta, aynı zamanda bir prova mekanı olarak da varlığını sürdürmektedir.

2.1.2.4. Kocaeli Bölge Tiyatrosu Oda Tiyatrosu

İzmit merkezde yer alan Belediye İşhanı'nın beşinci katında 50 kişilik bir oda tiyatrosudur.

İzmit'in çağdaş tiyatrosunda bugün söz sahibi olan herkesin bir dönem yolunun geçtiği Kocaeli Bölge Tiyatrosu'nun İzmit'e armağan ettiği ve küçük olmasına rağmen bir dönem İzmit'teki sanat hareketini belirleyen bir sahnedir.

Taner Büyükarman, Oda Tiyatrosu'nun yapılış hikayesini şöyle anlatır: *“Herkes akın akın beşinci kata geliyor oyun patladı İzmit'te, beşinci kat 50 kişilik bir tiyatro. Kocaeli Bölge Tiyatrosu'nun üç ofisinin birleştirilmesi ile oluşturulmuş bir sahne orası. Ve biz yıkmaya başladık. Dedik biz yaparız yıkarız burayı. Elimize bir balyoz aldık yıkmaya başladık ama yıkamadık tabii. Sonra neyse biz o iki duvarı yıktık. Sonra da dedik ki, buraları estetik bir biçimde boyayacağız. Ne yapalım diye düşündük kaleterasit ile iç mekan boyamaya karar verdik. Fikri veren Ümit Bak. Çok artist bir biçimde söyledi “kaleterasit yapacağız” dedi. Nasıl yapacağız? Ustaları nasıl yapıyorsa öyle, biz ustaları izledik güzel güzel yapıyorlar. Biz denedik olmuyor. Sonra Burhan abi geldi, “Ne yapıyorsunuz” dedi, gördü yapamadığımızı. İki tane usta buldu geldi. Orayı çok güzel yaptırdı. Yükselteler de yapıldı sonra, sandalyeler de alındı.*

Herkesin uğrak alanı olan bir mekânın aslında uzun uzun düşünülerek değil de anlık bir istekle hayata geçirilmesi enteresandır. Çünkü Oda Tiyatrosu kentte şu an tiyatro yapan yetişkin herkesin bir dönem uğrak yeri olmuş ve insanları tiyatrocü, oyuncu olmaya heveslendirmiş bir mekândır. Böyle mekânları yerel yönetimlerce

desteklenerek yapılması, oluşturulması gerekirken, birkaç gencin bir araya gelip yapması ayrıca takdir edilmesi gereken bir durumdur.

Taner Büyükarman, Oda Tiyatrosu'nun içinin nasıl döşendiğini de şu şekilde anlatıyor:

O dönemde Yıldız Kenterler, harbiye tiyatrolarında koltuk satıyor, İstanbul'un zengin insanlarına. Koltukları satıyorlar ve üzerlerine de plaket koyuyorlar. Bu koltuk sizin istediğiniz zaman gelin izleyin diye. E tabi bir oyunu 50 kere izleyecek halleri yok. Destek amaçlı satılıyor. Sponsorluk da daha yeni yeni başlıyor Türkiye'de. Biz de bunları duyuyoruz, biz de aynı şeyleri yaptık İzmit'te. Sandalyeler para karşılığı satıldı ve orası yapıldı ve biz "Ada" yı oynamaya başladık."

Bu amatör çabaların sonucunda oluşturulan Oda Tiyatrosu, Ada oyunuyla başlayan yolculuğuna uzun süre devam etti. Son yıllarda ise artık sadece drama gösterileri yapılan bir sahneye dönüştü.

2.1.2.5. Alternatif Tiyatro Salonu

Şu anda Alternatif Tiyatro'nun kullandığı, İzmit merkez İnönü Caddesi No: 84'te yer alan bu sahne, 7 Nisan 1971'de sinema olarak hizmete girdi. Bu sinema binanın, zemininde yer alır ve üstünde altı katlı bir bina bulunmaktadır.

Yıllarca kente sinema olarak hizmet veren bu 1200 kişilik sahne, sinemaların ticari anlamda farklılaşmasıyla üç farklı yapıya bölünmüştür.

2002 yılına kadar kentte yine sinema olarak hizmet veren ve Star Sineması adını almış olan yapı, asıl sinemanın balkon kısmının ayrılmasıyla oluşturulmuştur. 2003'de, Mustafa Takmaz'ın yönetimindeki Yeni Meydan Sahnesi öncülüğünde tiyatro sahnesine dönüştürülen yapı, sırasıyla İlkay Eser Sahnesi Yeni Meydan Sahnesi, Daphe Kültür Merkezi, Oyun İstasyonu Kültür Merkezi ve son olarak da 2010 yılında Alternatif Tiyatro adını almıştır.

2010'dan buyana aralıksız olarak sahne açan tiyatro şu an itibariyle İzmit'teki düzenli gösteriler yapan tek özel tiyatro sahnesidir.

2.1.2.6. Tiyatro 262 Salonu

Tiyatro 262 salonu, Alternatif Tiyatro'nun da ait olduğu büyük yapının bir başka parçasıdır.

İki tiyatronun da ait olduğu yapı az önce belirttiğimiz gibi 7 Nisan 1971 de açılan 1200 kişilik büyük Murat Sineması'dır.

Zamanla bu sinema kullanımını yitirince parçalara ayrılmış ve şu an Tiyatro 262'nin kullandığı salon 2011 yılına kadar erotik filmlerin gösterildiği bir sinema olarak kullanılmıştır.

Daha sonra Salih Yücel önderliğinde kurulan Tiyatro 262, bu sahneyi devralmış ve yine Salih Yücel'in büyük çabalarıyla çok yoğun bir bakımdan geçtikten sonra kullanıma açılmıştır. Ancak yapının yeri dolayısıyla henüz sürekli ve düzenli bir oyun pratiği gelişmemiştir.

Sahne şu an 80 kişilik seyirci kapasitesi ve küçük sahnesiyle, az kişili oyunlar için güzel bir sahne konumundadır.

3.BÖLÜM: İZMİT'TE TİYATRO YAŞAMI

Çalışmamız her ne kadar Cumhuriyet Dönemi sonrasını ele alsın, kısa bir bakışla Cumhuriyet öncesi dönemde neler olup bittiğine bir göz atmak faydalı olacaktır.

İzmit'te kayıtlı ilk oyun 10 Kasım 1919'da (10 Teşrinisani 1335) Kocaeli'de çıkan haftalık Kocaeli Gazetesi'nin bir haberinde gündüz hanımlara geceleyin erkeklere Hacı Ali Beyzade Halid Eyüp hayrına müsamere tertip edildiği belirtilmektedir. Müsamere, piyeslerin yanı sıra, çeşitli konularda yapılan konuşmaları, okunan şiirleri, film gösterileri, şarkı seslendirmelerini ve yardım toplamak için yapılan müzayedeleri içerir. Bu müsamereye de hanımlar daha fazla ilgi göstermişler. Bu müsamerede öncelikle Yavuz Sultan Selim Piyesi temsil edilmiş gecenin sonuna doğru da, Milli Piyesler Temsil Heyeti tarafından Ey Türk Genci Ümidini Kesme adlı 3 perdelik piyes gençler tarafından oynanmıştır. Gazetede, “acemilikleri gençliklerine bağışlanabilir” diye yazmaktadır. Burada asıl önemli olan 20 Kasım 1918'den beri yani, bir yılı aşan bir süre Kocaeli'nin İngiliz işgali altında oluşudur. Gençler her şeye karşın böyle bir piyesi sahnelemekle yürekliliklerini ve vatana bağlılıklarını ortaya koymuşlardır. Aynı haberin altındaki ilanda da, yine Milli Piyesler Temsil Heyeti tarafından 3 perdelik duygusal bir aşk faciası olan Sahra adlı oyunla, Yıkılan Saadet dramının temsil edileceği belirtilmektedir. (Göktaş, 2006)

Aynı zamanda Cumhuriyet öncesinden başlayan ve özellikle cumhuriyetin ilk yıllarında artarak devam eden turne tiyatrolarını ağırlamıştır İzmit. Prof. Dr. Sema Göktaş 2006 yılındaki bir makalesinde durumu şu şekilde özetlemiştir;

Kocaeli'nin coğrafi açıdan İstanbul'a en yakın kent olması, oradaki tiyatro topluluklarının turnelerini en kolay ve sıklıkla buraya gerçekleştirmelerinin de başlıca nedenidir. Bu günümüzde de böyledir; özellikle özel tiyatroların turne programlarında Kocaeli, bu toplulukların hepsini ağırlamaktadır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Kocaeli'yi ziyaret eden topluluklar arasında Ertuğrul Sadi Tek Tiyatrosu, Burhanettin Tepsi Tiyatrosu, Fahri Güler Tiyatrosu, Raşit Rıza Tiyatrosu, İsmail Dümbüllü Tiyatrosu, Zeki Alban Tiyatrosu (Zap Zıp Zeki) oyunlarını İstanbul'dan gelerek burada oynamışlardır. O zamanki adıyla İstanbul Şehir Tiyatroları'nın da (İŞT) her açıdan Kocaeli'deki tiyatro eyleminin gelişmesindeki katkıları belirtilmeli. Örneğin "İzmit

Halkevi Oyuncular" tiyatro kolu, iŖT ve Eminönü Halkevi Oyuncuları'yla birlikte çalışarak Molière'in "Cimri"siyle Goldoni'nin "Yalancı" oyununu sahnelemişlerdir. Özellikle Eminönü Halkevi'nde görevli Münir Özkul'un bu çalışmalarda büyük yardımları olmuştur. Bugün İstanbul'da bulunan özel tiyatroların en önemlilerinin bir dökümünü yapacak olursak bu gerçek daha iyi açığa çıkar. Hemen her yıl bu topluluklardan en az yirmi otuzu Kocaeli'ye turne programları düzenlemektedirler. Özellikle Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları'nın (KBBŞT) 1997 yılında kurulmasından önce, bu sayının daha fazla olduğu bilinmektedir. Kocaeli' ye turne programları yapan topluluklar şunlardır:

1. İBBŞT
2. DT (Genel Müdürlük (Ankara) ve Çeşitli Bölgeler (İstanbul, Bursa vb.)
3. BBŞT (Bakırköy Belediyesi Şehir Tiyatroları)

1990'larda ve sonrasında.

4. Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu
5. Devekuşu Kabare Tiyatrosu
6. Ankara Sanat Tiyatrosu
7. Ankara Ekin Tiyatrosu
- 8 Dostlar Tiyatrosu
9. Dormen Tiyatrosu
10. Kent Oyuncular
11. Orta Oyuncular
12. Sadri Alışık Tiyatrosu
13. Gazanfer Özcan-Gönül Ülkü Tiyatrosu

14. Avni Dilligil Tiyatrosu
15. Ulvi Uraz Topluluğu
16. Muammer Karaca Tiyatrosu
17. Nejat Uygur Tiyatrosu
18. Oyun Atölyesi
19. Tiyatro İstanbul
20. Tiyatro Boğaziçi
21. Semaver Kumpanya
22. Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu

Osmanlı Dönemi'nde İzmit'teki tiyatro faaliyetleri ile ilgili internetten kaydına rastlanan ve daha sonra İstanbul'da Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinden kopyası alınan ilginç bir belgeler bulunmaktadır. Tercümesi yapılmış örnek bir belgeyi aşağıda inceleyeceğiz. Ancak, çalışmamızın ekinde sunduğumuz benzer belgelerin özetlerini buraya almakta yarar görüyoruz: (Not: Yazım yanlışlarına sadık kalınmıştır)

“1-Döklü Antuvan'ın Adapazarı'ndaki tiyatrosunun kapatıldığına dair şikâyeti.

2- Bu hususta tahkikat yapılması”

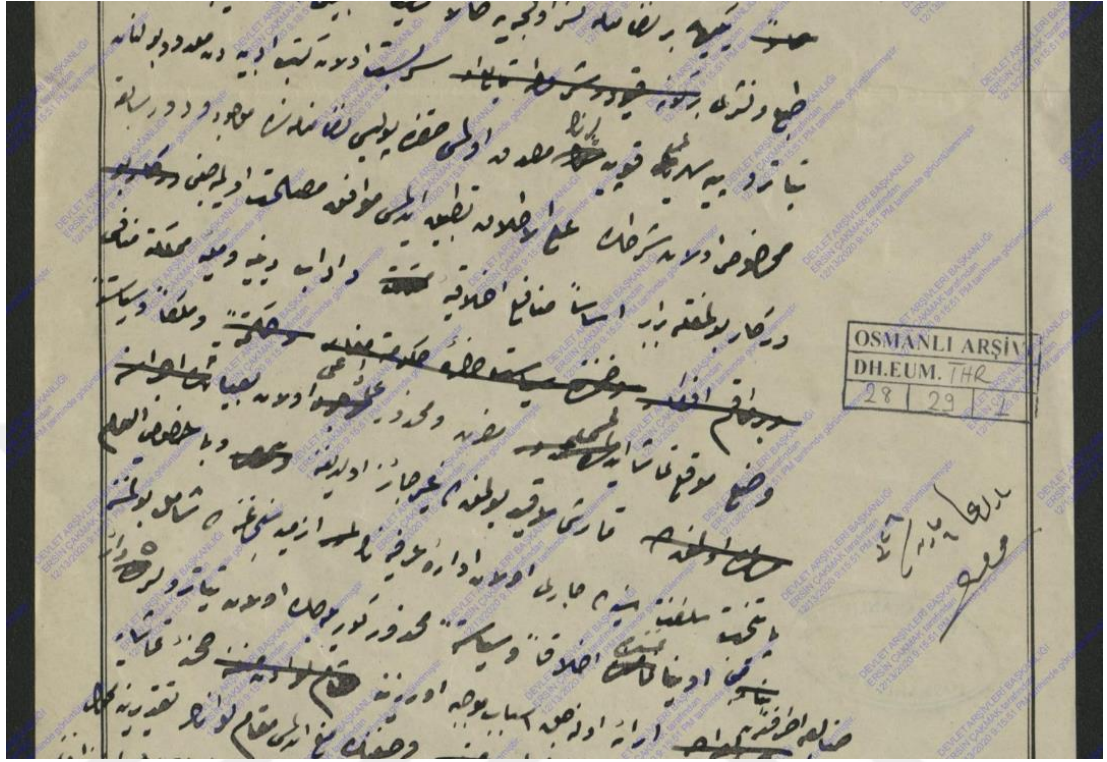
1. “Şark Tiyatro ve Sinema İttihad-ı Osmanlı Anonim Şirketi tarafından Viyana Operası'nın İzmid'e gitmesine müsaade talebi
2. “Tiyatro inşasından dolayı muhasebe rüyeti zımında muhakeme istirhamı”
3. “I- Müstedi tarafından tiyatro tertibinden sarf-ı nazar edildiği ifade olunarak sözkonusu istidanın hıfz olunmak üzere evraka verildiği. II- İzmid Sultanisi tahriratının İzmid sancağı defterine kaydolunduğu. III- Bağçecik'te açılacak Ermeni İdadi Mektebi hakkındaki tahriratın ilgili mektebin hususi defterine

kaydolunarak evraka tevdi olunduğu. IV- Bağdad Vilayeti Düleyim ve Ane kazaları dahilinde bulunan ibtidai mektepleri ile vilayet dahilindeki diğerk mekteblere tevzi olunmak üzere harita ve eğitim levhası hazırlanması.”

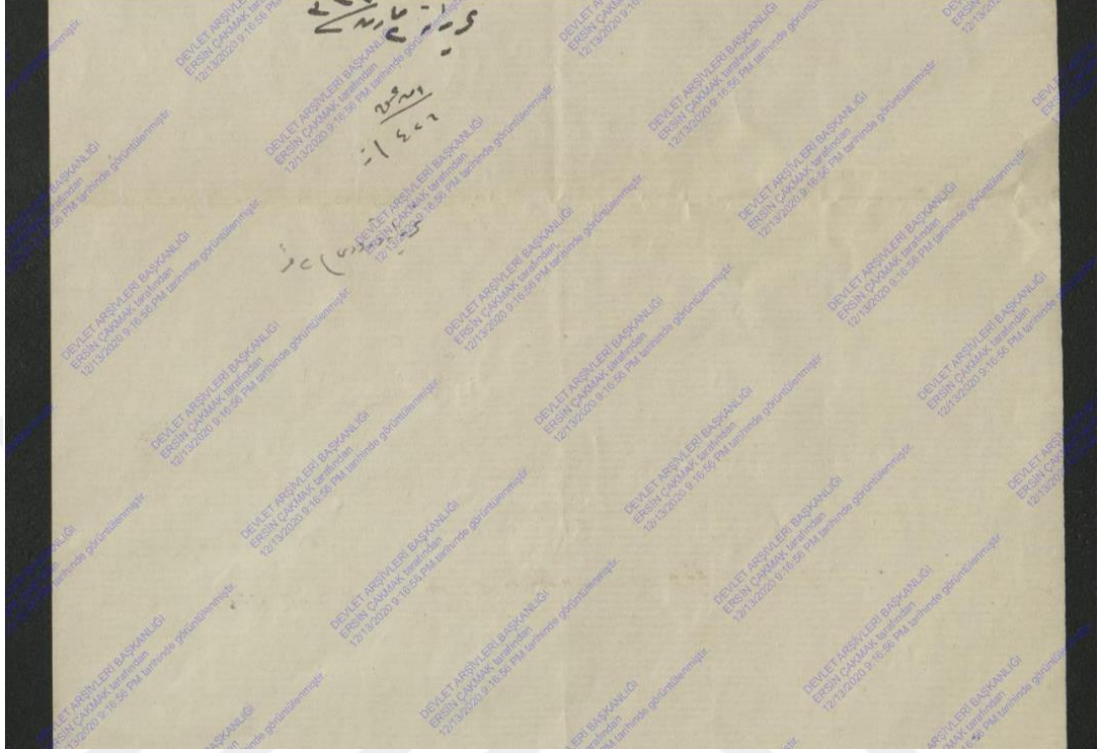
4. “Bursa'dan İzmid'e gelen İspanyol Mösyö Ramiris adındaki oyuncu ile kumpanyasının İspanya Sefareti'nin aracılığıyla dolan izin sürelerinin bir müddet uzatılması talebiyle ilgili yazışma”
5. “Romanya Devleti tebaasından olup Memalik-i Şahane dahilinde dolaşarak gittiğı şehir ve kasabalarda mahalli mektep ve hastahaneler menfaatine oyun sergileyen ve ellerinde hüsn-i haline dair mahalli hükümetlerce verilen şehadetnameler bulunan At Cambaz Kumpanyasının İzmid'de oyun sergilemesine engel olunması sebebinin mutasarrıflıkça izahı.”
6. “Bursa'dan İzmid'e gelen İspanya tebaasından Mösyö Rampers namında bir oyuncu ile kumpanyası hakkında yazışma. (Dahiliye; 195103)”
7. “İspanyalı Rampers adındaki oyuncu kumpanyasına belediyece ruhsat itası ile ilgili yazışma. (İzmid; 195103)”

Bu belgelerden anlaşıldığı kadarıyla, o zamanki adıyla “İzmid Vilayeti”nde epey hareketli bir tiyatro hayatı göz çarpmaktadır.

1. Belgede Adapazarı'ndan bahsedilir; ama hatırlatmakta fayda vardır, o yıllarda Adapazarı, İzmit'e bağlıdır. Daha sonraki belge özetlerinde görüldüğü üzere de

Resim 2

Resim 4

Romanya'dan tiyatro grupları gelip “İzmit”te oyunlar oynamaktadır. Araştırmalarımızda, bu oyunları hangi binada oynadıklarına rastlayamasak da, insanların oyun izleme alışkanlığı olduğu açıkça görülmektedir.

Resim 1-2-3-4'deki belgeyi incelediğimizde ise şunlar dikkatimizi çekmektedir: Bu belge bize tiyatro oyununun konusu ya da adı ile ilgili bilgi verememektedir. Belgeden anlaşıldığı kadarıyla en geç 1910'da İzmit'te tiyatro oyunlarının oynandığı bilgisine ulaşabiliyoruz. Ayrıca İzmit'e yine en geç 1910'da gelip giden bir tiyatro ekibinin olduğu (...ve ara sıra İzmit'e gelen tiyatro her kumpanyalarının mevki'i temâşaya vaz' ettikleri...) anlaşılmaktadır. Ancak o yıllarda İzmit'te yerleşik veya devamlı bir tiyatro ekibinin olup olmadığı tam olarak belgeden anlaşılamamaktadır. Tiyatro ekibinin de tam olarak nereden geldiği bilinmemekle birlikte sanatın da başkenti olan İstanbul'dan gelmiş olabileceği düşünülmektedir. Belgenin düzenlenme nedeni oyunun oynanması veya oynanmaması ile ilgili İzmit Ser komiserliğinin İzmit Mutasarrıflığı aracılığıyla İstanbul'daki Emniyet Genel Müdürlüğünden (Emniyet-i

Umûmiye Müdüriyet-i Aliyesi) bilgi almak istemesidir. İzmit Emniyet Müdürlüğü (Ser komiserlik) İzmit'e zaman zaman gelen bir tiyatro ekibinin resmi izni olmayan, izni alınmamış senaryolara göre oyunlarını oynamalarına izin verilip verilemeyeceği konusunu (...İzmid'e gelen tiyatro her kumpanyalarının mevki'i temâşâyâ vaz' ettikleri leb'ıyyât piyesleri gayr-i musaddak bulunmasına mebnî...) İzmit Valiliğine (Mutasarrıflığı) Rumi 6 Mart 1326 tarihinde iletiyor. İzmit Valiliği de bu konuyu Emniyet Müdürlüğüne iletmış ve müdürlük cevaben hicri 7 Rebiülevvel 1328 miladi 19 Mart 1910 tarihinde valiliğe bir yazı yazmıştır.

İncelediğimiz belgede de Osmanlı Devleti'nin tiyatro karşısındaki yukarıda belirtilen kontrolcü tutumu görülebilmektedir. Ancak belgede tiyatro oyunlarının senaryolarının resmi olarak onaylanmamış olmasına rağmen (...*tiyatro piyesleri kopyalarına musaddak olması hakkında polis nizâmnâmesinde mevcûd ve Dersa'adet'e mahsûs olan şartın a'lel-hilâf tatbîk edilmesi muvâfık maslâhat olmayacağı derkâr bulunmakla beraber...*) oyunlara ahlaka, inançlara ve millete ters (...menâfi'-yi ahlâkiye ve edeb-i dînîye ve millîye-yi memlekete menfi...) olmaması halinde izin verilebileceği belirtilmektedir. Bu konuda karar verme yetkisi de Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yerel otoriteye (...sâhâ-yı temâşâyâ vaz'ının men' edilmesi makâm-ı livânın takdîrine mahsûb müsâe'de bulunduğuna...) bırakılmaktadır. Bunun sonucunda yerel otoritenin tiyatro ekibinin oyunlarına izin verip vermediği ise bilinmemektedir.

İncelediğimiz Osmanlı Döneminde İzmit'teki tiyatro faaliyetleri veya diğer sanatsal faaliyetler hakkında daha ayrıntılı bilgi sahibi olmak için İstanbul'da Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde sabırla ve gayretle çalışmalar yapmak böylece yeni belgeler bulmak gerekmektedir. Çünkü arşivin internet sitesine ne yazık ki tasnifi tamamlanmış kısıtlı sayıdaki belgenin dahi çok azı konulabilmiştir. En doğru ve detaylı araştırma yine araştırmacıların bizzat arşive girerek tek tek katalogları incelemeleri sonucunda elde edilebilecektir.

Aşağıda belgenin tercümesini sunuyoruz:

İzmid Sancağı Mutasarrıflığı

Leffen *İzmit Umûmiye Müdüriyet-i Aliyesine*

-Hulâsâ-

Tiyatro piyeslerinin musaddak olmayanları

men' edilib edilmeyeceğine dâir

Sa'adetlû efendim

Polis nizâmnâmesinin yüz yirmi ikinci maddesinde kopyası musaddak olmayan leb'ıyyâtın icrâsı men' edileceği musarrah olmasına ve ara sıra İzmid'e gelen tiyatro her kumpanyalarının mevki'i temâşâya vaz' ettikleri leb'ıyyât-ı piyesleri gayr-i musaddak bulunmasına mebnî böyle piyesleri musaddak olmayan oyunların men'i icâb edüb etmiyeceğinin emr buyurulması Polis Ser komiserliği ifâdesiyle arz olunur ol bâbda emr ü irâde efendimindir 2 Rebiülevvel 1328

İzmid Mutasarrıf Vekili

Muhâerrât Müdürü

Ali Osman¹

İzmid Mutasarrıflığına

56 numarolu tahrîrât i'lâmına cevâbdır polis nizâmnâmesinin hükümetin hukûk-ı esâsiyesiyle ihtilâf etmeyen yeni bir nizâmnâme neşr olununcaya ____ tatbîki muvâfık olmayacağına nazaran tamîm ve neşri serbest olan kütüb-i edebiyeden ma'dûd bulunan tiyatro piyesleri kopyalarına musaddak olması hakkında polis nizâmnâmesinde mevcûd ve Dersa'adet'e mahsûs olan şartın a'lel-hilâf tatbîk edilmesi muvâfık maslâhat olmayacağı derkâr bulunmakla beraber esâsen menâfi-yi ahlâka ve edeb-i diniye ve millîye-yi memlekete menfî ve ____ ve siyâseten vaz'ı mevki'-yi temâşa edilmesi ____ ve mahzûru dâir olan leb'ıyyâta karşı lâkayd bulunmağada gayr-i câ'iz olduğuna ve bâhusus ilm-i pâyitaht-ı saltanat-ı seniyyede cârî olan idâre-

¹ DH.EUM.THR. 28/29.

yi örfiyenin İzmîd sancâğına da şâmil bulunmasına binâen kimi oyunda ahlâken ve siyâseten mahzûr görülecek olan tiyatrolara dâ'ir ____ tarafından irâe olunacak esbâb-ı mûcibe üzerine sâhâ-yı temâşaya vaz'ının men' edilmesi makâm-ı livânın takdîrine mahsûb müsâe'de bulunduğuna ibtidâr olunur²

² DH.EUM.THR. 2

3.1. 1923 – 1950 DÖNEMİ

Bu dönemde, 1923 -1932 arası, tiyatroyla alakalı bir kayda rastlamıyoruz. Ancak Halkevi binasının inşasından sonra belirli bir tiyatro hareketi göze çarpmaktadır. Halkevi kayıtlarından öğrenilenlere göre 1932'den sonra başlayan bir tiyatro hareketinin hiç olmadığını söylemek her ne kadar mümkün ise de yine de düşük bir ihtimaldir. Tiyatronun yapısı gereği biliyoruz ki, ani gelişimlerden önce, o bölgede bazı ufak tefek de olsa tiyatro hareketleri hep olagelmıştır.

Yine de yazılı kayıtlara göre hareket edersek İzmit'te resmi tiyatro tarihi 1932'de başlamış görünüyor.

3.1.1. Halk Evlerinin Açılması

Halkevlerinin açılma nedenleri incelenirken resmi bildirilerin ötesinde o günlerin siyasal ve toplumsal koşullarının yarattığı gereksinimleri de bilmek gereklidir. 1930 yılında yaşanan büyük dünya ekonomik bunalımının etkileri ülkemize de yansımış ve bu etkiler bir dönemin de başlangıç noktası olmuştur. Ekonomik bunalımın ülkede büyük tartışmalar yaratmasından çekinen iktidar devletle halk arasındaki kopukluğu gidererek yeni bir heyecanı başlatmak için Halkevlerini kurmuştur. (Kaya, 2008, s. 10)

Temsil şubelerinin ise kendi özgü daha başka amaç ve görevleri vardır. Onlar da şu şekilde sıralanmıştır:

- Halkevlerinde bir hayat ve hareket uyandırmak,
- Şehir ve kasabaların tiyatro ihtiyaçlarını gidermeye yardım etmek,
- Gençleri güzel ve serbest konuşturmaya alıştırmak,
- Gençlerin fikir, sanat ve dil terbiyelerine yardım etmek,
- Tiyatro artisti olabilecek kabiliyetlerin kendilerini göstermelerine imkân vermek,

- İyi hatip yetiştirmek,

-Memleket ve cemiyet için faydalı telkinlerde bulunmak (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (Madde 43). (Kaya, 2008, s. 22)

24 Haziran 1932 tarihinde açılan İzmit Halkevi, Müze ve Sergi Şubesi hariç olmak üzere göreve başlamıştır. Açılışında pek çok konuda sıkıntı çeken İzmit Halkevi zaman içinde bu sorunlarını kısmen çözmüştür. İzmit Halkevi'nin kuruluşundan beri var olan Temsil Şubesi, tiyatrolarını sahneleyecek bir salondan yoksun olarak açılmıştır. Oyunlarını sahneleyecek salon sıkıntısını Necatibey Okulu salonunu kullanmakla aşan Temsil Şubesi, yeni binasının yapıldığı 1942 yılına kadar oldukça başarılı çalışmalar yapmıştır. 1942 sonrası savaş yıllarının ve çok partili hayatın etkisiyle eski başarısından uzaklaşmıştır. (Olgun, 2010, s. 505)

İzmit Halkevi Temsil Şubesi ülkede temsil şubelerinin kurulma amacına uygun olarak çalışmalarını sürdürmüştür. Yörede tiyatroyu sevdirmek, yeni yetenekler kazandırmak, “inkılâp ve sosyal ilerleme hamlelerini geliştirmek” amacıyla ilk önce “Akın” oyununu sergilemiş, son olarak “Cehennem” oyunuyla tiyatro gösterimine son vermiştir. 1932 yılından İzmit Halkevi'nin kapatıldığı 1951 yılına kadar çok çeşitli tiyatro oyunlarını sahnelemiş, Batılı oyunlara da yer vermiştir. İzmit ve civarında tiyatronun sevilmesinde tiyatro repertuarına yeni oyunların eklenmesinde Temsil Şubesi etkili olmuştur. (Olgun, 2010, s. 505)

Görülüyor ki o yıllarda gerek repertuar anlayışı gerekse tiyatroya yaklaşım bakımından bugünde işlevsel olabilecek bir bakış açısıyla temsil şubesi oluşturulmuş. Başarısının kaynağının bu doğru yöntem olduğu açıktır. Günümüzde bu yaklaşımları bu profesyonellikte görmek ne yazık ki mümkün olmuyor.

Halkevlerinin kuruluş amaçlarından en başta geleni milli kültürün gelişimi ve inkılâbın kökleştirilmesidir. İsmet İnönü'nün de belirttiği gibi halkevleri, “Yeni Türkiye hayatının başlı başına bir unsuru, başlı başına bir remzidir. Halkevleri Türk vatanında, Türk Cumhuriyetinde, ahlak, ilim ve anlayış mefhumlarının tatbik edildiği, izah olunduğu, genişletildiği ve kökleştirilip yerleştirildiği” yerlerdir. Halkevlerinin

kurulma amaçlarından biri de Türk milletinin sosyal, kültürel ve ahlaki sahalarda bir birlik oluşturmastır. Ayrıca en mühim ve esaslı amaçlarından biri ise halk terbiyesidir. (Olgun, 2010, s. 506)

Halkevleri her vatandaşın yetenek ve arzularına göre tercih edebileceği bir çalışma alanı bulabilmesi amacıyla dokuz şubeye ayrılmıştır. Bunlar: 1-Dil, Edebiyat, Tarih, 2-Güzel Sanatlar, 3-Temsil, 4-Spor, 5-İçtimai Yardım, 6-Halk Dersaneleri ve Kurslar, 7-Kütüphane ve Neşriyat, 8-Köycüler, 9-Müze ve Sergi şubeleridir. (Olgun, 2010, s. 511)

Halkevleri bu dönemde bir nevi şehirdeki köy enstitüleri gibi çalıştırılmıştır. Savaştan yeni çıkmış bir halka sanatı edebiyatı öğretmek için çaba gösterildiği anlaşıyor. Bunun en başarılı örneklerinden biri de İzmit Halkevi'dir.

İzmit Halkevi, Müze ve Sergi Şubesi hariç olmak üzere diğer sekiz şubesi ile birlikte 24 Haziran 1932 tarihinde açılmıştır. Temsil Şubesi çalışmalarını kendisine geçici olarak tahsis edilen Necatibey Okulu'nda sürdürmüştür. İzmit Halkevi az bir parayla çalışmak zorunda kalmış, bina durumu bakımından da elverişsiz bir konumda olmasına rağmen ilk yıl üye sayısı 42'si kadın olmak üzere 434'e ulaşmıştır. Temsil Şubesinin üye sayısı ise 5'i kadın toplam 35 kişidir. (Olgun, 2010, s. 512)

Bu şubeler başlangıçta pek çok yerde kadın üyelerin olmamasından dolayı faaliyete geçememişlerdir. Ancak buna rağmen Tiyatro oyunlarında kadın rollerinde kılık değiştirmek suretiyle erkeklerin rol alması üzerine halkevleri yönetmeliğine "piyeslerde kadın rolleri hiçbir bahane ile erkeklere verilemez" şeklinde bir hüküm eklenmiştir (Olgun, 2010, s. 514)

Cumhuriyetin ilanının üzerinden sadece dokuz yıl geçmiş olmasına rağmen beş kadın üyenin tiyatro topluluğuyla birlikte sahne alıyor olması halkevlerinin işlevi bakımından çok önemlidir. Bazı devrimler yapılmıştır ancak bunların uygulaması, halkevi gibi örgütlenmelerin sayesinde halkla buluşmaktadır. İzmit Halkevi bu bağlantıyı sağlaması açısından son derece önemli bir yere sahiptir.

1935 Öğreneğinde “Gösterit” adını alan 1940 Yönetmeliğinde yeniden ilk yönetmelikteki adını kullanan Temsil Şubesi, halkevleri şubelerinin en önemlilerinden biridir. Halkevlerinin en büyük amacı halk eğitimi olduğuna göre Temsil Şubesine bu amaca götüren en önemli şube gözüyle bakılmaktadır. Temsil Şubesinin 1940 Yönetmeliğine göre görevleri; halkevlerinde bir hayat ve hareket uyandırmak, yörenin tiyatro gereksinimini karşılamak, gençleri güzel ve serbest konuşmaya alıştırmak, gençlerin fikir, dil, sanat alanında eğitilmesine katkıda bulunmak, tiyatro oyuncusu olabileceklerin ortaya çıkarılmasını sağlamak, iyi konuşmacılar yetiştirmek, yurt ve toplum için yararlı telkinlerde bulunmaktır. Ayrıca, tiyatro sevgisini ve tiyatro zevkini kökleştirmeye çalışır, yetenekli gençleri bir araya toplayarak gösteriler hazırlar. Kukla ve Karagöz gibi halk sanatlarından, eğitici sinemadan da yararlanarak halka eğitici ve eğlendirici filmler göstermek de bu şubenin çalışmaları arasındadır. Tiyatro ve sinema çalışmalarında kesinlikle ticari amaç güdülmeyecek, filmler parasız olarak gösterilecektir. Ancak, filmlere küçük bir konser, tiyatro veya yerli türkü eklenerek gösteri şekli verildiği takdirde bunun da sosyal amaçlı olmak şartıyla para alınabileceği, fakat bu şekildeki paralı gösterilerin sayısının yılda 12’yi geçemeyeceği de hükme bağlanmıştır. (Olgun, 2010, s. 514)

Görülüyor ki o yıllarda dil konusunda da bir gelişme söz konusu, “Gösterit” kelimesi de bu şekilde dilimize kazandırılan bir sözcük olarak karşımıza çıkıyor. Ne yazık ki şuan da Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde, gösterit diye bir kelime bulunmuyor ancak, belki de bugün bile kullanılabilecek özel bir kelime aslında o yıllardan dilimize kazandırılmış.

Halkevleri ve Halkodaları tiyatro çalışmalarının tümünde “Kemalizm” ve “altı ok” prensiplerine bağlı kalınmıştır. Yazdırılan ya da repertuara alınan oyunların büyük bir bölümünde bu ilkeler, doğrudan ya da dolaylı olarak eğitim ve öğretim amaçlı kullanılmıştır. Halkevleri tiyatro kolları yönetmeliğinde repertuarı ilgilendiren iki belirgin görüş yer almaktadır. Birincisi, köylünün, kasabalının, şehirlinin tiyatro gereksinimini karşılamak, ikincisi ise, ülke ve toplum için yararlı öğretilerde bulunmak. Halkevlerinde oynanan oyunların önemli bir bölümü milli bilinci, Türklük

bilincini yaygınlaştırmak için yazılmış oyunlardır. Bu oyunlarda Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya girişlerine kadar olan bölümler, bu dönemlerdeki Türklerin yaşayışı, savaşları, uygarlıkları büyük bir coşkuyla anlatılmakta, Halkevlerinde oynanan oyunlarda Türk tarih tezi ve milli mücadele konularını ele alan oyunlar sergilenirken Osmanlı dönemi ya işlenmemekte ya da Türkiye Devleti'nin karşıtı olarak ele alınmaktadır. Buna göre Halkevlerinde oynanacak oyunların içeriği şöyle olmalıdır: 1- Yeni Türk toplumunun çağdaş yaşamını bütünlemeli, 2-Milli duyguları doyurmalı, 3- Devrim ilkeleri ışığında milli sorunları işlemeli, 4- Devrimin dünya görüşüne uygun halk yaşamı, değişimler, ilerlemeler konu edilmeli, 5-Her sınıfa seslenebilen, yetiştirici türden olmalı. (Olgun, 2010, s. 515)

3.1.2. Temsil Şubesinin Gösterileri

Halkevlerinde oynanan oyunlar CHP Genel Sekreterliği'nce belirlenen oyunlardır. CHP Genel Sekreterliği bu konuda sık sık halkevlerine bu durumu hatırlatmaktadır. Zira CHP Genel Sekreterliği halkevlerine gönderdiği 28 Nisan 1934 tarihli yazıyla halkevlerinde oynanacak oyunların Genel Sekreterliğin onayından geçmesi gerektiğini bir kez daha hatırlatmıştır. İzmit Halkevi Temsil Şubesi de, buna uygun olarak oyunlarını sahneye koymuştur. Temsil Şubesi açıldığı yıl, ilk olarak Türk Milletinin tarih içindeki büyük kahraman rolünü yansıtan “Akın” oyununu sahneye koymuştur. 1934 yılında yine aynı oyun ile gösterilerine başlayan Temsil Şubesi, yıl içinde ikişer defa olmak üzere “Akın”, “Canavar”, “Kahraman” oyunlarını oynamış, Aka Gündüz'ün “Beyaz Kahraman” oyununu ise bir defa sahnelenmiştir. Bu yıl içinde Adapazarı Halkevine giden Temsil Şubesi burada da “Canavar” oyununu oynamıştır. 20 Eylül 1934 tarihinde ise bu defa Adapazarı Halkevi'nde İzmit Halkevi Temsil Şubesi başkanı Yunus Nüzhet Unat'ın yazdığı “Hedef” isimli oyunu sahnelemiştir. (Olgun, 2010, s. 515)

1935 yılında Temsil Şubesi bir önceki yıla göre daha fazla gösterilerde bulunmuştur. Bu yıl içinde en fazla Reşat Nuri Güntekin'e ait olan “İstiklal” oyunu

sergilenmiştir. Dört defa sergilenen İstiklal oyununu yine dört defa ile “Zor Nikah” oyunu izlemiş, “Beş Devir” üç, “Sevr’den Lozan’a”, “Sönen Ümit” ve “Şer’iye Mahkemesi” birer defa oynanmıştır. 1935 yılında sergilenen oyunları 5.000 kişinin izlemiş olduğu bildirilmekle birlikte bu sayıların gerçeği ifade etmediği yapılan teftişlerden anlaşılmaktadır. Ayrıca okullarda “tutum ve yerli mallar” konularında altı gösteri düzenlenmiştir. (Olgun, 2010, s. 519)

Halkevlerinde oynanacak oyunlar daha önce de ifade ettiğimiz gibi rastgele seçilen oyunlar değildir. CHP, bu oyunlar üzerinde titizlikle durmuş, hem oynanacak oyunları kendisi belirlediği gibi, hem de halkevlerinde oynanan oyunları sıkı takip etmiştir. Seçilen oyunlar yeni bir dönemin başlangıcını ifade ettiği gibi, aynı zamanda geçmişin problemlerinden de kurtuluşun Cumhuriyetle sağlandığının bir göstergesidir. Bunlardan Reşat Nuri Güntekin tarafından yazılan “İstiklal” oyununda, kapitülasyonların etkileri ele alınıp, devletin bağımsızlığının önemi vurgulanmıştır. İstiklal oyununda idam mahkumu ahlaksız bir adam olan Adalı Hüseyin’in durumu konu edilmiştir. (Olgun, 2010, s. 515)

CHP’nin yani dolayısıyla hükümetin oyunları kontrol etmek istemesi, tiyatronun halk üzerindeki etkisini kullanmak istemesindendir elbette. Çünkü henüz öğrenmekte olan bir toplum organize edilmektedir. Temsil Şubesi’nin oyunları da toplum üzerinde etkili olmaktadır. O nedenle oynanacak oyunların kontrol edilmesine önem verilmektedir. Elbette cumhuriyetin ilk yıllarında aynı anda pek çok şey başarılmaya çalışıldığından bu müdahale toplumu doğru yönlendirme çabasının bir sonucu olarak görülebilir.

İzmit Halkevi Temsil Şubesi 1935 yılında İzmit dışında da gösteriler düzenlemiştir. 22 Kasım günü Gölcük’e giden Temsil Şubesi gösteri ekibi “İstiklal” ve “Zor Nikah” oyunlarını oynamıştır. Bu iki oyunu Kasım 1935’de Sudiye köyünde de sahneye koyan Temsil Şubesi oyuncuları bu şekilde Köycülük Şubesine destek vermişlerdir. Temsil Şubesi 1936 yılı içerisinde 19 temsil vermiştir. Bu temsillerden “Tırtıllar”, “Sancağın Şerefi”, “İkizler”, “Zoraki Tabip”, “Kahraman”, “Debbazlık”, “Destan Günü”, “Düğün ve o Cihan”, “Arapça Değil mi Uydur Uydur Söyle” birer

defa, “Hedef”, “Zor Nikah”, “Şer’iye Mahkemesi” iki defa, “Mini” müzikli şarkılı piyes olan melodramı üç defa oynamıştır. Bu temsilleri 7500 kişi seyretmiştir. Bunların dışında okullardaki temsillerin düzenlenmesi ile de ilgilenen Temsil Şubesi, 1936 yılında 7’si okulların düzenlediği 9 gösteri daha yapmış ve yapılan bu gösteriler de 4000 kişi tarafından izlenmiştir. (Olgun, 2010, s. 520)

Bu seyirci sayıları bugün bile kayda değer şekilde yüksektir aslında. O dönemin nüfusu da göz önüne alınınca sayıların oransal olarak da çok yüksek olduğu göze çarpar. Ayrıca ilçelere ve köylere kadar giden bir topluluk söz konusu. Sadece kentteki sahnesinde belirli bir zümreye değil tüm topluma oyunları ulaştırma çabasını yakından görüyoruz.

1936 yılı Halkevleri açılış yıldönümü gösterisinde Yunus Nüzhet Unat’ın “Hedef” isimli piyesi temsil edilmiştir. Hedef’in konusu Cevat’ın askerleriyle birlikte köyüne uğrayıp köylülerine harbe nasıl gittiğini, Ali ile harbe nasıl karıştıklarını ve Mustafa Kemal’i İzmit köylülerine anlatıp Hedef’in Akdeniz olduğu anlatılan bir piyestir. “Hedef” oyunu kitap halinde basılmış ve bütün Halkevlerine gönderilmiş olan bir eserdir. “Hedef” oyunu, 18 Şubat 1936 tarihinde “Zor Nikah” oyunu ile birlikte Gölcük Halkevi’nde de İzmit Halkevi Temsil Şubesi tarafından başarıyla temsil edilmiştir. Milli bayram ve diğer törenler için balo hazırlamak da Temsil Şubesinin görevi olup, Cumhuriyetin 13. yıldönümünde İzmit Halkevinde “Mini” adlı müzikli piyes temsil edilmiştir. Halkın ilgisinden ötürü piyes üç gece üst üste oynanmıştır. (Olgun, 2010, s. 520)

Kamu adına yapılan tiyatro eyleminde önemli gün ve haftalar önemli bir yer tutar. Günümüzde her ne kadar bugünlerde yapılan etkinlikler müsamere seviyesini üzerine çıkamasa da, cumhuriyetin ilk yıllarında ciddiye alındığı, oyun kitabının basılıp dağıtılmasından anlaşılabiliyor.

Temsil Şubesinin gayretli çabaları ile 1937 yılında İzmit’te 15 günde bir temsil vermeye başlanmıştır. Temsillerdeki oyuncuların yeteneklerinden dolayı gösterilere halkın ilgisi büyük olmuştur. Bu yıl içinde temsil edilen “Çifte Sağır”, “Şair Komedi” ve “Gemiciler” piyesi 400 kişi tarafından izlenmiştir. Halkevleri açılış

yıldönümünde oynanan ve İzmit basınınca “Dekorla, piyes arasında bir münasebet yoktu, 3 perdelik piyeste bütün olay bir dekora bağlanmak istenmiştir.” şeklinde eleştiri yapılmasına rağmen, “Danış Çelebi” isimli üç perdelik piyes 500 kişi tarafından seyredilmiştir. 1937 yılında üçer defa “Beyaz Kahraman”, “Mahcuplar” ve “Zor Nikah” oyunları oynanmıştır. Ayrıca İstanbul’dan gelen İstanbul Halkevi Temsil Şubesi ile birlikte “Hamlet”, “Ceza Kanunu”, “Bir Donanma Gecesi” ve İbnürrefik Ahmet Nuri’nin sekizinci vodvilleri temsil edilmiştir. (Olgun, 2010, s. 521)

Halkevinin sahne kültürünü geliştirmek ve halkın tiyatro ihtiyacını karşılayabilmek için İstanbul’da tiyatro eğitimi almış olan Sadi Tek tiyatro ekibi ile anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşmaya göre Sadi Tek ekibi kış sürecinde her Cumartesi-Pazar İzmit’te temsil vermeyi kabul etmiştir. Bu tiyatro ekibi her gün yeni bir gösteri sahnelenmiş ve öncelikle Halkevi repertuarında olan “Çoban”, “Atıla”, “Akın”, “Mate” gibi milli oyunlar sahneye koymuştur. Diğer taraftan İzmit Halkevi Temsil Şubesi üyeleri de oyunlara katılmak suretiyle sahne bilgilerini arttırmışlardır. Ayrıca Sadi Tek tiyatro ekibi tarafından Temsil Şubesi gençlerine tiyatro eğitimi de verilmiştir. Bu derslerde tiyatro Müdürü Sadi Tek tarafından gençlere teorik sahne bilgileri verilmiş ve hazırlanan temsillerin eleştirileri yapılmıştır. Bu eğitimler Halkevi gençlerinin kısa zamanda ilerlemesine yardımcı olmuştur. (Olgun, 2010, s. 521)

Bu çabaların sadece oyun sergilemek amacıyla yapılmadığı açıktır. Halkın seyirlik ihtiyacını karşılarken bir yandan da ileriye dönük kalifiye tiyatrocular yetiştirmek gibi bir amacın olduğu görülüyor. Elbette sahne bilgisi, oyun eleştirisi gibi derslerin hali hazırda sergilenen oyunların kalitesini de olumlu anlamda etkilemesi kaçınılmazdır.

1938 yılında ise “Ceza Kanunu”, “Hissei Şayia”, “İtaat İlâmı”, “Hülleci”, “Tırtıllar”, “Beyaz Alev”, “Mahcuplar”, “Çifte Damatlar”, “Zor Nikâh”, “Beyaz Kahraman”, “Aşkın Manası”, “Babür Şahın Seccadesi”, “Para Delisi” ve “Yedekçi Operet” ikişer veya üçer defa olmak üzere toplam 39 temsil vermiştir. İzmit Halkevinde görevli Yunus Nüzhet Unat’ın yazdığı “Para Delisi” isimli eser, Mayıs ayı içinde Kızılay haftasında temsil edilmiştir. Aile ilişkileri ve toplumsal yaşamın

gerektirdiği ahlak kuralları ve çatışmaları işleyen “Para Delisi” bir komedi olup, Temsil Şubesi gençleri tarafından başarıyla temsil edilmiştir. (Olgun, 2010, s. 522)

Halkevlerinin yedinci açılış yıldönümünde 20.02.1938 tarihinde, Necatibey Okulu salonunda “Tırtıllar” isimli piyes temsil edilmiştir. Tırtıllar piyesi Münir Hamdi’nin yazdığı 2 perdelik şarkılı bir komedidir. Cemiyet içinde çeşitli maskeler altında yaşayarak hasis menfaatleri uğrunda yaptıkları rezaletlerle çevrelerinde tehlikeli birer kangren haline giren kimselerin anlatıldığı Tırtıllar piyesinde bahsedilenler cemiyette temiz yürekli insanların sırtından geçinen birer tırtıllardır. Bu piyeste; biri din biri de yeniliğin maskelerine bürünen iki tehlikeli tırtılın içyüzü güzel iki tablo halinde verilmiştir. Tırtıllar oyunu Nisan ayında Karamürsel’de ve Gölcükte de oynanmıştır. İzmit Halkevi Temsil Şubesi, Karamürsel ve Gölcük’te “Tırtıllar” oyununun yanı sıra, “Mahçuplar”, “Kalender Efe”, “Beyaz Kahraman” oyunlarını da sergilemişlerdir. (Olgun, 2010, s. 522)

1939 yılında İzmit Halkevi Temsil Şubesi İzmit’ten ziyade İzmit dışında gösteriler düzenlemiştir. CHP Genel Sekreterliği’nin 24 Şubat 1939 tarihli yazılarında belirtilen, “Halkevlerinin kendi aralarında gösteriler yapmak amacıyla” seyahatlere başlamalarına dair isteğine binaen, Eskişehir ve Ankara turnelerine çıkmıştır. Bu turne öncesi Kemal Armat başkanlığındaki Temsil Şubesi yoğun bir şekilde çalışmalarına başlamış, hatta bu amaçla İstanbul Şehir Tiyatrosu’nun önemli sanatçılarından İ. Galip, İzmit’e getirilerek oynanacak oyunlar üzerinde eleştiri yapması istenmiştir. İ. Galip, İzmit’e gelmiş ve yaptığı eleştiriler temsiller için çok yararlı olmuştur. (Olgun, 2010, s. 523)

Eskişehir ve Ankara’ya gidecek olan Temsil Şubesi oyuncuları Mart Çarşamba günü akşam 18.00 treniyle hareket etmiştir. Kemal Armat başkanlığındaki 47 kişilik kafiye Eskişehir ve Ankara’da “Yedekçi” ve “Aşkın Manası” oyunlarını oynayarak İzmit’e geri dönmüşlerdir. (Olgun, 2010, s. 523)

Temsil Şubesi 1940 yılında 76 temsil vermiş, komşu il ve ilçelere gitmiştir. Ayrıca Ankara seyahatine bu yıl da devam etmiştir. Bu yılın sonunda Prof. İsmail Hakkı Baltacıoğlu tarafından yazılan “Kafa Tamircisi” oyununu sergilemiştir. 1941

yılında “Yalnız Bir Kelime” oyunu esnasında salonda oyuncularını rencide edici davranışlar olmuş, İzmit basını bu olay üzerine oyunculara sahip çıkmıştır. (Olgun, 2010, s. 524)

1942 yılında “Kanun Adamı”, “Zor Nikah”, “Sönen Ümit”, “İstiklal”, “Kumarbaz” oyunları oynanmış, Cumhuriyet Bayramı yıldönümünde 28 Kasım 1942 akşamı “Erkek Kukla” ve “İnsan Sarrafı” oyunları sahnelenmiştir. Yaz tatillerini İzmit’te geçiren İstanbul ve Anadolu’nun çeşitli illerinden gelen liseli gençler “Halkevi Genç Elemanları” adı altında İzmit Halkevi salonunda temsiller vermiştir. 26 Temmuz’da Nöbetçi ile Yıldız ve Cemil Cahit’in yazdığı Kumarbaz oyunlarını sahnelemişlerdir. Bu genç oyuncular tarafından 15- 16 Ağustos 1942 tarihinde tatilin bitmesi nedeniyle sezona veda gecesi düzenlenmiştir. Bu gecede “Fedakarlık” ve “Akıl İdaresi” oyunları oynanmış, eşya piyangosu çekimi yapılmıştır. (Olgun, 2010, s. 524)

Temsil Şubesi bu yıl içinde Hereke, Sapanca, Karamürsel, Gebze’ye de gitmiş, buralarda Reşat Nuri Güntekin’in “İstiklal” oyunu nu sergilemişlerdir. “İstiklal” oyununu Köycülük Şubesinin gezisine katılmak suretiyle Bahçecik nahiyesinde de oynamışlardır. (Olgun, 2010, s. 524)

1943 yılı Temsil Şubesi için bir durgunluk devresi olmuştur. Bu dönemde yapılan gösteriler genellikle bir konferans öncesi yapılan gösteriler şeklindedir. Bunda da amaç konferansa ilgiyi artırmaktır. Halkevlerinin ilk teftişinde dile getirilen “konferanslara halkın ilgisinin az olması” şikayetlerine karşı önerilen bu konferansların halkın ilgisini çeken gösterilerle beraber verilmesi isteği bu dönemde hayata geçirilmiş görünmektedir. 1943 yılı İzmit Halkevi Temsil Şubesinin gösterilerinden ziyade çevre ilçelerden gelen Temsil Şubesinin gösterilerinin olduğu bir yıldır. Bu yıl içinde Kandıra Halkevi, “İmralı Mahkumları” ve “Bir Cesaret Rekoru”, Adapazarı Halkevi Necip Fazıl Kısakürek’in “Tohum” oyununu sergilemişlerdir. İzmit basınında “Tohum” oyunundan övgü ile söz edilmiş, oyunda rol alan Adapazarı öğretmenleri tebrik edilerek bunun İzmitli öğretmenlere örnek teşkil etmesi temennisinde bulunulmuştur. Belki de basında yer alan bu tür yazıların

etkisiyle 1943 yılı sonlarına doğru CHP Parti müfettişi Halkevi Temsil Şubesi ile yakından ilgilenmiştir. (Olgun, 2010, s. 525)

1944 yılı Temsil Şubesinin içinde bulunduğu durgunluktan çıktığı yeni oyunlar sahnelediği yıldır. Temsil Şubesi 8 Ocak'ta "Himmetin Oğlu" oyunu ile sahne almış, 18 Mart'ta "Yağ Kandili" oyununu oynamıştır. I. İnönü Zaferinin yıldönümü anısına 1 Nisan'da "Bir Gemi" oyununu sahneleyen Temsil Şubesi, aynı oyunu 6 Mayıs'ta da tekrarlamıştır. (Olgun, 2010, s. 525)

Konferanslara halkın ilgisini arttırmak amacıyla 1944 yılında da konferanslardan sonra bazı tiyatro oyunlarının sahnelenmiştir. Mart'ta verilen "Boya Nebatları" konulu konferanstan sonra "Yağ Kandili" ve "Radiko-Radiko" oyunları oynanmıştır. 17 Haziran'da oynanan Tırtıllar oyununda Avni Duysak, Mümin Altuğ, Cabir Coşkun, Bediha hanım, Saniye hanım, Nedim Erk rollerinde çok başarılı olmuşlar, Nedim Erk mimikleri, hareketleri ile Temsil Şubesinin en başarılı oyuncusu olarak gösterilmiştir. 5 Ağustos'ta "Fedakarlık", Ekim ayında "Kör", "Zor Nikah" oyunlarını oynamış, 6 Kasım günü "Zor Nikah" ve "Kör" oyunlarını yeniden sahnelemiştir. (Olgun, 2010, s. 525)

Vedat Nedim Tör'ün yazdığı "Kör" oyunu 1944 yılında en fazla oynanan oyundur. 27 Aralık'ta da oynanan "Kör" oyununda Bedia Kula, Avni Duysak, Mümin Altuğ, Cabir Coşkun rollerini başarı ile oynamışlardır. Yoğun istek alan "Kör" oyunu 20 Ocak 1945 tarihinde de tekrar oynanmıştır. Temsil Şubesi 1944 yılı içinde Adapazarı'nı da ziyaret etmiş, Adapazarı Halkevi tarafından 1943 yılında İzmit'te oynanan tiyatroya karşılık olmak üzere "Ayar Hamza" oyununu oynamıştır. Aynı oyunu ilk defa 6 Haziran'da Hereke Halkevi'nde sahnelemişlerdir. (Olgun, 2010, s. 526)

1944 yılında sosyal amaçlı paralı gösteriler de yapan Temsil Şubesi Mili Mücadele döneminin Kara Fatma'sı için bir gece düzenlemiş, bu gecede toplanan paraları kahraman Kara Fatma'ya teslim etmiştir. Sosyal Yardım Şubesi adına 5 Ocak'ta Baba oyununu sahnelemiş, bu oyunun biletleri 50 ve 100 kuruşa satılmıştır.

1945 yılına 5 Ocak'ta "Baba", 6 Ocak'ta "İtaat İlamı" oyunları ile hızlı başlayan Temsil Şubesi, bu çalışmalarını devam ettirememiş, (Olgun, 2010, s. 526)

1945 yılı diğer yıllara göre oldukça sönük geçmiştir. Temsil Şubesinin bu sessizliği basında da eleştirilmiş, bu durgunluğun aşılması için gençlere "aktörlüğü" öğretecek kursların açılması istenmiştir. Bu sayede gençler yazın eğitim alacaklar, eğitimlerini tamamlayan gençler sayesinde bütün kış boyunca her hafta temsil sahnelenebilecektir. Bu amaçla 1937 yılında da İzmit'e gelen Ertuğrul Sadi Tek tiyatro ekibi 1945 yılında tekrar İzmit'e gelmiştir. 15 Ekim'de "O Kadın", 16 Ekim'de "Bir Muhasip Aranıyor" isimli komediyi oynamıştır. (Olgun, 2010, s. 527)

İzmit'e gelen tiyatronun da etkisiyle 1946 yılında gösterilerde bir artış olmuştur. Bu yıl Temsil Şubesi yabancı eserleri de sahnelemeye başlamıştır. Ocak ayı içinde iki gün üst üste "Cimri" oyunu sahnelenmiştir. Oyunda Cimrinin kızı rolünü öğretmen Münevver Atalay, Cimrinin kızına aşık rolünü ise Erkek Sanat Enstitüsü öğretmeni Mehmet Albey oynamıştır. İzmit Halkevi Başkanı İhsan Akköseoğlu'nun büyük emekleri sonucu 400 lira masrafla oynanan "Cimri" oyununa kadın oyuncu bulmakta zorlanılmamıştır. Bu oyun yoğun ilgi nedeniyle 13 Ocak'ta üçüncü defa sahnelenmiştir. (Olgun, 2010, s. 527)

Temsil Şubesi yine yabancı bir eser olan İtalyan klasiklerinden Goldoni'nin "Yalancı" adlı eseri 16 ve 17 Mart akşamları olmak üzere iki gece üst üste oynamıştır. Ücretli olarak yapılan oyunda davetiyeler 25 kuruşa satılmıştır. Yalan dolanla aşk maceraları yaşayan bir İtalyan gencinin hayatını anlatan Yalancı oyununda yalancı rolünde Cabir Coşkun, uşak rolünde Emin Ali başarılı bir performans göstermişlerdir. Ancak doktorun yardımcısı rolünü oynayan Mümin Aktuğ'un sesini duymakta seyirci zorlanırken, suflörün sesi arka sıralardan bile işitilmiştir. "Yalancı" oyunu basın tarafından "Cimri" oyunundan sonra yılın ikinci büyük eseri olarak değerlendirilmiştir. (Olgun, 2010, s. 527)

1947 yılına "İzmit Halkevinin ender kaydedeceği bir sanat hadisesi" diye ifade edilen Hamit Ozansoy'un yazdığı "Baykuş" oyunu ile başlanmıştır. 11 Ocak 1947 tarihinde sahnelenen "Baykuş" oyununu, 8 Şubat'ta "Cimri" oyunu takip etmiştir. 1

Nisan’da “Mahçuplar” oyunu oynanmış, ancak bu gösteri “hazırlıksız” yapılmakla suçlanmış, oyun “yavan ve berbat” bulunmuştur. “Cimri” oyunu 19 Nisan’da Hendek’te, 23 Nisan’da da Adapazarı’nda İzmit Halkevi Temsil Şubesinde sahnelenmiştir¹. Bu geziler sayesinde temsil kolları birçok eleman kazanmış, ayrıca genç elemanların sahne bilgisi de artmıştır. (Olgun, 2010, s. 528)

Çok partili hayata geçmekle birlikte CHP’ye bağlı olarak çalışan Halkevleri çalışmalarında genel olarak bir azalma görülmüştür. Bu azalmaya bağlı olarak Temsil şubeleri de gösterilerinde azalmaya gitmiş, parasız gösterilerin yanı sıra paralı gösteriler de yapılır olmuştur. İzmit Halkevi Temsil Şubesinde 1948 yılında bir etkinlik olmazken 1949 yılında “Cimri” oyunu oynanmakla yetinilmiştir. 12 ve 13 Kasım 1949 tarihlerinde oynanan “Cimri” oyununda başrolü Temsil Şubesi başkanı Avni Dursak oynamıştır. Arabacı ve aşçıbaşı rollerinde oynayan Cabir Coşkan, her iki görevi de başarıyla yerine getirmiştir. Asilzade rolünde Tacettin Özer, Cimrinin oğlu rolünde Enise Akdoğan oynamıştır. Oyunda dikkati çeken bir hata son perdede ifade alan komiser sanatkarların bazen hâkim bey bazen de komiser diye hitap etmesidir. 12 Kasım’da dikkati çeken bu hata 13 Kasım’daki oyunda tekrarlanmamıştır. Türk Yolu Gazetesi bu temsillerin sürekli olmasını isterken, yerli eserler dururken bir yabancı eserin oynanmasını da eleştirmiştir. (Olgun, 2010, s. 528)

İzmit Halkevi Temsil Şubesi 1950 yılında iki farklı oyunu sahnelemiştir. 21 Ocak 1950 tarihinde “Cimri” oyununu oynayan Halkevi Temsil Şubesi, 15 ve 16 Nisan’da “Cehennem” oyununu sahneye koymuştur. 16 Nisan 1950 tarihinde oynanan “Cehennem” oyunu Temsil Şubesinin oynadığı son oyundur. Bundan sonra Halkevi kapanma sürecine girdiğinden bir daha tiyatro oyunu sahnelenmemiştir. (Olgun, 2010, s. 529)

İzmit Halkevi tiyatro pratiği, inişli çıkışlı halleri, repertuarı, eğitim kadrosuyla bir kurum tiyatrosu gibi işlemiş ve adeta İzmit’in ilk şehir tiyatrosu olmuştur.

Oynadığı oyunlar ve oyunların çevresinde gelişen eğitimler, oyun eleştirisi yazıları gibi olgularla tüm şehirde bir tiyatro pratiği oluşturmuş ve tiyatronun şehrin

gündemi olmasını sağlamıştır. Bunu cumhuriyetten hemen sonra eğitimsiz bir halk il başarmış olması da ayrıca takdir edilmesi gereken bir durumdur.

Her ne kadar oynadığı oyunları CHP tarafından belirlense de, bu durumu şu andan bakarak yorumlamak yanlış olur. Günün şartlarında bir tiyatro pratiği oluşturulması için, repertuar belirlenmesi yol gösterici olmuş ve tiyatronun şehrin kültürüne yerleşmesine yardımcı olmuştur.

İzmit Halkevi, bir tiyatro için çok da uzun sayılmayacak ömründe şehre çok büyük katkılar sunarak görevini başarıyla tamamlamıştır.

3.1.3. Halkevlerinin Kapanması

CHP'nin kültür kolu olarak kurulan Halkevleri kuruluşlarını izleyen ilk on yıllık dönemden sonra başlangıçtaki heves ve coşkusunu yitirmeye başlamıştır. Uluslararası ve ulusal siyasi gelişmelerin doğrultusunda Halkevleri değişim süreci yaşamıştır. Sefa Şimşek'in Arzu Öztürkmen'den aktardığına göre Halkevleri Tüzüğünde partinin denetimini arttırıcı değişiklikler yapılması ve 1939–1940 yılları arasında Halkodalarının kurulması sonun başlangıcı olarak gösterilmiştir. Bu tarihten sonra Halkevlerinin başarısını değerlendirmek için nitelikten çok nicelik dikkate alınmaya başlamıştır. Halkevlerinin stratejisinde görülen dejenerasyon, 1942 yılında Ülkü dergisinin yayın politikasının değişmesiyle de kendini göstermeye başlamıştır. 108 sayıyı kapsayan ilk yayın döneminden sonra Ülkü'nün boyutları, biçimi ve yayınlanma sıklığı değişmiştir. Bu değişimle birlikte Ülkü dergisi partinin ilkeleri ve altı ok gibi ideolojik yönleri ağır basan konuları işlemekten uzaklaşmaya başlamıştır. Yeni seriyle birlikte Ülkü dergilerindeki temel amaç yerel folklor, etnografya, değerlerini gün ışığına çıkararak ulusal kültürün gelişmesini sağlamak olmuştur. Halkevlerinde diğer değişimde temsillerde görülmüş olup 1940 yılından sonra politik piyeslerin sayısı da hızla düşmeye başlamıştır. Bu piyeslerin yerini toplumsal çelişkileri, aile ilişkilerini ve bireysel sorunları konu alan komediler, trajikomediler, melodramlar almaya başlamıştır. Sonuç olarak çok partili hayata geçiş

aşamasında 1940'lı yıllarda Halkevleri ilk dönemki amaçlarından uzaklaşmaya başlamıştır. Çok partili hayata geçilmesiyle birlikte Halkevleri eski önemini yitirmeye başlamış, aynı zamanda Halkevlerinin konumları giderek tartışma yaratmıştır. Halkevleri yönetmelik gereği CHP'nin bir kurumu sayıldığından, diğer partilerin buralardan yararlanma isteği yönetmeliğin izin vermemesi gerekçe gösterilerek bu partilere olumsuz yanıtlar verilmiştir. CHP'nin bu tavrına karşılık olarak diğer partiler de Halkevlerine ödenek ayrılmasına karşı çıkmışlardır. Bir süre sonra da Halkevlerine ayrılan ödenek kesilmiştir. Gelir kaynaklarının kesilmesinin ardından Halkevi dergileri çıkamamış, köy gezileri yapılamamış, sosyal yardım ve kültür çalışmaları da yürütülememiştir. Demokrasiye geçişle birlikte Halkevleri yavaş yavaş gerilemiştir. Bu dönemde Halkevlerine yeni bir yapı kazandırılmadığından ötürü Halkevleri değişen koşullara ayak uyduramamış, geçmişin kuruluşu olarak kalmışlardır. Halkevleri 14 Mayıs 1950 yılında halkın oy çokluğuyla DP'nin iktidara gelmesinin ardından, Temmuz 1950'de toplanan CHP'nin 8. Kurultayında, yeniden gündeme gelmiş ve Halkevleri konusunu görüşmek için bir komisyon kurulmuştur. Komisyonda Halkevlerinin CHP ile ilgisi kalmadan bir tesis haline getirilmesi teklif edilmiştir. Ancak bu teklif kabul edilmediği gibi tartışmalara da neden olmuştur. DP'nin iktidarı ile birlikte Halkevleri önce faaliyetlerini yavaşlatmış, bir süre sonra da durdurmuşlardır. Bu tarihe kadar yayınlanan Halkevi dergilerinin de son sayıları 1950 Mayıs'ı tarihli olup bu tarihten sonra yayınlanan bir Halkevi dergisi olduğunu gösteren bir kanıtta yoktur. Halkevlerinin çalışmalarını resmen olanaksızlaştıran 5830 sayılı yasa Refik Saydam İnce ve arkadaşlarının teklifi ile 8 Ağustos 1951 tarihli oturumunda TBMM'ce kabul edilmiş ve 3 gün sonrada 11 Ağustos 1951 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Halkevlerinin kapatılmasının ardından Halkevlerinin sahip olduğu menkul ve gayrimenkul mal varlıkları da hazineye aktarılmıştır. Sonuç olarak Halkevleri Atatürk'ün sağlığında ve onu izleyen yıllarda Türk gençlerinin yetişmesinde halkın aydınlanmasında, milli kültürün gelişmesinde önemli hizmetler vermiş olmasına rağmen çok partili

hayata geçerken yeni bir düzenlemeye gidilmediği için dönemin şartlarına ayak uyduramamıştır. İktidara gelen DP eski iktidarın bir kurumu olarak grdği Halkevlerine, bir dönemin aktif yaygın eğitim kurumuna son vermiştir. (Kaya, 2008, s. 36)

3.2. 1950 – 1980 DÖNEMİ

İzmit Halkevi'nin kapanmasından sonra, bir kurum desteğinden mahrum kalan tiyatro adeta kendi haline bırakılmıştır. Ki bu kendi haline bırakılmışlık hali 1997 yılında İzmit Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu kurulana kadar sürecektir. Neredeyse yarım yüzyıl kendi haline bırakılan kent tiyatrosu kendi başına çıkış yolları arasa da alt yapı yetersizlikleri nedeniyle çok uzun soluklu tiyatroları bu dönemde göremiyoruz.

Yer yer çok kalifiye isimlerin başlattığı tiyatro hareketlerini görsek de, bunların neredeyse saman alevi yanıp söndüğünü söylemek yanlış olmaz.

Bu yılları Kadir Yüksel şöyle anlatıyor;

“60'lı, 70'li yılların Türk tiyatrosundaki canlılığı İzmit'te de karşılığını bulacaktır. Birbiri ardına kurulan tiyatrolar hareketli bir sanat ortamı oluşturur. Bütün sıkıntılara karşın tiyatroya gönül veren genç insanlar sahnede yerlerini alacaktır. Yaşanan en büyük sorun salon sorunudur elbette. Gelişmeye başlayan, giderek bir sanayi kentine dönüşecek olan İzmit' te yeterli, elverişli bir tiyatro salonu olmaması o yıllarda kurulan tiyatroların ömürlerinin kısa olmasında en büyük etkindir. Halk Eğitim Merkezi'nin salonu devlet kurumlarının elinde çok amaçlı kullanıldığı için ihtiyacı karşılamaz, kentin tiyatrolarına yeterli derecede tahsis edilmez Sinema salonlarına yönelir tiyatrolar, Orduevi Sineması, Yurt Sineması salonların çok elverişsiz olsa da oyunlar için kullanılacaktır. Kentin en büyük sanayi kuruluşu olan SEKA Kağıt Fabrikası'na ait, sosyal tesis olarak düşünülen sinema salonu, aynı zamanda bir tiyatro salonu olarak tasarlanarak yapılmıştır. Kentin en işlek sanat kurumlarından biri olur kısa sürede. Kurulan tiyatrolar SEKA salonunda perdelerini açmaya başlarlar. Aynı zamanda kente gelen özel tiyatrolar da SEKA salonunu kullanacaklardır. Neredeyse dönemin bütün özel tiyatroları İzmit turnelerinde SEKA salonunda perde açarlar.” (Yüksel, 2018, s. 91)

Görüldüğü üzere, halkevi salonu bu dönemde tiyatrolar için kullanılmaz ve daha çok SEKA Sinema Salonu kullanılır. Adından da anlaşılacağı üzere burası bir sinema salonudur. Yani yine 1998'de Süleyman Demirel Kültür Merkezi açılana kadar

yarın yüzyıl İzmit kenti tiyatro salonu sorunu yaşamıştır. Ama yine de bu salonsuzluğa rağmen kentte tiyatro bitmez.

1964'te Ahmet Gülhan, Bekir Sıtkı, Alev Yamaç önderliğinde kurulan "İzmit Bölge Tiyatrosu" ulaşabildiğim kadarıyla İzmit'te kurulan ilk özel tiyatro. Ahmet Gülhan İzmit'te başlayan tiyatro yolculuğuna daha sonra Devekuşu Kabare'nin kurucusu olarak devam edecektir. 17 Kasım 1964'te Cahit Atay'ın Sultan Gelin oyunuyla perde açar İzmit Bölge Tiyatrosu. Yurdaer Erşan'ın sahneye koyduğu oyun ses getirecektir. Belediye başkanının destekleriyle SEKA giriş kapısı yanındaki Öğretici Filmler Merkezi İzmit Bölge Tiyatrosu'na tahsis edilir. Çalışmalarını orada sürdüren ekip oyunlarını SEKA salonunda oynarlar. İkinci oyunları Gönül Kaçanı Kovalar adlı oyun olur. Buna karşın uzun ömürlü olmaz İzmit Bölge Tiyatrosu. Dağılan ekibin bir bölümü İzmit Şehir Tiyatrosu adıyla çalışmaya başlarsa da Papatya ve Ardel adlı oyunu oynadıktan sonra dağılacaktır. (Yüksel, 2018, s. 92)

1969 yılında "Kocaeli Tiyatrosu" kurulur. Yavuz Özkan'ın sanat yönetmenliğini üstlendiği ekibin ilk oyunu Edmund Morris'in Tahta Çanaklar adlı oyunudur. Oyunu İhsan Sanıvar yönetir. SEKA'nın Öğretici Filmler Merkezi bu kez Kocaeli Tiyatrosu'na tahsis edilir. Çalışmalarını burada sürdüren ekip Peter Ustinov'un Albayların Aşk, Necati Cumalı'nın Susuz Yaz Oyunlarını sahneler. Ama ne yazık ki Yavuz Özkan'ın ve İhsan Sanıvar'ın kentten ayrılmalarıyla topluluk dağılacaktır. (Yüksel, 2018, s. 92)

O dönemde yapılan amatör tiyatro çalışmalarının da İzmit'te tiyatro hareketliliğine önemli katkıları olduğu yadsınamaz elbette. İlk olarak İzmit Lisesi'nin iki öğretmeni Muzafler İşler ve Altan Eren'in öncülüğünde kurulan liseli oyunculardan söz etmek gerek; çünkü buradan tiyatro sevgisiyle yetişen gençler daha sonrasında İzmit'in sosyal yaşamında etkili olacaklardır. Cemal Badem, Ertuğrul Kürkçü, Nihat Gürsoy, Bora Gülerman, Nazmi Tirben, Mustafa Küpçü, Feyzullah Toros... 1968'de aynı ekip İzmit Halk Oyuncuları Amatör Tiyatro Derneği'ni kurar. Vatandaş Oyunu, Aykırı, Buzlar Çözülmeden, Ölen Hangisi, Unutulan Adam, Hababam Sınıfı, ekibin oynadığı oyunlar. Derneğin kurucularından Feyzullah Toros'un yazdığı Haceli

oyunuyla İzmit Halk Oyuncuları, ODTÜ Tiyatro Şenliği 70'e katılacak ve övgüler alacaktır. (Yüksel, 2018, s. 93)

İzmit Halk Oyuncularının ardından ekibin içinde yer alan bazı genç tiyatrocular 1971 yılında Kocaeli Yüksek Öğrenim Derneği'nde bir tiyatro kolu oluşturur. 12 Mart 1971 muhtırası sonrasında çalkantılı bir dönem yaşanmaktadır. Bu dönemde İzmit'te tiyatro hareketliliğinin merkezi KYÖD olacaktır. 1971'de Harput'ta Bir Amerikalı oyunu SEKA Salonu'nda perdelerini açarlar. İhsan Eroğlu, Ahmet Yılmaz, Mustafa Küpçü, Çetin Tunalı, Sabahattin Alparslan, Rıfat Sezeralp, Aziz Şıpka, Nazmi Tirben ekipte yer alan isimlerdir. Sokrates Savunuyor, Kavuklu-72, ekibin diğer oyunlarıdır. 1972'de Kocaeli Yüksek Öğrenim Derneği kapatılınca ekip dağılır. Kocaeli Genç Dostlar Tiyatro Derneği kurulursa da uzun ömürlü olmaz. Yıllar sonra, 2013 yılında, 70'li yıllarda KYOD ekibinde yer alan oyuncular yeniden bir araya gelirler. Sokrates Savunuyor oyununu yeniden çalışırlar, arkasından Bir Evlenme ve Heccav-Saim Eşref oyunları sahnelenir.” (Yüksel, 2018, s. 93)

Barbaros Tantan, 1963-1978 arasında Kocaeli'deki tiyatro eylemi hakkındaki açıklamalarında, ilk ciddi amatör tiyatro deneyiminin başlangıç tarihini 1963 olarak verir. 1968 Kuşağı'nın amatör deneyimlerini sahneye aktarması, kentteki tiyatro birikiminin temel taşlarından birinin de oluşmasını sağlamıştır. Başlatılan ilk çalışmalarda, yönetmen Yavuz Özkan ve uzun yıllar gazetecilik yapan Birsen Özkaya da görev almıştır. Tantan, Kocaeli dışındaki kentlerde, özellikle Ankara ve İstanbul'da okuyan öğrencilerin de burada yapılan çalışmalara etkin olarak katıldıklarını belirtiyor. Ne ki bu deneyim, öğrencilerin profesyonelliği seçmemesinden dolayı sürekli olamamıştır. Tantan, 1970'lerin başlarında Kocaeli' deki tiyatro hareketine Halkevi'ndeki tiyatro grubunun ve Genç Dostlar Grubu'nun damgasını vurduğunu söylüyor. Bu grupların sahnelediği oyunlardan bazılarını da, Sermet Çağan'ın "Ayak Bacak Fabrikası" ve C. Fehmi Başkut'un "Buzlar Çözülmeden" olarak anımsıyor. Tantan, bu dönemde Kocaeli Bölge Tiyatrosu'nun da (KBT) temellerinin atıldığını belirtiyor. KBT'nin kurucuları arasında yer alan Mehmet Baştürk, İlhami Cançeker, Şahin Buldak ve Barbaros Tantan bir süre sonra yönetimdeki işleyişe karşı çıkıp

ayrılarak, "Genç Oyuncular Grubu'nu kuruyorlar. Bu grubun ilk oyunu olan Aziz Nesin'in "Toros Canavarı"nı İlhami Cançeker yönetiyor. Çalışmalarını daha sonra Abbas Yolagiden'le sürdüren grup, Sedat Veis Örnek'in tek perdelik oyunu "Manda Gözü"nü sahneliyorlar. Bu grubun üyeleri, KBT'nin dışında sürdürdüğü çalışmalarını, 1983 yılında İzmit Halk Eğitim Merkezi bünyesine aktarıyorlar. (Göktaş, 2006, s. 601)

3.3. 1980 – 2000 DÖNEMİ

3.3.1. Kocaeli Bölge Tiyatrosu

Kocaeli Bölge Tiyatrosu, İzmit'te 1979'da kurulan ve 2000'lerin İzmit tiyatrosunun temellerini oluşturan bir oluşumdur. Kendi içinden yetiştirdiği birçok ünlü isim olsa da özellikle, N.Taner Büyükarman ve Kadir Yüksel, Kocaeli Bölge Tiyatrosunun kentte kattığı içi değer olarak öne çıkmaktadır. Yıllardır Burhan Akçin önderliğinde varlığını sürdüren Kocaeli Bölge Tiyatrosu, 1979 yılında bir dernek olarak faaliyetlerine başlamıştır. Bu bölümü o yılların yakın tanığı olan Burhan Akçin, kendisiyle yaptığımız mülakatta şu sözlerle ifade ediyor.

E.Ç.: ... Kocaeli Bölge Tiyatrosu nasıl kuruldu...

B.A.: İzmit'te tiyatro faaliyetleri kesintili olarak ilerliyor. 1960'lı yıllarda İzmit'te kurulan bir bölge tiyatrosu var. Toder'in başkanlığını yapan Ahmet Gülhan öncülüğünde kurulmuş bir tiyatro. Onun kurduğu, daha sonra bir takım avukat esnaf sanayici arkadaşlarında amatör olarak çalıştığı bir bölge tiyatrosu gerçeği var. Ondan sonra zaten Barbaros Tantanların Mustafa Küpçülerin Adnan Filizlerin kurduğu bir halkevi tiyatrosu var. Ali Sürmeli'nin Halk Evi'nde çalıştığı zamanlarda. Kısacası o dönem; "Ya biz bu tiyatro faaliyetlerini öyle bir duruma getirelim ki önce sivil toplum kuruluşu olarak kuralım sürdürülebilir hale gelsin" diye bir düşünce var. Şehabettin Bilgisu ve dönemin valisi Ertuğrul Ünlüer'le birlikte konuşurken... 1977'de 78'de bu sohbetler yapılıyor

E.Ç.: ha böyle konuşulan zamanlarda bu konuları konuşulduğu zamanlarda var yani İzmit'te

B.A.: Evet Şehabettin Bilgisu sanayi odası başkanı o zaman. İzmit'in önemli bir ailesine mensup bir arkadaşımız. O zaman bir dernek kuralım diyorlar ve ama diyorlar aramızda bir tane tiyatrocu olması lazım. İşi tiyatro olan bir Mehmet Bey var ve liselerde edebiyat öğretmenliği yapan bizim çok değerli hocamız öğrencisi olduğumuz için gurur duyduğumuz Handan Karaadam'ı buluyorlar. Bütün yollar ona çıkıyor tabii. Derken yönetim kurulunun yedi kişi olarak tamamlıyorlar. Sanayi odasından bir kişi alıyorlar yönetim kuruluna. Bir tane de diyorlar ki İzmit'e ait bir yazar çizer olsun, Ruşen Hakkı'yı buluyorlar. Adnan Filiz'i buluyorlar. Ruşen Hakkı, Adnan Filiz, Mehmet Baştürk, vali Ertuğrul Ünlüer, Handan Karaadam...

E.Ç.: Vali bey de bizzat içinde yani, enteresan.

B.A.: Evet evet yönetim kurulu başkanı hatta. Dernek olarak kuruluyor biz de o derneğe üye oluyoruz. O dönem Mehmet Serimer ve ben donanmada çalışıyoruz. Kocaeli bölge tiyatrosuna üye oluyoruz. Yine değerli üyelerimizden Salih mat da Tüpraş'ta çalışıyor. Sonra devam ediyoruz Kocaeli Bölge Tiyatrosu mekan olarak yetiştirme yurdunu kullanıyor. Şimdiki öğretmen evinin olduğu binada. Yetiştirme yurdundayız oradaki çocuklarla beraber yemek yiyoruz. Oradan çıkmış çok ünlüler de var. Onlardan bir tanesi de şarkıcı Doğuş.

E.Ç.: Aa o oradan yani

B.A.: Bizim çocuk tiyatrosu seyircimiz Doğuş. Çünkü ilk seyircimiz yetiştirme yurdundaki çocuklar. Onun yanında da bir eğitim araçları salonu var. Oradaki koltuklar 182 miydi 142 miydi tam hatırlayamıyorum ama koltuklar 15 çeşit.

E.Ç.: Her yerden toparlanmış...

B.A.: Alt katta da depomuz var sahnenin altında. Deniz lodosla geri bastığı zaman dışkı temizliği yapıyoruz. Uzun bir süre eğitim araçları salonunda çalıştık ama sık sık tabii milli eğitim müdürü değişiyor. Milli eğitim müdürü değiştiğinde de biz

kapı dışarı ediliyoruz. Sonra Şahabettin Bey, Adnan Filiz'e diyor ki 'fuarda bir yer berin bu çocuklara'. Fuarda da Seka Halka ilişkiler müdürü Korkmaz Alnıaçık, bize bir yer veriyorlar Seka standında ama Seka Pavyonu yazıyor. O zaman bütün stantların adı pavyon. İşte Ülker Pavyonu, Seka Pavyonu Tüpraş Pavyonu. Daha sonra daha sonra bu pavyon sözcüğü insanlara tuhaf gelmeye başlayınca biz de pavyonu söktük, yerine stant yazdık. İnsanlar geliyorlar tabii kız öğrencilerimiz var biz o öğrencilerimize tel örgünün dışında karşılıyor, yerimize kadar eşlik ediyoruz. Çünkü ne kadar gayri meşru iş varsa oralarda. Uzun sözün kısası Kocaeli Bölge Tiyatrosu, bir ihtiyaçtan kaynaklanmış, şehirde bir tiyatro olması gerekir düşüncesi ile bu saydığım isimler tarafından, 1979 yılında dernekler masasına başvurularak, Kocaeli Bölge Tiyatrosu derneği kurulmuş, fikir babası Handan Karaadam, isim babası Handan Karaadam çünkü Muhsin Ertuğrul'un bölge tiyatrosu yasasına vakıf. Aynı şekilde Ordu gibi Salihli gibi olmasını istiyor işte o dönem var olan tiyatrolar bunlar. Yine Diyarbakır'da Erzurum'da böyle örnekler vardı bölge tiyatrolarını yaşatmak anlamında, köy enstitüleri gibi. Kısacası Kocaeli Bölge Tiyatrosu o fikirle kurulmuş oldu.

Açıkça görülüyor ki, 46 – 47 yıl önce İzmit'te daha bilinçli, sanata yatkın, daha önemlisi sanatın önemini bilen insanlar kentte var olmuşlar. Daha önemlisi bu insanlar kentte olan sanat olaylarını takip eden insanlar, kimin neyle uğraştığını ve kapasitesini biliyorlar ki bir lise de edebiyat öğretmeni olan Handan Karaadam'dan haberdar olabiliyorlar. Özellikle de kentin valisinin bizzat bu işin içinde olması, o zamanlarda sanata ve özelinde tiyatroya olan bakış açısını met olarak ortaya koyabiliyor.

Elbette kentte salon olmaması, olan salonların yetersizliği ve her kademede tiyatroya aynı bakışın olmayışı da var bu anlatımda ama öyle de olsa Kocaeli Bölge Tiyatrosu gibi bir yapı oluşturulabilmiş yine de.

Yeri gelmişken burada Muhsin Ertuğrul'un Bölge Tiyatroları düşüncesine de yer vermek gerek. Muhsin Ertuğrul bu düşüncesini, Devlet Tiyatroları Dergisine

verdiği, daha doğrusu kendi kendine yaptığı bir, bir röportajda şu şekilde ifade ediyor:

“(...) Ülkenin belli başlı kentlerinde bölge tiyatro merkezleri kurmak... Kurulan bölge tiyatroları böylece o merkezin çevresinde büyük, küçük kentlerde, kasaba ve köylerde harekete geçecektir. Sanat kervanı yurdun en uzak köşelerinde oturan yurttaşın ayağına kadar bu yoldan gidecek, kapılarını çalarak ‘Açın, biz sizin için geliyoruz,’ diyecek; kent sinemalarında, kasaba kahvelerinde, köy meydanlarında gösteriler verecek(tir).”

Zaten Muhsin Bey, iki yıl sonra “Cumhuriyet” gazetesinde yer alan “Bölge Tiyatrolarına Doğru” başlıklı yazısında yapmak istediklerini ayrıntılı bir biçimde dillendirecekti.

“(...) ben, memleketimiz için her biri en az on vilayeti dolaşmak vazifesiyle yurdun yedi yerinde Bölge Tiyatro merkezleri kurmanın lüzumunu belirtmiştim. Benim tasavvuruma göre, biri Erzurum’da olmak üzere Kuzeydoğu Bölgesi Tiyatro Merkezi, biri Diyarbakır’da olmak üzere Güneydoğu Tiyatro Merkezi, biri Samsun’da olmak üzere Kuzey Bölgesi Tiyatro Merkezi, biri Adana’da olmak üzere Güney Bölgesi Tiyatro Merkezi, biri İzmir’de olmak üzere Ege Bölgesi Tiyatro Merkezi, biri Bursa’da olmak üzere Marmara Bölgesi Tiyatro Merkezi ve biri Edirne’de olmak üzere Trakya Bölgesi Tiyatro Merkezi olacaktı. Orta Anadolu’nun on vilayeti de Ankara Devlet Tiyatrosu’nun sınırı içine giriyordu.

Tabi bu hayata geçmeyen bir düşünce olarak kaldı ama Kocaeli Bölge Tiyatrosu’nun isim babası da olan Handan Karaadam ve biraz önceki röportajda bahsedilen Diyarbakır ve Erzurum’daki örnekler de gösteriyor ki, ülkede buna dair bir hazırlık bir beklenti oluşmuş. Muhsin Ertuğrul’un hayali gerçekleşmemiş belki ama bu hayal Kocaeli Bölge Tiyatrosu ismiyle bugünde akıllarda kalmaya devam ediyor.

Kocaeli Bölge Tiyatrosu ve Burhan Akçin’in devlet tiyatroları ile ilgili hayalleri sadece bölge tiyatrosu yasasıyla sınırlı kalmıyor ve Kocaeli’ye devlşet

tiyatrosu getirme hayali bir süre daha devam ediyor. Burhan Akçin bunu şu şekilde ifade ediyor:

“...Aslında Devlet Tiyatrosu çizgimiz bozuldu yani isteğimiz destek görmedi. Devlet Tiyatrosu için bir bu şehrin büyükşehir olduğu yıl 12.400 kişinin imzası ile bir dilekçe yazdık. Dilekçeler Ankara'ya götürüldü. Orada tiyatroyu bir oyun zanneden, ahmaklar bu şehirde yaşıyorlar mı evet yaşıyorlar, tiyatromuz var diyerek belediye tiyatrosunun kardeşiz bıraktılar. Bizim tiyatromuz var ikincisine gerek yok dediler, bunların farklı olduğu ya da buradaki fazlalığı kaldı ki fazlalık değil iki tane tiyatro olacaktı. Ve sonunda ne oldu Sabancı Kültür Sitesi yok edildi. Devlet Tiyatroları oraya yerleşmiş olsaydı eğer, bina kendini korurdu, yeniden yapılmasını sağlardı o binanın eğer devlet tiyatrosu orayı kullanmış olsaydı. Süleyman Demirel Kültür Merkezi de bu kadar yorulmazdı. İçinde her şeyi yapılan bir çorba salon haline gelmezdi. Bunları anlatmak ne kadar zor.”

Kocaeli Bölge Tiyatrosu'nun kuruluş aşamasında ve sonrasında Burhan Akçin'in yönetiminde belirli vizyonlara sahip olduğu gayet açıklıkla ortada. Kuruluşunda yer alan ve bizzat destekleyen bir vali olması, sonrasında devlet tiyatrosunun bu şehre gelmesi için yapılan çalışmalar, günlük oyun çıkarma telaşında başka bir şeylerinde bu tiyatronun hamurunda olduğu izlenimini veriyor. Yine Burhan Akçin ile yaptığımız röportajda Burhan Akçin bu durumu şu şekilde ifade ediyor:

“...1979'dan 86'ya kadar. Kuruluşundan 86'ya kadar dernek olarak hizmet verdik çok önemli çalışmalar yaptık ama tiyatro denince akla oyunlar gelir ya fakat biz oyunlarla anılmasını istemedik hala da öyleyiz. Yani tek bir oyun çıkarmak amacımız değil, biz sürekli olsun istedik ve bir işletme olarak bunun yapılabileceğini gördük. O yüzden 1986'da artık profesyonel olmak istedik, böyle yarı zamanlı çok istediğimiz gibi olmuyordu. 1986'da Otel Altınnal'da son genel kurulumuzu yaptık ve oy birliği ile artık özel bir kurum olması için Salih Mat. Mehmet Serimer, Burhan Akçin ortaklığı ile özel bir kuruluş haline getirdik. Daha sonra tabii çeşitli dönemlerde çeşitli kaymalar oldu, sekte durumlar oldu. Bu bir işletmenin yıllara bağlı olarak yaşadığı çok normal gelişmeler. Ama Kocaeli Bölge Tiyatrosu tabii

Handan Karaadam, Ertuğrul Ünlüer Ertuğrul Kazancı, Salih Mat, Mehmet Serimer gibi isimlerle kurulmuş ve Burhan Akçin tarafından da çalışmaları kesintisiz devam ettirilmiş bir tiyatro. Daha sonra aramıza sizin gibi sizin dışınızda ikinci kuşaktan, üçüncü kuşaktan birçok emektar arkadaşın katkılarıyla, kente bir tiyatro kazandırmak amacıyla, çalışmalarını tamamlamış mıdır hayır, çalışmalarımız hala devam etmektedir.”

Bir tiyatro kuruluşunun sadece bir oyun çıkarmak olmadığını, Kocaeli Bölge Tiyatrosu ta en başında fark etmiş ve buna göre yapılanmasını devam ettirmiş. İlk kurucuları işlerinden istifa ederek bu kurumun profesyonel olmasını sağlamışlar ve bu zamana kadar çalışmaların devam etmesi sağlanmış.

Kocaeli Bölge Tiyatrosu şu an İzmit Ferhiye Caddesinde bulunan Belediye iş hanında faaliyetlerini devam ettiriyor.

3.3.2. Tiyatro Birikim

1996 yılında, Kocaeli Bölge Tiyatro'sundan ayrılan, Ertan Özak tarafından kuruldu Tiyatro Birikim.

İzmit'te uzun yıllar tiyatro yapan Kadir Yüksel Tiyatro Birikim'in kuruluşunu şöyle anlatıyor:

“Tiyatro Birikim yanılmıyorsam 1994 ya da 1995 yılında kuruldu. Turne oyunları yapmak için kurulmuştu ilk oyunlarını da Taner yönetti. Bir kolaj çalışmasıydı. Daha sonra birkaç tane daha oyun yönetti. “Dilekçe”, “Yolcu”, “Savaş Baba”, “Deli Dumrul” hepsi turneye çıktı. İzmit'te pek fazla oynamadılar. Son dönemlerinde de ben Dört ya da beş oyun yaptım daha sonra Sevim iki oyun yaptı onlara.” (Yüksel, 2019)

Tiyatro Birikim için oyun uyarlayan ve yöneten Naci Taner Büyükarman, o yılları şu şekilde aktarıyor;

“..Yıl 1996 – 1997. Bu bizim ilk kovuluşumuz tiyatrodan daha sonra yeniden kovulacağız. Ne yapacağız diye düşünürken... Ertan Özak’da tiyatronun organizasyon işinden kovulmuş. Ertan Özak tiyatro kuruyor, “Tiyatro Birikim” diye. Ben de tabii tiyatronun önemli figürlerinden birisi olduğum için. Yani Kadir ve bir de ben varım. O dönemde Sevim Işık’da tiyatroya geldi. Fatma Yılmaz var, Mustafa Şeyhoğlu ve Nuri Karadeniz de orda. Kurs grubundaki çocuklar büyüyor artık. Nuri Özellikle tiyatro çinde büyüyor ve önemli bir konuma geliyor. Biz tiyatrodan atılınca tabi bu arkadaşların hepsi bizim yanımızdalar. Ben Ertan Özak’ın yanına gittim. Ertan da benim kolaj yapmaktaki maharetimi görünce bende bir kolaj istedi. Bu ekip var ve ben bir kolaj hazırladım. “Suya Yazı Yazdık”. Antigone’yle açılıyor. Edip Cansever’in Ben Ruhi Bey Nasılım’dan anlatı bölümleri var. Sonra Anton Çehov’dan “Aksırık”, üçüncü oyun Yılmaz Erdoğan’dan “Bir İshaksın Bir Cemil”, idam cezasını anlatan bir oyun. Dördüncü oyun Orhan Asena “Göç” ve finaldeki oyun da “Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım”, oyun Anadolu turnesine çıktı. Ama öncesinde, provalarda herkes diyor ki, “Abi bak, Anadolu turnesi, KBT “Süper Babaanne”yle ıktı. Sen bizi Antigone’yle çıkarıyorsun.” falan. Şiddetli itirazlar var, “Bu oyun tutmaz” diyor herkes. Ama ben kimseyi dinlemiyorum, Ertan da o kadar çaresiz ki bana güvenmek zorunda. “Tamam Taner sen bildiğini yap diyor” Ertan organizasyonda. Orayı da yine ben çekip çeviriyorum. Ben açıyorum, ban kapatıyorum. Çayını kahvesini yapıyorum. Yönetmenim ama aynı zamanda çaycıyım. Sonuç, oyun patladı. Anadolu yıkılıyor. Her tarafta oynuyor oyun. Bütün profesyonel turne tiyatroları, “Kim bu Birikim, nereden çıktı, nasıl bu kadar iş yapabiliyor?” diyorlar. Oyun epizodlardan oluştuğu için seyircinin inanılmaz hoşuna gitti. Son derece ağır parçalar var arada “Ben Ruhi Bey Nasılım”dan. Kestim yapıştırdım bir şeyler yaptım ben. Tabi büyük edepsizlik saygısızlık aslında ama biraz bilinçsizlik biraz çaresizlik.” (Büyükarman, 2019)

“Birikim’le altı – yedi sene devam ettim ben. Sonra birikim çok niteliksiz işler yapmaya başladı ve Ertan Özak’la ekonomik anlamda da çok anlaşamamaya başladık. Çünkü çalışıyorduk para alamıyorduk. Türkiye 2000 li yıllardan sonra başka bir kıvama büründü, organizasyonlar çok zora girdi. Birikim’in belirli bir sahnesi de yok,

biz abuk subuk yerlerde çalışıyoruz devamlı. Ben artık öyle tiyatro yapmak istemedim. Bu arada oyuncuların da niteliği değişti. Tuhaf yerlerden oyuncular gelmeye başladı. Kimisi oyuncu kimisi değil. Çok düştü seviye. Artık oyunda vermez oldum çünkü artık kolaj yapmak istemiyordum. Oyun öneriyorum sadece, yapıyor yapmıyor... O kendi yolunu çizdi yani.” (Büyükarman, 2019)

3.3.3. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları

İzmit’te tiyatronun önemli basamaklarından biri de şehir tiyatrosunun kurulması olmuştur. Şehre büyük bir dinamizm getiren tiyatro ilk başka “İzmit Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu” adıyla kuruldu. Daha sonra belediye kanununda yapılan değişiklik ve tiyatronun şehirde başka sahnelerde de yer almasıyla birlikte adı “Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları” halini aldı. İzmit Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu’nun kurucu genel sanat yönetmeni Işıl Kasapoğlu olmuştur. Kasapoğlu’nun şehre gelişi ise enteresan bir hikayedir. Kasapoğlu bir yazısında şehre geliş hikayesini şu şekilde anlatır:

“Anadolu’da Shakespeare yolculuğum sürerken bir baktım dört sene geçmiş. Paris’te evim, arabam, tiyatrom dururken Trabzon’da, Adana’da, Diyarbakır’da olduğumu fark ettim. İkiye bölünmüş gibiydim ve artık bir karar vermem gerekiyordu. Makas değiştirmek, her zaman zor olmuştur benim için. Bir yanda kurulu bir düzen, diğer yanda ise idealler ve kendime verdiğim sözler vardı. Birini diğerine değiştiremeyecek kadar önemsiyordum ve halen de öyledir. Bu nedenle gittiği yere kadar ikisini de sürdürmeye karar verdim. Halen bir yanımda neredeyse, diğer yanımda öteki taraftadır. Her zaman da böyle olacağına inancım sonsuz.” (Bilecen, 2018, s. 181)

Işıl Kasapoğlu’nun bu söylediklerinden İzmit’teki yeni kurulan tiyatroya inancını da anlamak mümkün. Her şeyi bir kenara bırakıp İzmit’te bir tiyatro kurmaya

ikna edilmiş ve bu İzmit için büyük bir kazanç olmuştur. Işıl Kasapoğlu'nun bu süreç hakkında anlattıkları şu şekilde devam eder;

“Devlet Tiyatroları ve Şehir Tiyatroları’nda oyunlar yönetmeye, genç oyuncularla buluşmaya devam ederken zihnimin bir tarafında hep bir tiyatro kurmanın da çok iyi olacağı fikri filizlenmiş, hızla gelişirken İzmit girdi hayatıma. İzmit, Türkiye'nin sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan zengin kentlerinden biriydi. Sanayi bölgesi ve liman kenti olması da kente ayrı bir özellik katıyordu. Gelişmişliğinin yanında ne var ki sanata yeterince yatırım yapılmamış, bu yanı belirgin bir şekilde eksik kalmıştı. Bu eksikliği gören Sefa Sirmen, İzmit’i Türkiye'nin sanat alanında da iddialı kentlerinden biri haline getirmek için İzmit Şehir Tiyatroları'nın kurulması amacıyla harekete geçti. Aynı ufuk çizgisine bakabildiğim ender yöneticilerden biriydi ve bu beni çok heyecanlandırıyordu. Bir şeyler yapılabilirse, bir kente tiyatro kazandırılabilceği düşüncesiyle işe koyuldum.” (Bilecen, 2018, s. 181)

Işıl Kasapoğlu'nun İzmit’e gelmesi sürecinin bir de arka planı var tabi. Tanıklığına başvurduğumuz, Naci Taner Büyükarman, Işıl Kasapoğlu’na, İzmit B.B. Şehir Tiyatrosu Genel Sanat Yönetmeni olması teklifinin gidişini şöyle aktarıyor:

“Biz İzmit’te, eskiden demiryolu vardı şimdi yürüyüş olan yerde. Biz elimizde pankartlarla orda, “Devlet Tiyatrosu istiyoruz, Şehir Tiyatrosu istiyoruz” diye nümayişler yapıyoruz. Burhan abi hepimizi sokaklara sürdü. Bağırıyoruz biz “Şehir Tiyatrosu isteriz” diye. O zamanlar İzmit Büyükşehir Belediyesi var başkanı Sefa Sirmen. Burhan abi onunla da görüşmüş ve bize de nümayişler düzenletiyor. Bizim de yeni kurulacak oralarda olmamızı da istiyor bir taraftan da. Sonuç, şehir tiyatrosu kurulmasına karar verildi. Bu arada Salih abi, KBT’den ayrılmış. Burhan Akçin’e karşı burnundan soluyor. Salih abiyle Sefa Sirmen çok yakın ikisi de Gürcü, aralarında bir akrabalık ilişkisi var öyle uzak da değil, hala ya da teyze çocukları. Salih abi de tiyatroyla uğraşıyor ya, Sefa Sirmen demiş ki, “Salih git, Şehir Tiyatrosunun başına bir adam bul.” Salih abi tiyatronun başına fellik fellik adam arıyor ama o da bilmiyor ki kimi getireceğini. Salih Abi inanılmaz bir tiyatro sevdalıdır. Her şeyini vermiştir

tiyatroya. Hep söyler, “Karımın kolundaki bilezikleri aldım getirdim tiyatroya” diye. Biz “Vahşi Batı” döneminde Salih abiyle çok yakın olduk, yediğimiz içtiğimiz ayrı gitmedi. Çok samimiyiz. Salih abi bize danışıyor, kimi getirelim diye. Saydam Yeniay önerilmiş. O istememiş. O da Salih abiye Ankara DT’den birilerini önermiş. Onlar geldiler baktılar, tam oluyordu ama sonra olmadı o kişi adını hatırlayamadım şimdi. Sonra Salih abi bize sordu “Kimi getireceğiz ya” diye. Dedim “Işıl Kasapoğlu” abi.

Ersin Çakmak- Işıl Kasapoğlu’nu siz mi getirdiniz?

Naci Taner Büyükarman- Tabii yani konuşuyoruz orda çay bahçesinde falan. Kadir dedi ki (Kadir Yüksel) “Abi ben bir ‘Misafir’i izledim ondan inanılmaz.” Ben diyorum ki bir ‘İki Efendinin Uşağı’ izledim adam harika.

Ersin Çakmak- Işıl Kasapoğlu’nun gelişi böyle mi?

Naci Taner Büyükarman- Tabi tabi kimse bilmiyor ki o zamanlar onu İzmit’te. O zaman tamam dedi Salih abi Işıl Kasapoğlu. Atladı gitti görüştü. Geldi Işıl Kasapoğlu ve tamam olacak Işıl Kasapoğlu genel sanat yönetmeni.” (Büyükarman, 2019)

Buradan da, kentte tiyatro yapan insanların niteliğinin kentin geleceğini nasıl etkilediğini görebiliyoruz. Tamamen kendi çabalarıyla Işıl Kasapoğlu’ndan haberdar olan Taner Büyükarman ve Kadir Yüksel belki de bir kentin tiyatro kaderini etkileyecek çok önemli bir kararın alınmasında ön ayak oluyorlar.

Elbette kent yöneticilerinin bu kararı alacak sanat bilgisine ve görgüsüne sahip olması beklenirdi. Ancak kentte yaratılan sanat ortamının yetiştirdiği kişilerin aldığı bu karar kentin ortak kararı gibi algılanabilir.

Göreve gelen Işıl Kasapoğlu, tiyatroyu oluşturma sürecini şu şekilde anlatıyor:

"İzmit B.B. Şehir Tiyatrosu bu sezon açılışını 11 Kasım Salı günü yönetmenliğini üstlendiğim tam kadro oynanan "Hamlet"le yapmıştır. Bu oyun ülke çapında büyük bir yankı uyandırmıştır. Bölgesel ve ulusal basında aylarca adından bahsettiren "Hamlet" in böyle bir tiyatronun açılış oyunu olması kaçınılmazdı. "Hamlet" aynı zamanda İzmit B.B. Şehir Tiyatrosu olarak ülkemizde ilk kez tam versiyon oynandı. Altı saat süren bu gösteri şöleni bir anlamda risk taşımasına rağmen İzmit’li seyirciyle

karşılaşmamıza ve beklenenin çok üstünde bir ilgiyle izlenmesine sebep oldu...”
(Kasapoğlu, Makale, 1998)

“İzmit Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu kadrosu oluşturulurken yeni bir model önerisi oluşturabilecek bir ekip kurulması düşüncesi ön plandaydı. Klasik eğitimden ya da kurumsal eğitimden geçmiş ya da böyle bir eğitimin dışında sanat alanında kendini kanıtlamış çoğunluğu genç ve üretken olan kişilerden bir kadro oluşturuldu. Farklı kültür ve eğitim sürecinden geçmiş ancak ortak bir ihtiyacı ve amacı paylaşan insanların, bir arada yaşayabilir ve üretebilir olmasını destekleyen bir program oluşturulmaya gayret gösterildi. Tek tip sanatçı kimliğini reddeden ve sanatsal üretime yönelik her türlü toleransı içinde taşıyan ve bunu gerçekleştirebilme ortamını da kişiden talep eden bir sistem oluşturulması için birçok alanda projeler üretildi. Böylece, çok farklı sanatsal alanlarda ve farklı düzlemlerde sonuçlar elde edildi. Hem tiyatro kültürüyle karşılaşmamış insana seslenebilen, hem de uluslararası platformda öncü sanat anlayışı destekleyen iş üretimi desteklendi.” (Koyuncuoğlu, 2002, s. 9)

İşıl Kasapoğlu’nun bu şekilde düzenlediği kadro, özellikle ilk yıllarında kentle iç içe bir görüntü sergiledi. Her ne kadar bu iç içelik zamanla azalsa ve etkisini yitirse de, tiyatronun temellerinin sağlamca atılmasını sağlayan önemli bir etkendi.

“İzmit'in bir başka özelliği; İstanbul'da oluşan sanat ve kültür hayatının merkezileşmesinin tam tersi sayılabilecek çağdaş bir öneriyi, "çok merkezliliği" (desantralizasyonu) ülkemiz kültür ve sanat alanına, uygulamada çözülmüş sonuçlarla ve diğer merkez dışı alanları özendiren başarılarla sunmasıdır.” (Koyuncuoğlu, 2002, s. 9)

“ ‘Sanayi Başkentinden Kültür Başkentine’ sloganıyla kendini tanıtan tiyatro, aslında yeni bir sanatsal anlayışın ve yapının başkentini İzmit olarak önermektedir.”
(Koyuncuoğlu, 2002, s. 9)

Koyuncuoğlu’nun bu “desantralizasyon” tezi, aslında bu çalışmanın da temelini oluşturan bir tezdur. Bunun gerçekleşmesi için, tiyatrosunun kurulmuş olması yetmeyecekti elbette. Aynı zamanda nitelikli işlerin de oluşturulması gerekcekti. O

nedenle altı saatlik bir Hamlet oyunuyla başlanmış olması mantıklı duruyor. Ancak zaman geçtikçe desantralizasyon projesi unutulmuşa benziyor. Bunun yerine, merkezi tiyatrolar gibi davranarak, merkeze yakın durup oradan bir sanat üretme projesine daha yakın durulduğu görülüyor.

“Kasapoğlu'na göre; bir tiyatronun sağlam bir kültür politikası oluşturabilmesi için, İzmit B.B. Şehir Tiyatrosu'na davet edilen Genel Sanat Yönetmenleri, belirli bir sürede gerçekleştirmeyi vaad ettikleri bir kültür politikası projesi önermeliydi. Verilen önerinin İzmit Büyükşehir Belediyesi tarafından kabulünden sonra, önerinin uygulama sürecinde; Büyükşehir Belediyesi, tiyatronun Özerkliği koruyan bir yönetim anlayışı benimsemeliydi. İzmit Şehir Tiyatrosu'nun kuruluşunda oluşturulan sanat politikasının genel olarak çizgisi; "devingenlik" ve "değişimi önermekteydi.” (Koyuncuoğlu, 2002, s. 12)

Koyuncuoğlu'nun bu önerisinin ne kadar gerçekleştiğini bilmek elbette olanaksız. Çünkü yerel yöneticiler bu konularda kente açıklama yapma gereği hissetmediler. Ancak İzmit'te tiyatro ortamı pek büyük olmadığından alınan duyumlar özellikle Yücel Erten'den sonra gelen, genel sanat yönetmenlerinin basit atama usulüyle kente geldikleri yönünde.

Kendisiyle yapılan bir röportajda, kuruluş sürecini şu şekilde anlatır Kasapoğlu:

“-Tiyatro kadrosu nasıl ve neye göre belirlendi?

Önceleri çok dar bir kadroyla başlamak zorundaydık. Ancak İzmit Büyükşehir Belediyesi, memnuniyetle oyuncu kadrosunu 25'e çıkartıp, sözleşmeli yaparak, sanatçıların alacakları maaşları kendi üstlendi. Bu çok olumlu bir yaklaşım ve tiyatro adına önemli bir adım. Sonuçta İzmit B.B. Şehir Tiyatrosu 25 kişilik oyuncu kadrosuyla açılacak. Bu kadrolar için Türkiye'nin çeşitli tiyatro okullarından mezun olmuş 115 kişi başvurdu. Ahmet Leventoğlu, Şakir Gürzumar, Kenan Işık, Hayati Asilyazıcı, Hülya Nutku, Başar Sabuncu, Zuhall Olcay, Burhan Akçin ve benden kurulan dokuz kişilik jüri, üç gün boyunca 115 oyuncunun 25'ni, yani İzmit B.

Belediyesi Şehir Tiyatrosu'nun temel kadrosunu, belirledi. Daha sonraki mülakatlarda dramaturg, dekor ve ışık elemanları seçildi.

-İzmit B.B. Şehir Tiyatrosu'nun kendine has özellikleri ne olacak?

Anadolu 'da ilk ödenekli tiyatro kurulmuş oldu. Bu tiyatronun, aynı zamanda kültür merkezinin, en büyük avantajlarından biri Ankara ve İstanbul gibi iki büyük kente olan yakınlığı ve bir yandan da Anadolu'ya açılabilmesi olacaktır. Bu tiyatrodaki çalışacak sanatçıların İzmit seyircisiyle karşılaşması gerekiyor. Bunun için tiyatro artık unutulmuş yöntemler kullanacak. Daha tiyatro açılmadan ekip bölgeyi araştırmaya gidecek. Okullarla direkt bağlantılar kurulacak. Oyuncular okullardan sorumlu olup, ilişkileri sağlayacak ve onlara tiyatroyu ve oyunlarımızı tanıtacak. İzmit'in aynı zamanda sanayi kenti olduğu düşünülürse, civardaki tüm fabrika çalışanlarının oyunlara gelmesi için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

...İzmit Belediyesi Şehir Tiyatrosu çok devinimli bir tiyatro olacak. Abonman sistemi kurularak, İstanbul ve diğer illerdeki seyircilere de yönelecek. Her yaptığı oyun mutlaka büyük kentlere ve Anadolu'ya turnelere götürülecek. Rekabet ortamı yaratan gösteriler hedefleniyor. Bir yıl öncesinden mutlaka program yayınlanacak. Kapalı bir sistem olarak çalışmayı düşünmüyoruz. Gerek oyuncular, gerekse yönetmenler tiyatroya davet edilecek. Hatta hatta gruplar davet edilecek oyunlarını İzmit'te oynamaları sağlanacak ve oradan ortak yapımlara yönelinecek... İstanbul veya diğer kent tiyatrolarıyla sahneler takas edilecek İstanbul 'dan gelen ödenekli ya da özel tiyatrolar İzmit 'te bir hafta oynayacaklarsa, onların salonunda da İzmit B.B. Şehir Tiyatrosu oynayacak. Aynı şey diğer kentler için de geçerli. İzmit B. B. Başkanı Sefa Sirmen'in desteğiyle Haziran-Ağustos döneminde bir Sokak Tiyatrosu Festivali oluşturmayı amaçlıyoruz. İspanya, Almanya, Fransa gibi ülkelerle ilişkilere geçilmeye başlandı. Diğer yandan Uluslararası Akdeniz Tiyatro Enstitüsü de Türkiye merkezini İzmit B.B. Şehir Tiyatrosu bünyesi içine taşımak için ilişkilerini sürdürüyor. Belediye, tiyatro meselesine o kadar sıcak bakıyor ki, Şehir Tiyatrosu olarak Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden yönetmen ve tiyatro adamları davet etmeyi planlıyor.

-Diğer ödenekli tiyatrolarda büyük bir sorun olarak karşımıza çıkan memurlaşmayı engellemek için bazı düşünceleriniz var mı?

Bence bu tiyatroda çok önemli bir konu. Memurlaşmayı önlemek için, sürekli hareket halinde bir tiyatro olabilmesi için çeşitli ödül sistemleri üzerinde duruyoruz. Örneğin aynı sezon içinde bir oyun oynayanla beş oyun oynayan arasında farklı bir değerlendirmeye gidilecek.

-Önümüzdeki yılın repertuvarını neleri dikkate alarak oluşturmayı planlıyorsunuz?

İzmit, bence Türkiye'nin küçük çapta bir örneği. Her sosyal gruptan insanın yaşadığı bir kent. Sürekli hareket var. Bunları göz önünde bulunduracak bir repertuvar belirleniyor. Yeni kurulan bir tiyatronun her yıl bir klasik oynaması gerektiğine inanıyorum. Örneğin önümüzdeki sezon tiyatroyu "Hamlet"le açacağız. Bir sonraki sezon da yine klasik bir oyun yer alacak. Bir yandan klasik tiyatro örnekleri seyirciye sunulurken, öte yandan da oranı her sene değişebilen yerli yabancı çağdaş oyunlar üzerinde duruluyor. Yazarlarımıza oyunlar ısmarlanacak, gelip kentte bir süre yaşayıp yazmaları için maddi olanaklar sağlanacak. Örneğin her yıl bir Türk yazarı İzmit'e davet edilecek. Tüm oyuncularla birlikte iç içe üç ay İzmit'te yaşayacak ve yazdığı oyun da sahnelenecek." (Kasapoğlu, 1997, s. 17)

-İzmit B.B.Ş Tiyatrosu girişimini Türkiye'de yeni bir tiyatro kurulması açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

... Bütün dünyada kamu tiyatroları ya da kamu yararına yapılan etkinliklerde devlet ödeneği, yerel yönetimlerin hatta daha ileri gidiyorum bölgelerin ödeneği olmaksızın bu işlerin yapılmasına olanak yok. Çünkü özel tiyatroların ödenekleri ve eleman sayısı kısıtlı, büyük prodüksiyonlara cesaret edemiyorlar, haklı olarak. Bu ancak devletin ya da yerel yönetimlerin görevidir. Kültür konusuna hem devlet, hem yerel yönetim, hem de bölge olarak bakılmalı. Bir tiyatro hem bulunduğu yerel yönetimden, hem de bağlı olduğu büyükşehir belediyesinden, hem bölgeden hem de

devletten para alır ve ancak bunların bileşimiyle gerçek bir ödenekli tiyatro haline gelir." (Kasapoğlu, 1997, s. 18)

İzmit'teki tiyatronun kuruluş sürecine dair paylaşılanlar, tiyatro kurulurken her ayrıntıya dikkat edildiğini ve çok ince düşünüldüğünü bize gösteriyor. Bu düşüncelerle kurulan bir tiyatro, kuruluşunun ilk yıllarında hemen tılıma geçerek sağlam düşünce yapısının sanat etkisini kanıtlıyor. Kuruluş felsefesinden gittikçe uzaklaştıkça da eski etkisini yitiren bir tiyatro görüyoruz karşımızda.

Koyuncuoğlu, Tiyatronun kentle bütünleşmesini ise şu şekilde anlatıyor;

"Kent içinde biletimizi satan sekiz noktadan almış oldukları biletlerle gelen izleyicimiz dışında, kentte var olan sivil toplum örgütlerinin bize yaptıkları katkılardan da İzmit halkının yanımızda olduğunu anlamış olduk. Dernekler, sivil toplum örgütleri, okullar, halk eğitim, belediye çalışanları, huzurevleri, esirgeme kurumu gibi oluşumlar, Karamürsel'den Derince ye kadar izleyici kapasitesini tiyatroya getirdiler." (Koyuncuoğlu, 2002, s. 18)

"Ekibin kendisini beraber geliştirmesi için atölyeler gerçekleştirildi. Oyun öncesinde ortak ısınma, kondisyon, ses çalışmaları yapıldı. Ve bu çalışmaların gelenekselleşmesi sağlandı. Tiyatroda çalışan tüm kadroların her açıdan tiyatroya sahip çıkmaları ve yapılan işlere destek vermeleri önerildi. İlk yıl asli görevlerinin dışında ekibe tiyatronun tanıtım ve çevreyle ilişkisinin sağlam kurulması amaçlı yan görevler dağıtıldı. Sanatçı ekip ile teknik ve idari ekiplerin birlikteliğine özen gösterildi. Herkesin tek tek kendi alanında uzman olması gerekliliği ancak birlikte üretimin zorunlu olduğu ve bununla birlikte tiyatronun hep birlikte her alanın başarısıyla genel bir başarıyı yakalayacağı bilincinin kazandırılması için çaba gösterildi." (Koyuncuoğlu, 2002, s. 19)

Yeni kurulan İzmit Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatro'sunun repertuarının nasıl belirleneceğini yine Koyuncuoğlu açıklıyor;

"İşıl Kasapoğlu'nun belirlediği Şehir Tiyatrosu'nun repertuvar politikası, her zaman "bir ödenekli tiyatro bölgesindeki izleyici için neler yapması gerekir?"

sorusuna öneri üretme düşüncesi üzerine kuruldu. Aristophanes, Shakespeare, Moliere, Çehov, Brecht, Dario Fo, Stanislav Stratiev ve B.M. Koltes gibi dünya tiyatrosunun devleri ve onların klasikleşmiş eserleri; Turgut Özakman, Güngör Dilmen, Nazım Hikmet, Aziz Nesin, Memet Baydur, Bilgesu Erenus gibi yine modern Türk Tiyatrosu'nun klasikleşmiş yerli yazarlarının eserleri İzmit seyircisi için seçildi. Ayrıca, bazı sanatçılarımızın dünya prömiyerleri (Civan Canova, Işıl Özgentürk, Özen Yula, Perihan Mağden) İzmit'te gerçekleştirildi. Genç yazarlarımızın başarılı metinleri de yine repertuvara alınan ve Türk seyircisiyle ilk kez İzmit'te buluşan eserler arasında yerlerini aldı. (Aslıhan Ünlü, Gökhan Aktemur) ” (Koyuncuoğlu, 2002, s. 19)

“Diğer kurumsal tiyatrolarda olan "Repertuar Kurulu" tiyatronun sanat politikasına ters düştüğü için kurulmadı. Sanat politikasının özelliklerini çizen Genel Sanat Yönetmeni, tiyatronun repertuarını da belirliyordu. Yönetim Kurulu ve dramaturglar danışılan birimlerdi. Tiyatronun repertuarını ve çizgisini belirleyen en önemli özelliklerden biri de, o yıl çalışmak için şehir tiyatrosuna davet edilen yönetmenlerin önerileriydi. Bunda amaç, Türkiye'nin önemli ve başarılı yönetmenleriyle çalışmak ve böylelikle sahnede metin ve görsellik anlamında kıstasları yüksek tutarak, oyunların, sanatsal seviyelerinin yüksek olmasını sağlamaktı. Bu nedenle, repertuar oluşturulurken yine İzmit’ te çalışmak isteyen yönetmenlere sahnelemek istedikleri ve İzmit için yapmayı planladıkları oyunlar soruldu. Onları da istekleri, önerileri, repertuar oluşturulurken dikkate alındı.” (Koyuncuoğlu, 2002, s. 20)

Her konuda olduğu gibi repertuar konusunda da yenilikçi yaklaşımlar sergilendiği görülüyor. Tiyatronun ilk yıllarındaki kalitesinin bir nedeninin de bu yenilikçi yaklaşımlar olduğu açıktır.

İzmit Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu ilk çalışmalarını Seka Sinema Salonu’nda yaptı. Bu sırada, şu an kullanmakta olduğu yeni binası Süleyman Demirel Kültür Merkezi’nin inşası ise sürüyordu. Işıl Kasapoğlu tiyatro politikasına karar verdiği yeni kurulan tiyatronun inşaat çalışmalarında da söz sahibi olduğu şu sözlerinden anlaşılıyor;

Ülkemizin birçok kentinde iyi niyetle birçok kültür merkezi yapılmasına ve bunların içine de salonlar yapılmasına rağmen ne yazık ki salonların oyun sahnelemeye uygun olmadıklarını gördüm. Ya tavanları alçaktır ya duvarları dardır ya derinlikleri yoktur. "Çok amaçlı salon" adı altında yapılan bu yapılarda tiyatro mimarisi üzerine düşünülmemiştir. Türkiye'deki yüzlerce salonun hiçbirisi aslında tiyatro oynamaya elverişli değil. Bazılarının tuvaleti bile yok, kimisi gürültüye açık, kimisine spot takmak olanaksız. Bütün bu salonlar ya düğün salonu ya sinema ya da konferans salonu olarak yapılmış. Ya da başka bir amaçla. Bu amaçlar arasında tiyatroya da yönelik bir bakış açısı katılsa durum çok farklı olurdu. (Bilecen, 2018, s. 182)

Durum bu olduğundan, sağlıklı bir tiyatronun kurulabilmesi amacıyla öncelikli olarak İzmit'e oyun sahnelemeye müsait salonlar kazandırmak için harekete geçtik. Deneyimli sahne tasarımcısı Duygu Sağıroğlu İzmit Şehir Tiyatroları'nın teknik danışmanıydı. Yapılmakta olan salonların iç tasarımında usta bir göz oldu. Oyun sahnelemeye imkân tanıyan biri 350 diğeri 700 kişilik iki tiyatro salonu yapıldı. İzmit Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları, Belediye Başkanı Sefa Sirmen'in desteği ve katkılarıyla Temmuz 1997'de kuruldu. Kocaeli'yi diğer alanlarda olduğu gibi kültür ve sanat alanında da Türkiye'deki iddialı bölgelerinden biri haline getirmeyi hedefledik, bu amaca yönelik olarak repertuarını Türk ve dünya edebiyatının seçkin örnekleriyle oluşturduk. (Bilecen, 2018, s. 182)

Türkiye'nin dördüncü ödenekli tiyatrosu olma özelliğini taşıyan ve Anadolu'da kurulan ilk ödenekli tiyatro olan İzmit Belediyesi Şehir Tiyatrosu yedi saat süren Hamlet oyunuyla Kasım 1997'de SEKA Salonu'nda perde açtı. (Bilecen, 2018, s. 183)

Repertuar yaklaşımındaki yenilikten başka, çalışma sisteminde de bazı yenilikler öngörüyor Işıl Kasapoğlu:

“Ben yönetmenlerin yazarlarla çalışması gerektiğine inanıyorum ve bunu uyguluyorum. Yıllardır Zeynep Avcı ile çalışıyorum. Bu tür karşılaşmaların çoğaltılması gerekli. Yeterince Türk oyunu sahnelemiyoruz diye eleştiriliyoruz. Bu iş ısmarlama olmaz. Her yazılan oyunun sahnelenmesi diye bir şey de söz konusu değil. Biz,

toplumumuzla ilgili söylemek istediklerimizi söyleyen oyunları sahneliyoruz. Bu söylemek istediklerimiz bazen yabancı bir dilde, bazen kendi dilimizde çıkıyor karşımıza. İyi oyun da rejisörüyle buluşunca sonuç iyi oluyor. Tiyatro böyle bir mesele. Ne her yazılan oynanabilir ne de kolay kolay oyun yazarı olunabilir. Kendi yazarlarımızı yetiştirmek aynı zamanda kendi tiyatromuzu da oluşturmak anlamına geliyor. Genç yetenekler şans bulamadıkları ve doğru yönetmenlerle karşılaşamadıkları için küsüp kalemi bırakıyorlar. Onları yüreklendirmek, yazdıklarına değer vermek, yönlendirmek ve ortaya koyduklarını sahnelemek durumundayız. Yazar ancak bu şekilde yetişir.” (Bilecen, 2018, s. 184)

Geleneksel Türk Tiyatrosu'nun en önemli iki türü olan gölge ve kukla tiyatrosu, tiyatromuzda önemli bir alanı oluşturdu. Geleneksel Türk Tiyatrosu'nun bir parçası olan kukla ve gölge oyunlarına yeniden hayat vermek amacıyla yapılan workshop ve seminerler sonunda, Türk tiyatrosu üç kukla oyunu ve bir kukla atölyesi kazandı. Sevdalı Bulut, Nasreddin Hoca, Kuvayi Milliye adı kukla oyunları yurtiçi ve yurtdışındaki festivallerden davet aldı. (Bilecen, 2018, s. 185)

Tiyatro kurulduktan iki yıl sonra kentte şiddetli bir deprem meydana gelir. Tiyatro binası bu süreçte kapalı kalsa da İzmit Büyükşehir Belediyesi Şehir tiyatrosu sahada çalışmalarını sürdürür. Yine Işıl Kasapoğlu bu yılları şu şekilde anlatır;

1999 yılıydı. İzmit Şehir Tiyatrosunda çalışıyordum. Depremi yaşadık. Acılar, ölümler, gözyaşları... Tiyatromuzun bahçesi mekânımızdı. Akla ilk gelen sorulardan biri "Tiyatro ne işe yarar" idi. Sonra baktık ki depremin ikinci gününden itibaren kentte elektrikler kesildi. İşte, tiyatro işe yarayacaktı! Tiyatronun jeneratörü vardı! Korkarak girdiğimiz binamızdaki jeneratörü çalıştırdık, tiyatrodan dışarı bir sürü uzatma kablosu çıkardık ve bahçede yaşayan, uyuyan herkese elektrik sağladık. Tiyatro işe yaradı. Sevindik. (Bilecen, 2018, s. 186)

Üçüncü gün olduğunda tüm genç tiyatrocularla Tiyatro gerçekten ne işe yarar?" diye tartışıyorduk. Nelere nelere yaramıyordu ki tiyatro. Deprem ertesi kurulan çadırlarda çocuklara oyunlar oynamak, onları yaşadıkları felaketten birkaç saat olsun uzak tutabilmek ve dünyayı biraz daha güzelleştirmek için değiştirmek...

Hatırlıyorum, o dönemde "Deprem ve Doğal Felaketlerde Tiyatro Ne İşe Yarar?" başlığı altında uluslararası bir Kongre organize etmeyi bile düşünmüştüm İzmit'te. İzmit Belediyesi Şehir Tiyatrosu, tüm sezon boyunca, "Gökkuşaağı Depremzedelere Yardım Etkinliğı Projesi" ile başta çocuklar olmak üzere, tüm depremzedelere "yaşam desteğı vermeyi hedefledi. Tiyatro, İzmit ve çevre yörelerde yaşanan felaketin ardından, bölge insanına "yaşam desteğı" vermeyi öncelikli görevi olarak benimsedi. "Gökkuşaağı" projesi böylesi bir düşüncenin ürünüydü. Çalışmalarını iki yıldır sürdüren tiyatromuz bu proje ile, bölgedeki depremzedelere yönelik 1999- 2000 tiyatro sezonunu kapsayan bir dizi etkinlik gerçekleştirdi. (Bilecen, 2018, s. 187)

Çocuk Destekleme Merkezi", İzmit Belediyesi Şehir Tiyatrosu'nun etkinliklerini sürdürdüğü Yahya Kaptan Süleyman Demirel Kültür Merkezi'nde hayata geçirildi. Daha sonra etkinliğe başlanılan bu çadır (Çocuk Destek Merkezi) yakındaki bir çadır kente yönlendirildi. Çevredeki çocuklara yönelik çalışmalar sürdürüldü; doğaçlama, dans ve drama çalışmaları... Yaklaşık 40 çadırkente gidildi ve bu çadırkentlerde kukla, animasyon gösterileri yapıldı. Daha sonra bu etkinliklere çocuk oyunları da eklendi. Tüm sanatçı arkadaşlarımız çocuk psikiyatri ve pedagoglarıyla seminerlere katıldı. (Bilecen, 2018, s. 187)

İzmit'te herkes gibi bizim de zor zamanlarımız oldu. Ancak her koşulda seyircimizin yanında olduk. Repertuvar dışında diğer kültür aktiviteleri de üstlenen tiyatromuzun üçüncü yıla devrolan bir Tiyatro Okulu vardı. İzmitli gençlere tiyatro sevgisini aşlamayı amaçlayan bu okul onlarca genç İzmitliye ülkenin farklı konservatuvarlarında eğitim olanağı yolunu açtı, her yıl yüzlerce başvurunun yapıldığı bir etkinliğimiz oldu. (Bilecen, 2018, s. 188)

Kurduğumuz tiyatro okulu İzmitli gençlerin yaşama sanat penceresinden bakarak, yaratıcılıklarını gelişmelerini sağlamak üzere oluşturuldu. Kendine güvenen, kendini ifade edebilen, sorgulayan, üretici, kısaca kendini hep bir adım ileri taşıyabilen gençlerin yetişmesine katkıda bulunmaktı amacımız. İyi birer tiyatro seyircisi yetiştirirken, aralarında yetenekli olanları da tiyatro dünyasına kazandırmak istedik. (Bilecen, 2018, s. 188)

Gençlerimiz, her sene tiyatro okulu kurslarımıza önceki senelerden daha fazla ilgi göstererek bize duydukları güveni ve sanata olan sevgilerini kanıtladılar. Bizler de İzmitli çocuk ve gençlerin daha iyi yetişmesini sağlamak için tüm ekibimizle ve var gücümüzle çalıştık. Öğrencilerimizin duygusal gelişimlerine katkıda bulunmak ve hayal dünyalarını geliştirmek için tüm ekip var gücümüzle çalıştık. (Bilecen, 2018, s. 188)

Yazları İzmit halkının tek eğlence merkezi olan İzmit Fuarı'yla birlikte düzenlediğimiz Sokak Tiyatrosu Festivali'yle sokaktaki insana her türlü sanat aktivitesini sunmayı ve yeni seyirci kazanmayı amaçladık. Türkiye'nin tek Sokak Festivali 250'yi aşan yerli ve yabancı sanatçının katılımıyla ülkenin ve dünyanın sayılı etkinliklerinden biri olduğunu kanıtladı. (Bilecen, 2018, s. 188)

Birçok oyunumuz yurtdışında İzmit'i ve aynı zamanda da ülkemiz tiyatrosunu temsil etti. Dünyadan birçok tiyatro ülkemizde İzmit'i anar ve ortak işler yapmayı önerir oldu. Ödüller aldık. Ülkemizde tiyatroya özlem çeken Doğu, Güney ve Karadeniz bölgelerine turne yaparak orada yaşayan halkımızın yanında olduğumuzu gösterdik. İzmitliler adına oyunlarımızla onları kucakladık. Sanat merkezleri sayılan iki büyük kentimize de İzmit'in sesini ulaştırmaya ve öncüler arasında yerini alması için İzmit'in tiyatrosunun tanıtımına özen gösterdik. (Bilecen, 2018, s. 188)

Beşinci yılımda hem kendim hem de ekip arkadaşlarım için iyi olacağını düşündüğüm bir makas değişikliği yapma gerekliliği doğdu. Artık İzmit Belediyesi Şehir Tiyatrosu emekleme dönemini geride bırakmış, adım atmaya başlamıştı. Tiyatronun başına gelecek yeni bir genel sanat yönetmeni hem kent hem de ekip için yeni bir deneyim, yeni bir heyecan yaratacaktı; bu düşünceyle görevimi kendim sonlandırdım. Zaman içerisinde bu adımda hatalı olmadığımı gördüm. İzmit Belediyesi Şehir Tiyatrosu'nun güçlü adımlarla yoluna devam ediyor olması bunun en güzel göstergesidir. (Bilecen, 2018, s. 189)

İzmit'ten tüm Türkiye'ye, oradan tüm dünyaya açılan bir pencere olmayı hedefleyen Şehir Tiyatrosu, yaşamın bir parçası olan sanatı daha geniş kitlelere yaymayı hedefleyerek kuruldu ve gelişti. Bugün Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Şehir

Tiyatrosu olarak hizmet veren tiyatromuz perdelerini nice seneler açmaya devam etsin.
(Bilecen, 2018, s. 189)

Kuruluşundan bu yana, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları'nda oynanan oyunlarısa şu şekilde sıralayabiliriz.

1997 – 1998 Sezonu Oyunları:

1. Mutfak Kazaları
2. Hamlet
3. Devamı Olan Rüya (Ç.O)
4. Avluda

1998 – 1999 Sezonu Oyunları:

1. Uzaktan Gelen Sandık
2. Sokağa Çıkma Yasağı
3. Sevdalı Bulut
4. Roberto Zucco
5. Nasreddin Hoca
6. Misafir
7. Lysistrata
8. Kuvayi Milliye Destanı
9. Hakimiyet-i Milliye Aşevi

1999 – 2000 Sezonu oyunları

1. Tebeşir Dairesi
2. Kamyon

2000 – 2001 Sezonu Oyunları

1. Üç Kuruşluk Opera
2. Şahmeran
3. Nazım'a Türkü
4. Kadın Oyunları

5. Hayat Devam Ediyor
6. Hadi Öldürsene Canikom
7. Don Juan
8. Cimri
9. Bin Varmış Hiç Yokmuş

2001 – 2002 Sezonu Oyunları

1. Savaş Düşlerimi Çaldı
2. Otobüs
3. Kurban
4. Düşlerim Benim
5. Bir Yaz Gecesi Rüyası
6. Bir Şehnaz Oyun

2002 – 2003 Sezonu Oyunları

1. Oyunun Oyunu
2. Kırmızı Yprgunları
3. Dallar Yeşil Olmalı
4. Bahar Noktası

2003 – 2004 Sezonu Oyunları

1. Robinson Dans Öğreniyor
2. İslî Sisli Pis Puslu
3. Barış
4. Azizname

2004 – 2005 Sezonu Oyunları

1. Yaşar Ne Yaşar Ne yaşamaz
2. Rumuz Goncagül
3. Karar Kimin
4. Hoşu'nun Utancı

2005 – 2006 Sezonu Oyunları

1. Yalancının Resmi
2. Tartuffe
3. Pinokyo
4. Ormanda Şenlik Var
5. Keloğlan o, Benim o
6. İçerdekiler
7. Godot'yu Beklerken
8. Geçit Yok
9. Ayrılık

2006 – 2007 Sezonu Oyunları

1. Sokak Kedileri
2. Sınır
3. Ramazan Eğlencesi
4. Çocuğum
5. Benim Güzel Pabuçlarım

2007 – 2008 Sezonu Oyunları

1. Yolcu
2. Rita
3. Oyun Nasıl Oynanmalı
4. Komedi Okulu
5. İki Efendinin Uşağı
6. Irk Bitig

2008 – 2009 Sezonu Oyunları

1. O Güzelim Kaymaklı Dondurma Rengi Elbise
2. Maskeliler
3. Derviş ve Ölüm
4. Çatışmalar

5. Ay Işığında Şamata

2009 – 2010 Sezonu Oyunları

1. Peynirli Yumurta
2. Mutluluk Gezegeni
3. İkinin Biri
4. Don Kişot Petmen'e Karşı

2010 – 2011 Sezonu Oyunları

1. Pasta Yapma Sanatı
2. Seneye Bugün
3. Robinson Dans Öğreniyor
4. Resimli Osmanlı Tarihi
5. Küheylan
6. Karanlıkta Komedi

2011 – 2012 Sezonu Oyunları

1. Yedi Köyün Yargıcı
2. Kristal Çiçek
3. Kösem Sultan
4. Kafesten Bir Kuş Uçtu
5. Gişe
6. Eski Fotoğraflar

2012 – 2013 Sezonu Oyunları

1. Yusufçuk
2. Rasat Zamanı
3. Kurdele Ya Da Artı Sonsuz
4. Kral Lear
5. Kel Şarkıcı
6. İtirafçı Yürek

7. Dişi Horoz

8. Beyaz Tay

2013 – 2014 Sezonu Oyunları

1. Canlı Maymun Lokantası

2. Çıkamaz Sokak Çocukları

3. Dönemeç

4. Kıl Çadırların Düşü

5. Sevgi Çemberi

6. Taziye

7. Töre

8. Yalancı

9. Zümrüdü Anka

2014 – 2015 Sezonu Oyunları

1. Antigone

2. Woyzeck

3. Baş Belası

4. Tıngır Mıngır

5. Şair

6. Yüreğime Kar Yağıyor

7. 5.Frank

8. Ayrılık Müziği

2015 – 2016 Sezonu Oyunları

1. Mavi Yelkenli

2. İyi Geceler Anne

3. Henry ve Alice'nin Gizli Yaşamları

2016 – 2017 Sezonu Oyunları

1. Soğan Gibi

2. Mahallenin Neşesi
3. Kuşlar Yine Gelir
4. Krem Karamel
5. Jan Dark
6. Hak
7. Çanakkale Askeri

2017 – 2018 Sezonu Oyunları

1. Keşanlı Ali Destanı
2. Güzel ve Çirkin
3. Davet

2018 – 2019 Sezonu Oyunları

1. Sen İstanbul'dan Daha Güzelsin / Okuma Tiyatrosu
2. Uçlar / Okuma Tiyatrosu
3. Kara Fatma
4. Göl
5. Hayal Perdesi
6. Yalancı
7. Minik Bulut Minnak
8. Oyalananlar
9. İlerleme
10. Asalet Kumkuması

2019 – 2020 Sezonu Oyunları

1. Tamamen Doluyuz
2. 80. Günde Devr-i Alem
3. Üç Küçük Köpek Yavrusu
4. Otobüs Durağında Üç bencil
5. Günün Çorbası
6. Masal Odası

7. Macbeth

2020 – 2021 Sezonu Oyunları

1. Evvel Zaman İçinde
2. Yaramaz Notalar
3. Mesafeli Kabare

2021 – 2022 Sezonu Oyunları

1. Radyo-Yu Hümayun
2. Vişne Bahçesi
3. Tamamen Doluyuz
4. Yaramaz Notalar
5. Evvel Zaman İçinde
6. Aradığın Seni Arayandır
7. Kılıçarslan

2022 – 2023 Sezonu Oyunları

1. Yoldan Çıkan Oyun
2. Masanın Altında
3. Yaşamak Mı Yoksa Ölmek Mi

2023 – 2024 Sezonu Oyunları

1. Hiç Kimsenin Öyküsü
2. Savaş ve Barış 1.Bölüm
3. Çöp Atlas
4. Mevlana İdris'ten Masallar Radyo Tiyatrosu

2024 – 2025 Sezonu Oyunları

1. Üç Jokerli Konken
2. Şebo Müzikali (<https://tiyatro.kocaeli.bel.tr/tr/tiyatro/oyunlar>)

(www.kocaeli.bel.tr, 2020)

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları, halen Kocaeli – Yahya Kaptan’da yer alan Süleyman Demirel Kültür Merkezi’nde; Büyük Sahne, Oda Tiyatrosu ve Tatbikat Sahnesi’nde, Gebze’de; Osman Hamdi Bey Sahnesi ve Gölcük’te; Kazıklı Kervansaray Sahnesi’nde faaliyetlerini sürdürüyor.

3.3.3. İHEM DNM Sahnesi

İzmit Halk Eğitimi Merkezi ve Akşam Sanat Okulu DNM Sahnesi, kısaca İHEM DNM Sahnesi, 1997 yılında Nedim Dursun çalıştırıcılığında kuruldu.

Nedim Dursun’un çalışmayı yarıda bırakmasıyla Erdoğan Çalışkan çalışmaları devam ettirdi ve 1998 yılı Mayıs Ayında “Çılgık” adlı oyunla ilk oyununu sergilemiş oldu İHEM DNM Sahnesi.

Daha sonra Erdoğan Çalışkan’ın ayrılması ve 1999 depreminden sonra bir süre ara verilen çalışmalar, Taner Büyükarman, Kadir Yüksel ve Sevim Işık öncülüğünde yeniden başladı.

O yılları Taner Büyükarman şu şekilde özetliyor;

“...Bu arada biz İzmit’te tiyatrosuz dolanırken. Ertan Özak bana dedi ki, “Halk Eğitimde bir müdür yardımcısı var. Temsil kolunu yeniden canlandırabilecek birilerini arıyor. Bana dedi ama ben yapamam, turneye gidiyorum. Sen yapar mısın” dedi. “Yaparım” dedim. Tiyatro arıyoruz zaten. Gittim Ümit beyin odasına, konuştuk. Hiç unutmuyorum, “Kervan Yolda düzülür” dedi. Biraz muhafazakar müteedeyin tarafı vardı. Halk Eğitimi Merkezi müdürü de Cihat Altunyuva. Daha sonra CHP il başkanı olacak. Çok beyefendi bir adam. Fakat ikisi, sonradan anladık ki, çok da iyi anlaşıyorlar. Cihat Altunyuva, Ümit Bey’in işlerine karışmıyor. İlk anda nasıl bir ekibin oraya geldiğini anlayamadılar. Fakat orda çok nitelikli işler yaptık orda tiyatroyu; ben Sevim Işık ve Kadir Yüksel kurduk. Ben dedim ki, “Ekibim var benim” dedim. Sevim’le artık iş yapmaya başlamışız. Sevim, Birikim’in oyunlarında bana

yardım ediyor, danslar koreografiler yapıyor. Oradan biliyorum Sevim'i, ona dedim ki sen de mutlaka geliyorsun. Kadir'de geliyor. Amacımız sürekli ve düzenli oyunlar oynamak. O zamanki en büyük parolamız buydu. Ben Ümit Bey'e de onu söyledim; "Sürekli ve düzenli oyunlar oynayan tiyatro." BU arada KBT'nin yaptırdığı afiş kulelelri vardı, ondan biz de faydalandık. Şimdi Burhan Akçin beni iki kere tiyatrodan kovdu ama ben bildiğim her şeyi ondan öğrendim. Hala çok sevdiğim saydığım hocamdır. Tiyatronun ne kadar ciddi bir iş olduğunu ben ondan öğrendim. Ayrıca da sürekli ve düzenli oyun oynama fikrini ondan öğrendim.

Şimdi biz Halk Eğitim Merkezine geldik, kurslara başladık. Sen de o kurslarda bizimleydin daha önce başlamışsın hatta.

E- Sizden iki yıl önceydi.

T- Bizim kurslarımızda epey bir ilgi gösterdin o dönemde. Kalabalık bir ekip ve ilk oyun olarak, "Suya Yazdı Yazdık" çok büyük ilgi görünce İzmit'te, Geleneğe yaslanan bir oyunla biz perde açalım dedik. Hem de Halk Eğitimi Merkezi, Ümit hoca bizden keyifli şeyler istiyor, şarkılı danslı. Sevim var koreografi yapacak falan. O yüzden dedik ki Kadir sen yönet ilk oyunu, tamam dedi "Resimli Osmanlı Tarihi" koyacağım. Dedik güzel. Ve "Resimli Osmanlı Tarihi" Kondu ve oyun çok başarılı oldu. Seyircilerin çok hoşuna gitti. Salon çok doldu, bilet satıyoruz, bilet gişemiz var. Tabi biz, KBT'de Genç Sahnede grubu ikiye böldüğümüzde, olan şeyleri unutmadık. Bu tip sen şu oyunu yönet, sen bu oyunu yönet işlerine girince, grup nedense senin grup benim grup olmaya başlıyor. O yüzden, biz ilk yıl eğitim faaliyetine ağırlık verdik ve tek oyun koyduk ve hepimiz de bütün enerjimizi bütün gücümüzü o oyuna verdik. Kadir rejı yaptı ama ben de sürekli ordayım, Sevim dansları yapıyor. Ben afişler astırıyorum falan. Başarılı bir sezon oldu. Tabi önemli bir şeyi atladık. Deprem. Biz Halk Eğitim Merkezine neden geldik. Ne oldu da bütün her şey kırıldı birden? Deprem oldu. Deprem büyük felaketti ve 17 bin kişi öldü. Ben Gölcük'te çalışıyordum, Gölcük'ün yarısı gitti. Seymen'de benim fabrikam, Seymen gitti, Başiskele gitti. Hiçbir yer kalmadı. Biraz da bu yaraları sarmak için Halkevinde insanları toplayıp tiyatro yapmak istedik." (Büyükarman, 2019)

Taner Büyükcarman, Kadir Yüksel, sevim Işık ve Didem Ardalı'nın önderliğinde çalışmalarını sürdüren İHEM DNM sahnesi, ilk olarak 2001 yılında Turgut Özakman'ın yazdığı “Resimli Osmanlı Tarihi” adlı oyunu, kadir Yüksel Rejisiyle sahneye koydu.

Daha sonra aynı yılın mayıs ayında “Shakespeare”ın yazdığı “Macbeth” oyununu, Naci Taner Büyükcarman rejisiyle sahneye konurken, 2002 yılında rejisini Sevim Işık'ın yaptığı “Federico Garcia Lorca”nın yazdığı “Bernarda Alba'nın Evi” adlı oyun sahneye kondu.

İHEM DNM Sahnesi 2002 yılında “Bertolt Brecht”ın yazdığı “Arturo Ui'nin Önlenebilir Yükselişi” adlı oyunu Kadir Yüksel resjisiyle sahneye koydu.

Son olarak 2003 yılında “Kerem Kurdoğlu”nun yazdığı “Fayton soruşturması” adlı oyunu yine Naci Taner Büyükcarman rejisiyle sahneye koyan ekip, Halk Eğitim Merkezi'ndeki yönetim değişikliği sonrası faaliyetlerine son verdi.

“İzmit'in orta yerinde tiyatro” mottosuyla yola çıkan ekip, sürekli ve düzenli oyunlar oynayan, şehir tiyatrosundan sonra, ilk ekip olma özelliğini kazandı. Amatör ruhla çalışmasına rağmen, sürekli ve düzenli oyunlar oynayan grubun felsefesi, daha sonra kendini Alternaif Tiyatro'nun kuruluşunda gösterdi.

3.4. 2000'LERDEN GÜNÜMÜZE TİYATRO

3.4.1. Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Sanatları Bölümü

Kocaeli Üniversitesi Sahne Sanatları Bölümü, 2001 yılında kentimize gelen ve Doç. Dr. Sema Göktaş ve Yrd. Doç. Dr. Erbil Göktaş tarafından 2004 yılında kuruldu.

2006 yılında Dramatik Yazarlık, Oyunculuk ve Sahne Tasarımı programlarına öğrenci almaya başlayan Sahne Sanatları Bölümü ilk mezunlarını 2010 yılında verdi.

Eğitime Hereke’de başlayan Sahne Sanatları Bölümü 2013 yılında İzmit merkezde bulunan Anıtpark’taki, yani şu andaki yerine, taşınmıştır.

İlk oyununu 2008 yılında oynayan Sahne Sanatları Bölümü’nün şu ana kadar oynadığı oyunlar şu şekildedir:

2008

Biraz Gelir misiniz / Yazan: Aziz Nesin; Yöneten: Sema Göktaş

2009

Martı / Yazan: Anton Çehov; Yöneten: David Nikoladze Siyahlar Beyazlar Griler / Yöneten: Rusudan Savaneli

2010

Asiye Nasıl Kurtulur / Yazan: Vasıf Öngören; Yöneten: Veysel Sami Berikan

Yerin Altında / Yazan: Sema Göktaş; Yöneten: David Nikoladze

Bir Yaz Gecesi Rüyası / Yazan: William Shakespeare; Yöneten: Rusudan Savaneli

(Ayrıca bu yıl ilk kez bir çocuk oyunu sahnelendi:

Pamuk Prenses: Uyarlayan: Sema Göktaş; Yöneten: Belgi Saygı)

2011

Bunu mu Demek İstediniz? / Yazan: Dramatik Yazarlık 3. Sınıf Öğrencileri; Yöneten: Belgi Saygı

Hokus Yokuz / Yazan: Woody Allen; Yöneten: David Nikoladze

Kaderin Cilvesi / Yazan: Dario Fo; Yöneten: Rusudan Savaneli

2012

Silvanlı Kadınlar / Yazan: İsmail Kaygusuz; Yöneten: Sinan Taşkan

Titanik Orkestrası / Yazan: Hristo Boytçev; Yöneten: Rusudan Savaneli

2013

Hepsi Oğullarımdı / Yazan: Arthur Miller; Yöneten: Metin Boran

Zaman ve Conway Ailesi / Yazan: John Boynton Priestley; Yöneten: David Nikoladze

Bir Delinin Hatıra Defteri / Yazan: Nikolay Gogol; Yöneten: Rusudan Savaneli

2014

Sıradan Bir Hikâye / Yazan: Mariya Lado; Yöneten: David Nikoladze

Karlar Kraliçesi / Yazan: Sevgi Karaca; Yöneten: Belgi Saygı (Bölümün 2. Çocuk Oyunu)

Blaise / Yazan: Claude Magnier; Yöneten: David Nikoladze

2015

Küçük Burjuva Düğünü / Yazan: Bertolt Brecht; Yöneten: Rusudan Savaneli

Deli Dumrul/ Yazan: Güngör Dilmen; Yöneten: Taner Büyükcarman

2016

Hayvan Çiftliği/ Yazan: George Orwel; Uyarlayan: Peter Hall, Yöneten: Kadir Yüksel

Burun/ Yazan: Nikolay Gogol; Yöneten: Rusudan Savaneli (2. Arda Kanpolat Tiyatro Festivali-En iyi Yönetmen: Rusudan Savaneli, En İyi Kadın Oyuncu(lar): Ezgi Özbali, Duygu Mine Özcan, Hazal Kalfa)

Macbeth Olmak/ Yazan: William Shakespeare; Uyarlayan: Ali Ömür Ulusoy, Yöneten: Nesli Meriç Sanioğlu

2017 – 2018

Büyülü Göl/ Yazan: Sema Göktaş- Erbil Göktaş, Yöneten: Sinan Taşkan

İhtimal(Kısa Film)/Yazan: Özlem Buzcu-Göksel Akdoğan- Ahmet Buğra Erdem, Yöneten: Aydın Ketenâğ

Kadınlar da Savaşı Yitirdi/ Yazan: Curzio Malaparte, Yöneten: Sinan Taşkan

Yağmur Sıkıntısı/ Yazan: Oktay Rifat, Yöneten: Sema Göktaş

Çanakkale 1915- Bir Hilal Uğruna/ Uyarlayan: Sinan Taşkan, Nureddin Erdoğan,
Göksel Görgün, Yöneten: Sinan Taşkan

2018 - 2019

Fırtına/ Yazan: William Shakespeare, Yöneten: Rusudan Savaneli (Türkiye
Üniversiteler Arası Tiyatro Festivali En İyi 1. Oyun Ödülü, Yardımcı Rolde En İyi
Kadın Oyuncu Ödülü: Güney Merve Uysal)

Kafes Arkasında/ Yazan: Musahipzade Celal, Yöneten: Sema Göktaş

Töre/ Yazan: Turgut Özakman, Yöneten: Sinan Taşkan

Sezuan'ın İyi İnsanı/ Yazan: Bertolt Brecht, Yöneten: Rusudan Savaneli

2019

Oyunlarla Yaşayanlar/ Yazan: Oğuz Atay, Yöneten: Sema Göktaş

2021

Yangın Duası / Yazan : Berkun Oyna, Yöneten: Sarper Saydam

2022

İçinden Tramvay Geçen Şarkı / Yazan: Karl Valentin – Ferhan Şensoy, Yöneten: Belgi
Saygı

Woyzeck / Yazan: Karl Georg Büchner, Yönetmen: Volkan Dinç

2024

Hayvan Çiftliği / Yazan: George Orwell, Yönetmen: Volkan Dinç

Üç Kız Kardeş / Yazan: Anton Çehov, Yönetmen: Sema Göktaş

2025

Ellerimin Arasındaki Hayat / Yazan: Peter Ustinov, Yönetmen: İbrahim Şahin

Ayak Takımı Arasında / Yazan: Maksim Gorki, Yönetmen: Rusudan Savaneli

3.4.4. İlkay Eser Tiyatrosu – Yeni Meydan Sahnesi

İzmit’te bir dönem faaliyet gösteren Yeni Meydan Sahnesi, Ankara merkezli bir grup aslında. 1999 depremi ile birlikte şehrimize gelip uzun süre süre faal kalan grup aynı zamanda şu anda Alternatif Tiyatro olarak kullanılan mekanın, sinemadan tiyatroya dönüşümünü de gerçekleştiren grup. Grubun İzmit’e gelişi ve faaliyetleri hakkında Yeni Meydan Sahnesi’nin başındaki isim olan Mustafa Takmaz ile yaptığımız röportajda, grubun hikayesini şu şekilde anlatıyor:

“Kronolojik bir sıra içerisinde anlatayım. Biz Kocaeli depreminin arkasından Ankara Yeni Meydan Sahnesi olarak önce gönüllü çalışmalara katılmak için Kocaeli, Adapazarı, nerde ihtiyaç varsa, o taraflara gittik. Daha çok temizlik yapıyorduk. İlk gittiğimiz yer Adapazarı’ydı, orada bir çadır kentte Meydan Sahnesi’nin çadırını kurduk. Akşamları hastanelerde temizlik, çöp toplama o tür görevler yapıyorduk...

E.Ç.: Ha bayağı bildiğimiz temizlik işlerinde çalıştınız...

M.T.: Sonra benim bir sinema makinem vardı, ikinci gelişimde sinema makinemi getirdim. Sinema makinasıyla, çocuklara çizgi film falan izlettik. Adapazarı’nda başladı bu serüven. Sonra bizim oradaki hareketliliğimizi Unicef fark ediyor. Arkasından da Unicef ile birlikte bir Avrupa Birliği projesi gerçekleşti. Sosyal Hizmetle Çocuk Esirgeme Kurumu da destek verdi ve üç yıla yakın biz bu çalışmaları sürdürdük. Özellikle depremde birinci derece etkinleşmiş çocuklarla çalıştık. Prefabriklerde kaldık, orada prefabrik tiyatrolar kurduk. Kocaeli’de o dönem 11 tane prefabrik bölgede tiyatro yaptık. Kurduk yani. Dekorları filan Ankara’dan operadan dekorlar aldık. Işıklar, spotlar kurduk. Yani çadır kentten, prefabriğe geçiş sürecinde 11 tane bölgesel tiyatro oluştu. Uzunçiftlik, Köseköy v.s.

gibi yerlerde gençlik merkezleri kurduk. Gençlik merkezlerinde 11 – 16 yaş arasında çocuklarla çalıştık. Sonra bu çocuklar kendi oyunları yazmaya başladılar, kendi hayat hikayelerinden yola çıkarak. Bu iş bittikten sonra da yine Unicef’den bize bir teklif geldi; Kocaeli’de bir süre daha kalın ama bu sefer “siz çocuklara devredin projeyi onlar kendileri yapsın” dediler. Öyle olunca bizim süreç uzadı. Bu arada ben Kocaeli’de iki ayrı yerde, biri İzmit Lisesi’nin karşısında ilk sanat evini orda oluşturduk. Orda çeşitli kurslar atölyeler yaptık Yeni Meydan Sahnesi olarak. Sonra bir kabare mekanı açtık Kocaeli’de, Fethiye Caddesi’nde. Orda müthiş bir kabare sanat merkezi yaptık. Hatta Vedat Türkali filan gelip orada söyleşiler yaptı. Çok iyi bir yapılanmaydı orası. Çeşitli oda tiyatrosu gösterileri yaptık. Sonra dedik ki herhalde biz bu gidişle İzmit’te kalacağız. Benim hep hayatım boyunca salon arayışlarım vardır. Bir sürü salon yapmışızdır. Orda da Murat Sineması’yla anlaştık. Orayı tiyatro getirip bir turne yaptık, savaş karşıtı bir oyundu. Turnede Karadeniz tarafında bir trafik kazası geçirdik ve İlkey’i kaybettik ve orda İlkey Eser Tiyatrosu – Yeni Meydan Sahnesi diyerek onun adını taçlandırdık. Koşullarımızı çok zorladık o salonu kiralamak için. Adam çok inatçı bir adamdı. Hani ne diyeyim hakkımı bir tek o adama helal etmem. Çünkü dişimle tırnağımla yaptığım bir yerdi. Çok adı çektirdi bize. Ben hatta o sahnenin yapım sürecinde, polisler gelir beni aldılar ve dört gün hapisane de kaldım. Ama o salon bunun karşılığını verdi. Yapmak istediğimizi aldık diyebilirim. Yani seyirciyle buluştuk birçok oyunda. Biz tabi ticaretten anlamıyoruz, hala da anlamıyoruz. Bir şey olmadı yani ticari olarak hiçbir zaman rahat edemiyorsunuz ki, fatura, kira v.s. derdinden kafamızı kaldıramadık. O dönem eşimin maaşına haciz geldi, sağlığını etkiledi. Mal sahibi çok acımasız davrandı, elinden geldiği kadar da daha kötü bir adam olmaya başladı çünkü bizi oradan tasfiye etmek istiyordu. Başkalarına belki daha fazla kiraya veririz diye. Sonra Aykut diye bir arkadaş geldi daha fazla kira verdi ve bizim tasfiye sürecimizi hızlandırdı.

O dönem bizi şehir tiyatrosu (Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu) oyuncularıyla da iyi ilişkilerimiz oldu. Tardu Flordun mesela ve başkaları da tabi, ellerinden geldiği kadar desteklediler bizi. Fakat bir süre sonra eşim orda yaşayamaz

hale geldi. Çok yıprandı. O tayinini Ankara'ya istedi yeniden ve iz belirli bir zaman içinde yenide kendimizi Ankara'da bulduk.

E.Ç.: Hocam ne aman başladı İlkay Eser Sahnesi olarak orda 2002 diye hatırlıyorum ama...

M.T.: 2003... Çünkü İlkay'ı kaybettik. Kaybettikten sonra arayışımız aha kuvvetlendi. Biz İlkay öldükten sonra orda bir salon olsun, ismini yaşatalım diye düşündük. Ciddi masraflar ve ciddi emeklerle sahneyi var ettik. Çok iyi de işler yaptık, mesela Ankara'dan gruplar gelip orada tiyatro yapabiliyorlardı. Bir tek şey sıkıntı oldu bize, hani "sendikalara falan salonu kullandırıyorlarsınız v.s. ama 10 tane bilet satmıyorlar sizin için bunlar bize çok sıkıntı oldu. Sizin de yaşadığınız şeylerdir.

E.Ç.: Aynı aynı hiç değişmiyor...

M.T.: Çok yıprandık o yüzden... Bizim de hatalarımız yok değildir, bu dönem içinde biz de hatalar yapmışızdır. Mesela aldığımız borcu zamanında ödeyemiyoruz, izminiz başka bir şeye çıkıyor. Tabi o paralar tiyatroya gidiyordu, dekoru, kostümü, elektrik, kira da cabası. Bunları nasıl kapatabilirim diye uğraşırken o arada isminiz başka bir şeye çıkıyor.

E.Ç.: 2006'ya kadar sürdü değil mi hocam orda?

M.T.: Evet 2006'ya kadar.

E.Ç.: Siz oradan çıktıktan sonra bir yeri daha sahne yaptınız sanırım. Şimdi dans salonu olarak kullanılıyor. Orayı da galiba yine salona dönüştürdünüz?

M.T.: Aaa evet. Aslında bak bizim bu Kocaeli'deki Yeni Meydan macerası nerde başladı. Biz deprem bölgesinde Unicef'le yaptığımız çalışmalar sürerken, orda eski tarihi bir binayı kiraladım ben. Şişecam fabrikalarında üst düzey bir yöneticiden. Ankara'dan, ODTÜ'den mimarlar geldi röleve restorasyonlar yapıldı. Şimdi şarap eviymiş... Bir dönem değirmen olarak kullanılmış. Mimarlar odasının yanındaki bir binaydı. Size çizilmiş planlarını projelerini göndersem şaşarsınız. Biz çok uygun fiyatlara kiralamıştık koca binayı o zaman. Sanırım Ermenilerden ya da

Rumlardan kalan bir yapıymış. Bir ara değirmen olmuş, bir ara kiliseymiş tarihini öyle biliyoruz. Oradaki başlangıç bizi çok heyecanlandırdı. Hatta biz binayı kiraladığımız gün, sinema makinemizle filmleri onun üzerine yansıttık çok hoş görüntüler oldu. sonra Yeni Meydan Sahnesi başka bir yere evrildi çünkü o bir yenilgi oldu bizim için. hani şey var ya Bülent Ortaçgil'in bir şarkısı "bu su hiç durmaz" diye. Senin o bahsettiğin yerde de güzel bir şey yaptık, 40 - 50 kişilik bir oda tiyatrosu oldu. üç katlı bir binaydı orası. Fakat orası da yürümedi ve yürümemesinin tek nedeni yine mülk sahibimizin tavırları. Şeker hastası da bir insandı. iki ayda bir kiraya zam yapmak istiyordu. yoksa işte sizi çıkartırım şunu getiririm falan. Ama orada da çok fazla çocuk oyunları ürettik, oynaktır. Hatta çok kısa bir şey söyleyebilir miyim... Sindirella Kül Kedisi oyununu en alt katta çocuklar geldiğinde onlara maskeler dağıttık. Birinci katta Sindirella'nın olduğu mekandı, üst kata çıktıklarında balo ve şato sahnesi vardı. Çocuklarda işte baloda dansa gelen misafirleri oynadılar, bazen kuşları tavşanları oynadırlar. interaktif bir çocuk tiyatrosu yaptık. O çok başarılı oldu. Sonra "Benim Adım Elektrik" diye bir oyun çıkardım ben orada. O da çok tuttu. Elektrik Mühendisleri Odası destekledi oyunu. Bizim Kocaeli'de tiyatrodan en iyi para kazandığımız süreçtir. Okullara falan hiç gitmeden, çok iyi para kazanmıştık. Sonra "Özgürlük Oyunu" oynamıştık sizin şu andaki salonunuzda. Çok tutmuştu o da, çok iyi bir kadromuz vardı. O zaman gazeteler bizden fazlasıyla söz etmeye başladılar. Güzel işler yaptık. Bizim bir hayat görüşümüz var, bir bakışımız var. Bundan dolayı mesela Kültür Bakanlığı'ndan yapılacak yardımlar engellendi. Şikayetler oldu. Öğrendik kimlerin yaptığını çok üzüldük tabi. Tiyatrocular birbirlerine ihanet ettiler diye düşünüyoruz. Güzel dostlarımız da oldu, orada tiyatroya yıllarını veren insanlarla karşılaştık. Burhan Akçin mesela orada bir ekol, bunu hala sürdürüyor. Çatışmalarımız olmasına rağmen, çocuk oyunlarımızın engellendiği dönem, ona rağmen saygımızı yitirmedik. Sonra Kaybettiğimiz Ertan Özak vardı Birikim Tiyatrosu'nda, çok kaliteli işler çıkartıyordu o arkadaşta. Gerçekten şu anda Ankara'da mesela, o kalitede oyunlar oynayan ekipler bulamıyorum. Çok başarılı bir arkadaşta o.

E.Ç.: Malesef kaybettik Ertan abiyi...

M.T.: *Ben Kocali'ye ilk geldiğimde, onun kayığı vardı, denize açılmıştuuk. Rona tanıştırmıştı bizi. Çok mutlu olmuştum böyle bir arkadaşla tanıştığım için. Tabi Kadir hocayı tanıdım sonra (Kadir Yüksel) benim öğretmenim oldu sonra. güzel bir süreci. Ne olursa olsun Erbil Gökteş'la tanışıklığımız oldu. Geçen Yeni Tiyatro Dergisi Ödülleri'nde ödül aldık mesela. Tiyatronun ayakta kalması çok güzel çok memnun oldum yeniden görüştüğümüze.”*

İlkay Eser Tiyatrosu – Yeni Meydan Sahnesi İzmit’te sadece yedi yıl faaliyet gösterdi. Ancak bu süre içinde şehrimize halen kullanılmakta olan tek salonunu kazandırdı. Bunun yanında faaliyetlerini sürdürdüğü dönem içerisinde İzmit içinde üç mekanı daha dönüştürmeyi başaran bir ekip İlkay Eser Tiyatrosu – Yeni Meydan Sahnesi.

3.4.5. Oyun İstasyonu

2004 yılında kurulan “Oyun İstasyonu”, faaliyetlerini ilk önce, şimdi var olmayan “Çukurbağ Kültür Merkezi”nde başlamıştır.

Gülabi Turan, Kamil Kaplan, Şebnem Telci gibi isimler tarafından kurulan “Oyun İstasyonu”, doğaçlama tiyatroyu İzmit’e getiren ilk grup olma özelliğini taşır.

2008 yılından itibaren metinli oyunlar da sergileyen grubun oyunları “*sırta Kadem*”, “*Düğün Ya Da Davul*”, “*Keşanlı Ali Destanı*”, “*Komik Para*”, “*Tersine Dünya*”, “*Bir Şehnaz Oyun*”, “*Yalancı Aranıyor*” ve “*Yedi Kocalı Hürmüz*”dür. (Bilecen T. , 2018, s. 96)

Grup, artık doğaçlama oyunlarını artık oynamasa da, metinli oyunlarını Sabancı Kültür Sitesi’nde oynamaya devam ediyor.

3.4.6. Alternaif Tiyatro

Alternaif Tiyatro 2010 yılında içinde bulunduğum bir grup gönüllü tiyatrocunun tarafından kurulmuştur.

Ersin akmak, Tufan Serezli Kamil Kaplan, Belgi Saygı, Cengizhan Eren, Yılmaz Sarı, Murat Kuşaksız, Elif Altıntaş ve Durmuş etin ekibin kurucu üyeleridir.

Grubun kuruluş amacı; İzmit’te tiyatroya farklı bir bakış getirmek ve bunu da yerli yazar ve yönetmenlerle yapmaktır.

Bu sırada grup, doğaçlama oyun alanında da faaliyet göstermeyi kendine bir amaç edinmiştir. Yapılan tartışmalar sonucu daha önce Türkiye’de bulunmayan bir doğaçlama oyun formatı olan “Ko-Medya”yı üretmiştir. Konularını Medyadan Alan Doğaçlama Gösteri” sloganıyla duyurulan gösteri kuruluştan itibaren her hafta düzenli olarak sergilenmiştir ve bu çalışma hazırlandığı sırada 2025 yılının son aylarında 537. Oyununu hiç ara vermeden oynamıştır.

Grubun ilk metinli oyunu “Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu”nun kaleme aldığı “Şvayk ile Übü’nün Tarihi Karşılaşması” adlı olmuştur. Oyun 2011’de Kamil Kaplan rejisiyle sahnelenmiştir.

Daha sonra Naci Taner Büyükarman’ın yazdığı ve yönettiği “Frambuazlı Pişmaniye” adlı oyun 2012’de seyircisiyle buluşmuştur.

2013 yılında ise Melchior Lengyel’in yazdığı “Yaşamak mı Yoksa Ölmek mi” adlı oyunu Ersin akmak rejisiyle sahneye koydu.

2014 yılında Ersin akmak’ın yazdığı ve Naci Taner Büyükarman’ın yönettiği “Uyanma” adlı oyun sahneye konuldu.

2016 yılında Kamil Kaplan, Aziz Nesin’in oyunlarında bir kolaj olan “Hain” adlı oyunu sahneye koydu.

2018 yılında ise Ersin akmak’ın yazıp yönettiği “Dionisos” adlı oyun sergilendi.

2019 yılında yine Ersin akmak’ın yazdığı ve Naci Taner Büyükarman’ın yönettiği “Zaman Makinesi” oyunu seyirciyle buluştu. Yine aynı yıl William Shakespeare’nin yazdığı “Macbeth” oyunu sahneye kondu.

2023 yılında Mevlüt Sosyal'ın yazdığı “Ötekilerin Kahramanı” adlı oyun Ersin Çakmak rejisiyle sahneye kondu

2024 yılında Kerem Kurdoğlu'nun yazdığı “Fayton Soruşturması” adlı oyun Ersin Çakmak rejisiyle sahneye kondu. Yine aynı yıl Willim Shakespeare'nin “Macbeth Oyunu” Duygu Çakmak rejisiyle sahneye kondu. Ayrıca bu yıl Alternatif Tiyatro çocuklardan oluşturduğu bir ekip ile Dilşad Sena Sadak rejisiyle bir çocuk doğaçlama formatı olan “Kidsİmpro”yu sahneye koydu

2025 Yılında William Shakespeare'nin Yazdığı “Hamlet” oyunu Ersin Çakmak rejisiyle seyirciyle buluştu.

Grup Halen doğaçlama oyunlarını sürdürmekte ve 237 kişilik bir tiyatro salonunda faaliyetlerini sürdürmektedir.

3.4.7.İzmit Belediye Tiyatrosu

İzmit Belediye Tiyatrosu diye bildiğimiz yapının kuruluş çalışmaları ilk önce Kent Tiyatrosu adıyla başladı, bu yapı daha sonra Belediye Tiyatrosu olartak bildiğimiz yapıya evrildi ancak “İzmit Belediye Tiyatrosu” adı, İzmit Belediyesi tarafından kullanılmıyor. En azından bu tez hazırlanırken, bu isim ya da herhangi bir isim altında bir tiyatro yapılanması görünmüyordu. O nedenle bu yapı aslında bu tezin konusu bile olmayabilirdi. Ancak resmi olarak isimlendirilmese bile, sahnesi olan, düzenli olmasa da oyunlar çıkaran, oyuncu çalıştıran ve maaşını veren bir yapı var ortada. Ayrıca bu yapının bir sahnesi de var, hali hazırda var olan 45 kişilik sahnenin yerine 100 kişilik bir sahnenin yapımı sürse de kısa sürede tamamlanacağını umuyoruz.

O nedenle bu yeni kurulan yapıyı da bu teze dahil etmek istedim. Bu yapı hakkında da en doğru bilgiyi Durmuş Çetin'le yaptığımız röportajdan alabiliriz. Çünkü “Kent Tiyatrosu” çalışmalarından beri bu yapının içinde olan birkaç kişiden biri Durmuş Çetin tüm gidişatı kronolojik olarak bize aktarabilecek birkaç kişiden

biriydi. Kendisiyle yaptığım röportajda bize bu yapının kuruluş hikayesini şu şekilde özetli Durmuş Çetin;

“E.Ç.: Kent Tiyatrosu’ndan Belediye tiyatrosuna evrilen süreci bize anlatabilir misiniz?

D.Ç.: Her şeyin ilk başında bazı arkadaşlar halk eğitim gibi kurslarda dersler veriyorlardı.

E.Ç.: Yine belediye tiyatrosu kapsamında mıydı bunlar?

D.Ç.: Evet eet. Sonra Fethi Çeviker, Taner Büyükarman’a gidiyor işte bizimle birlikte bir oyun çalış. İzmit’te bir Kent Tiyatrosu kurma çabasındayız, nasıl bir yol izleyelim diye. Taner abinin de aklında belediye kadrosuyla değil de, İzmit’teki her tiyatrodan birkaç kişi gelsin katılsın ve öyle bir yapı kuralım fikri var. Tabi o kısımları onlar daha iyi bilir. Biz o kısımdan sonra Alternatif Tiyatro’dan katılan ekip olarak seninle birlikte gitmiştik zaten.

E.Ç.: Evet ben de ordaydım. Ama o süreç bir iki ay sonra tıkanı. Ondan sonra neler oldu.

D.Ç.: İlk başta Taner abi bu fikrini açınca bizimle çalışmak istemeyenler ayrıldı. 40 kişi civarındaydık biz. Kalanlarla küçük tiyatro çalışmaları yapıldı ekibin birbirine ısınması için. Ardından oyun geldi Kafkas Tebeşir Dairesi oynanacaktı. Kalabalık bir oyundu ama bizim de sayımız yetiyordu. 26 kişiydik sanırım. Sonra onun okumalarına başlandı. Sonra bir grup sanki kendilerini belediyeye alınıyormuş, kadrolu oluyormuş gibi hissetti. Sonra Fethi inanlarla konuştu. Böyle bir düşünce var ama kesin değil, ne zaman olacak kaç kişi olacak belli değil gibi şeyler söyledi. Taner abide dedi ki biz başlayalım, sonrasında durum netleşir nasılsa, geç kalmayalım diye düşündü. Başladıktan sonra Taner abi Rusudan Savaneli’yi de çağırdı, hani oyunculuk kısımlarına o baksın ben genel rejii ile ilgileneyim diye. Böyle hummalı bir çalışmaya girdik. Çalışmalarda da tabi bazı sıkıntılar oldu. Oyuncular iki hoca arasında kaldı biraz. Sonra da askıya alındı tamamen. Zaten

pandemi de vardı bir yandan. Taner abinin nasıl ayrıldığını tam olarak bilmiyorum ama...

E.Ç.: O şöyle oldu, Taner abi baktı hani bazı sözler veriliyor ama bir gelişme olmuyor. O yüzden inanları mağdur etmemek için bir ara verdi. Bir gelişme olursa toplanırız diye ama bir gelişme de olmayınca ekip dağıldı.

D.Ç.: Evet dağıldı ama kalanlar vardı tabi Fethi bizimle bir toplantı yaptı Şubat ayında. Yani böyle böyle bir şey gerçekleşecek ve kadroya en azından sözleşeli olarak alınacak dendi. Sonra işte alımlar oldu ve biz işe girdikten üç gün sonra pandemi patladı.

E.Ç.: 2020'de kurulmuş oldu yani Belediye Tiyatrosu ve pandemi kapanması yaşandı peki çalışmalar nasıl ilerledi?

D.Ç.: Pandemi olunca olaylar değişti çünkü biz oyunlar çalışıp oynarız diye düşünüyorduk ki olaylar daha farklı gelişti tabi. O dönemde işte bizde söylediler hani siz de bir şeyler yapın gibisinden. O dönem sokaklara çıktık, insanlar bize evlerinden eşlik ettiler, şarkılar söyledik. Sokak gösterileri yapmaya başladık. Orkestra da vardı...

E.Ç.: Ha bir kortej gibi yani.

D.Ç.: Evet çalan söyleyen arkadaşlar vardı orkestra da. Biraz o şekilde etkinlikler yaptık sonra iş tamamen maske olayına döndü pandemide. O dönem maske sıkıntısı vardı ve dediler ki, sanat akademisinin olduğu bölümü maske yapım atölyesine çevireceğiz dendi. Sonra işte maske yapım makineleri geldi ve çok uzun süre maske yapıldı. Biz de yardımcı olduk paketlemelerini yaptık birlikte çünkü kolektif bir durum vardı.

E.Ç.: Peki pandemiden sonra tiyatro ne zaman toparlanmaya başladı. 2022 miydi? Bu arada Fethi'den bahsettik ama o da ayrıldı galiba bir süre sonra.

D.Ç.: Biz oradayken Dilek Hanım vardı kültür müdür, belediye onunla yollarını ayırdı. Sonra biz bir Azizname çalışmaya başladık, özel gün ve haftalar için

küçük şeyler yapmaya başladık böyle hep aktiflik yani. Sonra kendimiz pandemide neler yapabiliriz üzerine düşündük. Masal atölyesi kurduk, Gülümse İzmit'in bir Youtube kanalı vardı. Orada bazı işler yaptık. Oyun atölyesi mesela evde oynanabilecek oyunlar üzerine bir şeyler yaptı arkadaşlar. Sonra kukla apartmanı diye bir şey yaptık. Fethi'nin projesiydi o. Pandemide bir apartmanda kalan insanları kukla şeklinde tasvir etmiştik. Uzun süre onu yaptık. Bir oratoryo yaptık sonra, 30 Ağustos için. Hatta Numan yerde yatarken köpek onu öldü sandı yanına geldi, çok ünlü oldu o video. O ara bizim sözleşmelerimiz bitince tekrar laim olmayacak dediler ve feshedildi tiyatro yani. Sonra biz pandemi dönemi de olduğu için zor duruma düştük tabi ve yatığımız işleri toparlayıp tekrar yazı yazdık müdürlüğe. O arada da 9 kişi falan kaldık. Ayrılanlar oluyordu, gelemiyorlardı çünkü pandemi olduğu için katılım sağlamak zordu. O ara kültür müdürü Ali İhsan Bey'di işte onun görüştüğümüz durumu açıkladık. Sonra Fethi ile onlar bir anlaşmazlık yaşadılar ve Fethi o dönem ayrıldı. Sonra Ali İhsan Bey bizi belediyenin çeşitli kısımlarında görevlendirme teklifi yaptı. Müze gibi yerler açılacaktı oralarda görevlendirme teklifi yaptı, hani oyuncuyuz biz ne işimiz var oralarda dersiniz haklısınız tabi ama şimdilik bunu yapabiliyorum dedi. Biz de tiyatromuz tekrar kurulacaksa çalışırız dedik ve başladık o şekilde. Zaten o ara beş kişi kaldık biz. Pandemi bittikten son Burhan Akçin ile görüşmüş başkan. Burhan Akçin de galiba "benim oyuncularımı ver ben de başlayayım" gibisinden bir şeyler söylemiş. Böylece sanat akademisi binasına geri döndük. Bu arada biz hem kültür müdürlüğüne gidiyorduk hem de akademide çalışıyorduk.

E.Ç.: İki iş yapıyordunuz aslında yani.

D.Ç.: Evet. Sonra bize küçük bir yer kapattılar. İlk başta amaçları sahne yapmak değildi ama Burhan Hoca da çok bastırdı hani bir sahne olması gerek, bir oda tiyatrosu da olsa burayı bir sahne yapalım diye. O dönem araları iyiydi sanırım başkanla ve oldu o sahne. Küçücük 45 kişilik bir sahne oldu. Sonra o sahnede tiyatro kursları başladı. O dönemde kurs grubuyla oyunlar çalıştık. Sonra bizi tamamen saat akademisine verdiler. Biz sabahtan akşama kadar çocuk oyunları çalıştık, yetişkin

oyunu çalıştık. Burhan Hoca'nın kendi çocuk oyunu vardı "Küs Küs Araba" onu çıkarttık. Sonra da haftada iki gün oynamaya başladık. Sonra yetişkin oyunumuzu da 27 Mart Dünya Tiyatro gününe çıkarttık 2022 de sahne açtık "Vasati Dört Kişi"ydi oyunun adı. Oyun çok beğenildi. Oyunlarımız da ücretsizdi o yüzden hep doluyordu 45 kişilik bir sahneydi zaten. İki ödül de aldı. Yeni Tiyatro Dergisi'nden "En İyi İlk Oyun" ödülünü aldı. Direklerarası jürisinden de "En İyi Erkek Oyuncu" ödülünü aldı.

E.Ç.: Onu sen aldın galiba değil mi, sana verildi, tebrikler tekrar.

D.Ç.: Teşekkürler. Sonra iletişimleri bozuldu galiba Burhan Hoca'yla ve Burhan Hoca ayrıldı ve o ayrıldıktan sonra biz aynı sistemi devam ettirelim diye kurs gruplarımızı açtık. Sonra yeni oyun ısrarları oldu. Burhan Hoca'da destek veriyordu tam bağları kopmamıştı. İki farklı oyun çalışmasına başladık. Hatta kadın oyuncu da istedi. Geldi hatta iki kadın oyunu, "Yeniden Tiyatro" oyununa çalıştık ama sahnemiz uygun değildi ve tadilat bir türlü başlamadı. Sona kadın oyuncular da ayrıldı ve Burhan Hoca'da tamamen ayrıldı ve sonra bir yetişkin oyunu çalışamadık. Şehrin tiyatrocularından çağıralım dedik ama o da olamadı. Çocuk oyunlarını köylere taşıdık. O yıl çok verimli geçmedi.

E.Ç.: Sonra sahne yıkıldı şimdi 100 kişilik bir sahne yapılıyor sanırım.

D.Ç.: Oraya gelmeden zaten deprem oldu 6 Şubat depremleri. O dönem deprem yardımları için her şeye ara verdik. Sonra da Defne'ye gittik ve yardımların organizasyonunda görev aldık.

E.Ç.: Bizzat yardım dağıtımında görev aldınız yani.

D.Ç.: Evet oralarda çalıştık.

E.Ç.: Orda bir kukla gösterisi yapmış mıydınız?

D.Ç.: Şöyle oldu, kültür müdürü değişti yine Ceren hanım geldi. O da destek verdi bir kukla sahnesi yapalım, çocuklar için kukla oyunları oynatalım dedik. Sonra sahne yapıldı ama nasip olmadı oynamak. Çünkü bir zaman sonra oraları kapattılar

çadırları kapattılar. Sonra İzmit'e geldik ve yaz geldi zaten. Elimizde kukla sahnemiz ve kuklalar vardı. İki kukla oyunu yaptık. Sonra kültür müdürümüz değişti yine. Bize İBB ile bağlantı kurdular dekorlar kostümler aldık ve kurs grubu oyunlarını o şekilde çıkarttık. Sonra ben 30 Aralık 2024'te ayrıldım. Sonra işte bu yeni sahnenin yapımı başlandı ve o süreç devam ediyor. Yani İzmit Belediyesinde bir Belediye Tiyatrosu sistemi oldu ve devam ediyor umarım uzun süre devam eder.

E.Ç.: Teşekkürler.”

3.4.8 Saraka Sahne

2023 yılında Haziran ayında kurulan Saraka Sahne, üst katı kafe olan bir mekanda faaliyet göstermektedir. 40 kişilik bir sahnesi olan Saraka Sahne, kentteki cep sahne ihtiyacına bir cevap olarak önemli bir alanı doldurmaktadır.

Saraka Sahne; doğaçlama gösteriler, stand-up gösteriler ve çocuk oyunlarına yer vererek faaliyetlerine devam etmektedir.

SONUÇ

İzmit'in tarihine baktığımızda her zaman medeniyetlerin uğrak yeri olan bir kent olduğunu görüyoruz. Göç yolları üzerinde yer aldığından çokça medeniyete ev sahipliği yapmış, doğal limanları olmasından dolayı da ticaret için önemli bir merkez olmuştur.

Doğal afetlerden kaynaklı dönemsel aralıklar olmakla birlikte, İzmit'in sürekli olarak gelişmiş bir şehir olduğunu görüyoruz.

Gelişmiş şehirler büyük insan topluluklarını da beraberinde getirir ve bu insan toplulukları bir arada yaşayabilmek için bazı kültür öğeleri ortaya çıkarırlar. Dünyanın en büyük amfi tiyatrosunu yapmak buna iyi bir örnektir.

Konumuz olan Cumhuriyet zamanlarına gelindiğindeyse, Halkevi Temsil Şubesi açık kaldığı 18 yıl boyunca şehirde, üstelik eğitimsiz bir kadroyla, bir tiyatro ortamı yaratmayı başaramıştır. Bunu sadece bir salon ve gönüllü insan kaynağıyla yapmıştır. Temsil şubesi sayesinde İzmit Halkevi, Türkiye'de örnek kurumlar içinde gösterilmiştir.

Halkevi ve dolayısıyla Temsil Şubesi kapandıktan sonra, bir boşluk yaşasa da 1978 yılında Kocaeli Bölge Tiyatrosu, 1998 yılında İzmit Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu ve 2006 yılında Kocaeli Üniversitesi Sahne Sanatları Bölümü'nün kurulmasıyla kent yeniden, kurumsal anlamda tiyatrolarına ve eğitilmiş insan kaynağına kavuşmuştur.

2000'lerden sonraysa İzmit'te sürekli ve kesintisiz bir tiyatro hareketi görülmüş, yine salonsuzluğu rağmen ilk defa bu dönemde, sivil inisiyatifle şehre salonlar kazandırılmıştır.

İzmit bütün bunları sadece bir saat uzaklığında büyük bir sanat merkezi varken başaramıştır. Tüm insan ve para kaynağı İstanbul'a akarken, neredeyse hepsi İzmit halkının kaynaklarıyla kurulan tiyatrolarla kendi tiyatro kültürünü ayakta tutmayı başaramıştır.

Ülkemizde tiyatroya ayrılan kaynakların kentlere eşit dağıtıldığı söylenemez. Yani aslında İzmit, merkezi hükümetin, tiyatro alanında, göz ardı ettiği bir kenttir. Buna rağmen kent insanı tiyatro izlemekten ve yapmaktan hiç vazgeçmemiştir. Kaynakların eşit dağıtıldığı bir dönemde İzmit’te çok daha büyük bir sanat hareketinin olması olasıdır.

İstanbul, Ankara gibi merkezlerin ülkenin tüm kaynaklarına öncelikli olarak erişmesi, İzmit gibi kentlerin sanat alanında söz sahibi olmasını engeller. Örneğin İstanbul ve Ankara’da Devlet Tiyatrolarının birden fazla sahnesi bulunurken İzmit’te böyle bir sahne bulunmuyor ve Devlet Tiyatroları için İzmit adeta unutulmuş bir kent durumuna düşüyor. Dolayısıyla da tiyatroya ayrılan en büyük kaynaktan İzmit faydalanamıyor. İzmit gibi birçok kent olması olasılığını göz önüne alırsak, tiyatro alanında söylenebilecek çok farklı sözlerin kaynak yetersizliği nedeniyle söylenemediğini ya da duyurulamadığını düşünmek yersiz olmaz.

Burada bir parantez de Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları’na (Şehir Tiyatrosu) açmak gerekir. Sonuçta bu bahsettiğimiz kaynakların önemli bir bölümünü bu kurum kullanmaktadır; ancak şehre katkısının kullandığı kaynak miktarı ile orantılı olması gerekir. Sadece sayılara bakarsak 2022 – 2023 sezonunda üç yeni oyun sahneye koyan bir kurum görülmektedir. Oldukça büyük bir tiyatro binası, içinde irili ufaklı sahneleri ve 58 oyuncu personeli (2025 rakamları ile) olan bir kurum için bu faaliyet büyüklüğü yeterli değildir. Elbette bu bir paradigma sorunudur; Şehir Tiyatrosu’nun görkemli oyunlar sahnelemenin yanı sıra “şehre katkı sağlamak” gibi bir paradigmayla hareket etmesi gerekir. Şehir Tiyatrosu’nun bugünkü faaliyetleri ulusal bazda görünürlük sağlamaya yöneliktir. Ancak sahip olduğu olanaklarla Şehir Tiyatrosu bir uluslararası tiyatro festivali düzenleyebilir, çocuklara ve gençlere yönelik sürdürülebilir projeler geliştirebilir, genç tiyatro sanatçılarının bağımsız projelerine alan açabilir. Bu ve bunun gibi birçok proje Şehir Tiyatrosunu sadece oyunlar sahneleyerek şehrin tiyatro kültürüne katkı yapabilen bir kurum olmanın ötesine taşıyarak, tiyatro konusunda şehrin gerçek bir öncüsü durumuna getirecektir.

Şehirdeki diğer tiyatrolar, şehrin kaynaklarını kullanıp öncelikle bu şehre katkı vermektedirler. Bunu bilinçli yapmıyor olabilirler; hatta zorunlu bir durum da olabilir, ama sonuç budur. Ve bu sonuç seyirci açısından başka bir durumu ortaya çıkarmaktadır. İrili ufaklı birçok tiyatro şehirde varlık göstermekte ve seyirciyle buluşmaktadır. Elbette sayılar, salonlar ve imkanlar yetersizdir ama “bir şekilde” bu buluşma sağlanmaktadır. Bu buluşmalar sayesinde bir seyirci kitlesi ayakta tutulmaktadır. Seyirciler yıl boyunca gidebilecekleri çeşitli salonlarda farklı farklı oyunlar izlemektedirler. Dolayısıyla seyircilerin şehrin en büyük tiyatro kurumunda daha çok oyun ve daha yetkin oyunlarla ve çok çeşitli tiyatro faaliyetleriyle kucaklanması beklenir. Çünkü bu faaliyetler özel tiyatroların bütçesini aşar ve onlar tarafından gerçekleştirilemez. Senede sadece üç oyun sergilemek demek, şehrin neredeyse tüm kaynaklarını kullanan Şehir Tiyatrosu’nun bir seyirciyi yılda sadece üç defa oyun seyretmek için sahnesine çağırması demektir. Kullanılan kaynaklarla çok daha fazlası yapılabilir ve Şehir Tiyatrosu’nun kadrosu bunları yapmaya muktedirdir.

İzmit ve benzeri durumda olan kentlere yeterli kaynak ayrıldığında, tüm ülkenin tiyatro sanatına erişimi de daha kolay olacağından toplumun tiyatroyla buluşması daha verimli olacaktır. Tiyatro sanatının zenginliği de aslında söylenen sözün çeşitliliğinden gelir. Her şehrin kendi sözünü söylemesi için olanak yaratılırsa, tiyatro sanatının gelişmesi de kaçınılmaz olacaktır.

Öncelikle yapılması gereken kaynakların eşit dağıtılması ve herkesin tiyatroya ulaşabilmesi için gerekli alt yapıların oluşturulmasıdır. Niceliksel olarak yapılacak bu atılımın ardından, tiyatro sanatına ulaşanlar çoğaldıkça tiyatro sanatı niteliksel olarak gelişecek ve bu süreç seyirciyi de git gide daha nitelikli sanatı talep eden bir seviyeye taşıyacaktır. Nicelik ve nitelik birbirini tamamlayan olgulardır.

KAYNAKÇA:

Elektronik Kaynaklar:

<https://kocaeli.ktb.gov.tr>, Erişim 17 Nisan 2021

<https://www.kocaeli.bel.tr>, Erişim: 28.05.2021

GÜNEY, Hale. (2013). Antik Çağ'da Nikomedia (İzmit) Kenti'nin Jeopolitik Önemi. Icanas Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı, 1467 - 1491. <http://ayk.gov.tr>, Erişim 20 Haziran 2025

ROSS, Ayşe Çalık. (2007). Nikomedia (İzmit) Arkeoloji Çalışmaları VE Kentin Vizyonu, akademia.edu, Erişim 20 Haziran 2025

Tezler, Dergiler:

DEMİR, E. A. (2019). İzmit Tarihi Kent Katmanları ve Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilimdalı Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi

KAYA, Berna. (2008). Bir Halk Eğitim Kurumu Olarak İzmit Halkevi (1932 - 1951). T.C. Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

OLGUN, Kenan. (2010). İzmit (Kocaeli) Halkevi Temsil Şubesinin Çalışmaları (1923-1951). Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 505-534.

YILDIZ, Selin. (2016). İzmit Şehrinin Nüfus Gelişimi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi.

YÜCEDAĞ, Zafer. (2018). Nikomedia Lahitleri. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.

Kitaplar:

BİLECEN, Tuncay. (2018). *Gri Yeşil İzmit*. İstanbul: İletişim Yayınları.

İzmit Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu (2002) , 1997 – 2002 Tiyatro’nun Seyir Defteri, Kocaeli, Yılmaz Ofset.

ORAL, Atilla (2007), Kocaeli ve Tarih Rehberi Rıfat Yüce. Kocaeli. Şefik Matbaası

EKLER

Ek -1 Naci Taner Büyükarman Röportajı:

Ersin Çakmak – Taner Bey Merhabalar. Tiyatro anılarınızı dinlememiz mümkün mü? En başından bugüne kadar.

Naci Taner Büyükarman- Benim İzmit'te tiyatro ile tanışmam Kocaeli Bölge Tiyatrosu sayesinde oldu. İzmit'teki çok büyük sayıda insanın da tiyatro ile tanışmasını sağlayan şey Kocaeli Bölge Tiyatrosu. Kocaeli Bölge Tiyatrosu önemli bir kurum, kuruluşu 1980 öncesine dayanıyor. 1979'da, İzmit'te, vali, belediye başkanı, Kültür müdürü, öğretmen okulunun saygın üyelerinin oluşturup kurduğu, daha ziyade kız öğretmen okulu öğrencilerinin temelini oluşturduğu bir dernek. Derneğin kuruluş amacı şu, Devlet Tiyatroları kanununda, bölge tiyatroları kurulsun diye bir madde var. Bugün, Van, Diyarbakır, Konya Devlet Tiyatroları aslında birer bölge tiyatrosu. İzmit Bu anlamda biraz erken davranıyor, kadrolu Devlet Tiyatrosu oluşmadan, bölge tiyatrosu adını koyuyor kendi kendine ve devlet tiyatrolarını buraya çağırmak için bir adım atıyor. O yüzden adı Bölge Tiyatrosu . Bölge Tiyatrosu dernek olarak açılıyor ama bir türlü Devlet Tiyatrosu şemsiyesi altına giremiyor ve yıllar içerisinde farklı bir yapıya bürünüyor. Bizim bölge tiyatrosu ile tanışmamız o dönemlere rast geliyor.

E. Ç.- Ne zaman girdiniz bölge tiyatrosuna tarihi olarak?

N.T.B.- Ben İzmir'de okulu bitirdim, İzmit'e geldim 1986 yılıydı. Babamın bir ayakkabıcı dükkanı var minik, orada duruyorum ve tiyatro yapmak istiyorum. İzmir'de başladım tiyatroya, Özdemir Nutku buna sebeptir. O da şöyle; Özdemir Nutku, amatör doktor, amatör dişçi, amatör eczacı var mı ki amatör tiyatrocusu olsun, olmaz öyle şey demiş. Ama bakmış bir yandan da etrafta tiyatroya heves eden bir sürü genç var, bari bunlar tiyatroyu bilerek yapsınlar diye Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar fakültesinde bir kurs açmış. Bütün İzmir'deki amatör tiyatro gruplarının temsilcilerinden de temsilciler çağırmış buraya, hafta sonları onlar oraya gidip

Özdemir Nutku'dan dersler alıyorlar, hafta sonları da kendi öğrencilerine arkadaşlarına anlatıyorlar. Bende böyle bir gruba girdim ama üniversiteden Özdemir Nutku'dan ders almadım. Daha 17 yaşındayım. İzmir İktisat oyuncularını daha sonra Sümerbank Deneme Sahnesi orada bir dizi eğitim de yer aldım iki yıl boyunca. Sonra İzmit'e gelince, tabii içimde bir tiyatro kurdu düşmüş, İzmit'te fellik fellik tiyatro arıyorum ve Endüstri Meslek lisesinden hocam var Handan Karaadam. Çok önemli bir insan benim edebiyat öğretmenim. Benim derslerime girdi daha sonra başka bir şeye geçti ben de Handan hocanın çocuk oyunu grubuna girmeye çalışıyorum. Daha sonra Ertan Özak da tanıştım çok önemli bir isim daha sonra Tiyatro Birikim'i ve kuracak ve biz onlarla çok oyunda Beraber çalışacağız. Ertan Özak ve Nedim Dursun benim babamın ayakkabıcı dükkanına geldiler dediler ki sen tiyatroyla ilgileniyormuşsun sağa sola haber salmışsın biz size geldik tiyatroya gel, dediler.

E. Ç.- Onlar sizi buldu yani?

N.T.B.- Evet. “Neredesiniz” dedim, “İzmit Seka sinema salonundayız” dediler. Burası önemli, İzmit sanayi şehri, İzmit'teki sanayi kuruluşları bu şehrin hem sanatı ile hem sporuyla son derece ilgililer ve onları destekliyorlar. Seka onlardan bir tanesi. İzmit'te sporu da ciddi bir biçimde destekliyor. Seka Sinema salonunda sinema oynamadığı saatlerde Gündüz sinema salonu ya da artık Seka Sinema salonunda sinema bitmiş orası başka bir kıvama bürünmüş o dönemde sahnesine bize yani bize derken Kocaeli Bölge Tiyatrosu'na açıyordu. Kocaeli Bölge Tiyatrosu, Eğitim Araçları Salonu'nda yıllarca çalışmış, çok kötü bir salon, soba yanıyor çok kötü bir salon, Kocaeli Bölge Tiyatrosu bir şekilde Seka ile anlaşıyor ve salona geçiyor. Bende Seka salonundaki çalışmalarına dahil oldum. Bir sürü genç üniversiteliler liseliler tabii daha çok üniversiteliler var ben de oraya girdim ve eğitim alıyoruz. Çocuk oyunları yapıyor Kocaeli Bölge Tiyatrosu, büyük oyunları finanse etmek için ve artık daha profesyonel bir şeyler yapmak istiyor. Artık kadro da biraz değişmiş o kentin ileri gelenleri tiyatrodan biraz ellerini çekmişler, tiyatro artık daha profesyonel olma yolunda ilerliyor işin büyük bölümü ile Burhan Akçin ilgileniyor. Burhan Akçin

Kocaeli bölge Tiyatrosu'na kursiyer olarak geliyor, daha sonra orada yükseliyor, Handan Karaadam tiyatrodan yavaş yavaş elini çekince, Burhan Akçin ve Mehmet Serimer'e kalıyor bütün tiyatro.

E.Ç.- Burhan Akçin kurmadı mı Kocaeli Bölge Tiyatrosu'nu?

N.T.B.- Hayır Burhan Akçin kursiyer olarak geliyor.

E- Peki Kim kuruyor Kocaeli bölge Tiyatrosunu?

N.T.B.- Handan Karaadam. Vali Ertuğrul????, ünlüler Kültür Müdürlüğü Devlet Tiyatrosu kanuna istinaden İzmit'te tiyatro yapmak istiyoruz diyen bir grup entellektüel münevver İnsan bir araya gelip Kocaeli bölge Tiyatrosu kuruyorlar. İçlerinden hiçbiri tiyatroyu bilmiyor, sadece Handan Karaadam biliyor. Daha sonra Handan Karaadam Burhan Akçin'e el veriyor, tiyatro Burhan Hoca'nın eline geçiyor ve biz o dönem başlıyoruz işte 1985. Oyun provalarına geçiliyor bir yandan eskrim dersi alıyoruz politik?? dersi veriyor bize Handan Hoca, Burhan Hoca diksiyon dersi veriyor sahne jimnastiği ile güne başlıyoruz. Ondan sonra mimik rol tiyatro tarihi fevkalade güzel akademik bir ortam gibi. Sonra bir çocuk oyununa başlandı ve çocuk oyununda bana bir rol verildi ilk defa orada sahneye çıktım ben. İzmir'de de iki sene eğitimi aldım ama sahneye çıkmadım. Perdecilik yaptım ama sahne perdesi değil seyirci tarafındaki kapı perdesini tutuyordum. İzmit'te ilk rolüm çocuk oyunundaki bir roldü Oscar Wilde uyarlaması Mutluluklar Ülkesi, Burhan Akçin yönetti oyunu, Handan Karaadam o sırada İstanbul'dan gidip geliyor. Orada benim rolüm, ikinci perdede Demirci'ye çıkıyorum ufacık bir rol verdiler ama tiyatronun yenisi olduğum için, beni tanımadıkları için, tabii fakat tiyatroda giderek tanımaya başladım ve bana dediler ki konservatuar sınavına gir. Bu arada Kocaeli Bölge Tiyatrosu'nun en iyi yaptığı işlerden bir tanesi konservatuara hazırlık kursları ve biz hepimiz konservatuara hazırlık kurslarına başladık. Fakat 12 Eylül sonrası, 12 Eylül askeri cuntası konservatuarların tamamını YÖK'e bağladı. Daha önce onların hepsi

kültür Bakanlığına Güzel Sanatlar daire başkanlığına bağlıydı. Bunlar YÖK'e bağlanıp akademik kurum olunca, bunların başındaki hocaların hepsi de bir gecede Profesör oldu ama doktoralı değil. Şimdi ben sınavlara gireceğim ama üniversite sınavına girmemişim ki, iki yıllık okulu bitirmişim. Durumumuz belli, kardeşim üniversite sınavına girecek, babam emekli küçük esnaf, maddi durumumuz iyi değil. Okuyamayız yani mümkün değil, para yok. Ama Burhan abi dedi ki sen sınavlara gireceksin. Nasıl okuyacağım? Neyse sınavlara hazırlanmaya başladık üç tane konservatuar var Türkiye'de, Mimar Sinan, Hacettepe ve İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarı. Ha bir de Ankara'da Dil Tarih Coğrafya Fakültesi tiyatro kürsüsü var, tiyatro kürsüsü de o sene oyunculuk bölümü açıyor. Fakat ben üniversite sınava girmemişim onu ne yapacağız? Ben, Müşfik Kenter ve Yıldız Kenter'le konuşmaya gittim Harbiye'ye, tiyatrolarına. Yıldız Kenter dedi ki, “Canikom biz de bilmiyoruz sınava girmek gerekir mi gerekmez mi? Sen yine de gel ama” dedi. Sonra ben Müşfik Hoca ile konuştum “Yok” dedi “Olmaz” dedi, “Yıldız bilmiyor, girmen lazım sınava” dedi, üniversite sınavına diyor. Hadi ben Ankara'ya kaydımı yaptırdım. Ben Ankara'ya gittim ilk sınava girdim 1. aşamayı geçtim. İkinci sınava çıktık. Bozkurt Kuru, Lemi Bilgin, Cüneyt Gökçer herkes orada bütün tiyatro babaları bana dediler ki, “Sen sınava girmemiş miydin?” “Girmedim” dedim, dediler “Alamayız biz seni”, “Ne yapacağız” dedim, dediler “Sen yine de oyna”, oynadık, baktım sonra kazananlar listesinde adım yok. Ertesi sene Burhan abi gene gireceksin dedi. Ben bir tek Hacettepe'ye girebilirim. Diğerlerine giremem çünkü Hacettepe'nin yurdu var. Mali durumumuz pek iyi değil, işte diyorum yurt olursa işte Ankara'da bir şekilde yaşamayı başarır mıyım acaba. Ben yine sınava girdim ama ilk önce kardeşimi İzmir'e kayda götürdüm daha sonra trenle Ankara'ya geldik ama tren çok kötü bir tren soğudum üşüdüm öldüm trende çıktım o halde oynadım, Bozkurt Kuruç bana “Senin burnunda et var çocuğum” dedi, o zamana kadar hiç duymadığım şey, “Yok dedim hocam. Hani trenle geldim, üşüdüm falan...”, “Yok” dedi “Senin burnunda et var” dedi, sınavı kazanamadım. O sene 900 kişi girmiş Hacettepe'nin sınavına, ben ilk 40'da varım ama ondan sonra kazanamadım. Tekrar Kocaeli'ye geldim. Bu arada Kocaeli Bölge Tiyatrosu, amatör kimlikten kurtulmaya çalışıyor. Biz o dönem eğitmeniz, bir çocuk geldi tiyatroya böyle kenarda köşede

duruyor biraz içe kapanık, Edip Saner. Sonra biz onla çok iyi arkadaş olduk. Sonra Zekeriya Kurtuluş vardı o sinemaya geçti. Edip de şimdi Bakırköy'de Bakırköy şehir Tiyatrosu'nda. Biz, Edip'le Edward Albee Hayvanat Bahçesi alıştık. Benim ilk ciddi oyunum o. Fakat Hayvanat Bahçesi bize ağır gelen bir metin, Handan Karaadam'a başvuruyoruz. Handan Hoca lisede ğretmen ona gidip geliyoruz. şimdiki gibi Google olmadığı için bazı şeyleri araştıramıyoruz, nerede bulacaksın ama işte Handan Hoca sayesinde öğreniyoruz. Handan Hoca bizi öğretmenler odasına alıyor, konuşuyoruz falan. Biz oyun oynadık tek perde kısa bir oyun 28 kere oynadık ve turneye çıktık oyunla. İlk oyunumuzu Halk Eğitim Merkezi'nde oynadık. Burhan abi yönetti oyunu. Absürt bir oyun. Biz çok acayip bir şekilde çıktık ama tabii seyirci pek öyle değil Anneler ve babalar gelmişler. Bir de Burhan abi oyunu birilerine satmış, bir öğretmenler heyeti gibi bir şey gelmiş yaşlı bir seyirci. Hayvanat Bahçesi adını duyunca bazıları çocuğunu almış gelmiş, oyunu ocuk oyunu zannetmişler. Yok yok diyoruz ocuk oyun değil ama ne olacak izlesinler diyorlar, hayır diyoruz oyunda cinayet var bıçaklar. Biz oyuna başladık oynuyoruz ama çıt yok seyircide. Oyun bitti, biz selama geldik, gene çıt yok, kimse anlamadı böyle duruyorlar, biz selam verdik Edip'le. Birbirimize baktık, kulise gittik. Burhan abi ıktı, “Oyun Bitti sayın seyirciler” dedi, salondan bir alkış koptu. Sonra biz bu oyunu tekrar bira kez daha oynadık. Ondan sonra Karamürsel'e turneye gittik donanmada oynadık. Matine suare oyun bağlanmış oyun oynayacağız. Para da kazanılıyor orada. İlk matine askerlere oynanıyor akşam da ailelere oynanacak. Tabii erler gelmişler, salon çok büyük 600-700 kişilik doldurmuşlar salonu. Bütün erler orada. Biz Albee'nin Hayvanat Bahçesi'ni oynuyoruz, Central Park'ta geçiyor oyun. Neyse biz bu oyunu oynadık. O sene başka ocuk oyunları devreye girdi Ayının Fendi Avcı'yı yendi Muharrem Buhara'nın oyunu, Kocaeli bölge Tiyatrosu o dönemde fuarda da etkinlikler düzenliyor Burası önemli ve biz Fuara gidiyoruz. Fuarda bir sinema salonu var fuarda film aralarında tiyatro oynuyoruz

E- Neresinde fuarın tam olarak?

T- Fuardaki sinema salonu şu anda orada yok. şu anda şehir lokantasının gl kenarındaki lokantaların tam karşısında orada bir sinema vardı. Kocaeli Fuarı o

dönemki kentin sosyal kültürel hayatı için çok önemliydi. Sonradan bir tuhaf oldu artık yok. Bu arada Aziz Nesin falan geliyor. Aziz Nesin'le oturup konuşuyoruz kitaplarını imzalatıyoruz, fuar öyle bir yer yani. “Bir Şey Yap Met” oyununa da hayranım, “Ben bu oyunu oynamak istiyorum” dedim, “Sakın oynamayın oyunum amatörler göre değil” dedi, ışıklar içinde yatsın. Ben bütün bir gençliğim boyunca oyunlarını okudum. Kocaeli fuarında o dönem çok düzenli işler yapılıyor, tiyatro oyunları bittikten sonra küçük sahneler kuruluyor, bir müzik eşliğinde animatör arkadaşlar dans ediyorlar. Bende sahne amiriyim, kendi oyunumuz bitiyor, daha sonra ben ufak sahneleri dolaşıyorum. Bir de orada iş yapmak tehlikeli. Çünkü iti var kopuğu var sataşan olabilir. Her şeyi açık bir ortam dokunuyorlar çekiyorlar. Bundan başka bir de anlatı masallar oynuyoruz, orman sahne diye bir yer var.

E- Orası nerede şu an?

T- Tam Güneş Sahne'nin karşısındaki yeşillik alan, o ağaçların arasında bir kulübe var, o kulübe Hansel ve Gratel'in evi oluyor, Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler'in evi oluyor, o tarz oyunlar oynuyoruz orada. 5-6 sene sürdü bu. Çocuk yaştaki seyirciler bütün masalları canlı olarak karşılarında gördüler. Kocaeli Bölge Tiyatrosu bütün fuar işlerini yapıp fuara damga vurdu diyebilirim. Hepimiz de oradaydık parada kazanıyorduk. Daha sonra oyunlardan sonra barlara gidilirdi. O dönem Kocaeli Fuarı'nda barlar vardı. Kitap Fuarı'nın bahçesinde oturup çay içilirdi, yazarlarla sohbet ederdik, tiyatro yönetmenleri tiyatro oyuncularını gelirdi, onlarla sohbet ederdik. Kocaeli fuar içinde şey çok keyifli zamanlarmış önemli günlermiş.

E- Ne zaman sona erdi peki bu tiyatro hareketi?

T- Belediye daha ucuza bir takım işler yaptırmaya başladı. Kocaelide bu işi daha ucuza yapacak fiyat kırabilecek bir takım organizasyonlar belirmeye başladı. Ama estetik ve sanatla çok da alakası olmayan yapıları bunlar. Belediye daha ucuz diye onlara yöneldi. Sonra İstanbul'dan Bursa'dan Adapazarı'ndan başka ekipler geldi. Onlar daha da ucuza bu işi yaptılar, sonra bu işler iyice laçkalaştı. İyice bayağılaştı sonra da bunları kaldırdılar. Kocaeli Bölge Tiyatrosu ve fuar ilişkisi bu şekilde sonlanmış oldu. Kocaeli Bölge Tiyatrosu, Seka Sinema Salonunda oyunlarına devam ederken, biz de artık eğitimlerimiz sayesinde daha iyi noktalara gelmeye başlamıştık.

Ben oyun yönetmeye başladım. Sonra ben askere gittim, Mardin'e. Ama kuryelik görevim var, Diyarbakır'a gidip geliyorum. Diyarbakır'da, Devlet Tiyatrosu var ve Diyarbakır Devlet Tiyatrosu'nda Kocaeli bölge tiyatrosundan yetişen Saydam Yeniay var. Ama Diyarbakır'ın kadrosu o dönem çok iyi. Ben tabi isimleri çok iyi bilmiyorum ama yanımızda da saydamın arkadaşları geliyordu, ben daha sonra onların hepsini çok iyi tiyatrolarda televizyonlarda gördüm. Diyarbakır Devlet tiyatrosuna gidiyorum bölgedeki tek Nescafe'yi orası yapıyor, fuayede Saydam'ı bekliyorum provası bitiyor, geliyor, oturuyoruz konuşuyoruz. Arkadaşları geliyor, bayağı keyifli ve onlar o dönemde Işıl Kasapoğlu'nun yönettiği bir oyunu oynuyorlar, sanırım Macbeth. Benim askerliğim bitti, İzmit'e geldim ama İstanbul'da sürekli oyunlara gidiyorum. Işıl Kasapoğlu'nu da takip ediyorum. Işıl Kasapoğlu'nun İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda koyduğu çok enteresan bir oyun var, Kadir Yüksel Işıl kasapoğlu'ndan "Misafir"i izlemiş. Işıl Kasapoğlu, Fransa'da Misafir'i sahneye koymuş. Aynı rejii alıp almış Bursa'ya da İstanbul'da sahneye koymuş. Kadir onu izlemiştim bayılmış. Ondan bir İtalyan köy komedisi, commedia dell arte, İki Efendi'nin Uşağı'nı izledim. Hazım Körmükçü başrolde, trapezler balık adamlar çıkıyor, paletlerle falan yürüyorlar sahnede inanılmaz bir rejii. Ve inanılmaz bir selamlama. Ben hayatımda bu kadar inanılmaz bir selamlama görmedim. Bütün oyun muhteşemdi ama selamlamayı bambaşka bir yere koyuyorum, bitmedi selamlama. Bütün salon ayakta. Kasapoğlu İstanbul'da inanılmaz işler yapıyor ve biz hayranız. Ben askerden geldikten sonra dedim ki Burhan abiye. Ben genç sahneyi kuruyorum. Burhan abi dedi ki "çok güzel olur." Kocaeli Bölge Tiyatrosu artık profesyonel olmuş. Burhan abi de bize diyor ki "amatör tarafımızı da ihmal etmeyelim." Ben askerdeyken profesyonel tiyatro kurulmuş turnelere gidiliyor ve ilk boyun "Süper Babaanne" diye kötü bir vodvil. Bir tiyatro ile ortaklaşa yapıyorlar bunu ortaklaşa yaptıkları tiyatro Tülin Hanım'la beraber Çevre Tiyatrosu. Bu arada tiyatroya Salih Mat katılıyor ismini anmadan geçemeyeceğimiz önemli biri. Salih Mat, Tüpraş'ta çalışan biri, Kocaeli Bölge Tiyatrosu profesyonel olacağız deyince Salih Mat, Mehmet Serimer ve Burhan Akçin ile beraber Tiyatroyu kuruyorlar ve Çevre Tiyatrosu ile birlikte turne yapacaklar, bilmiyorlar çünkü turne nasıl yapılır, organizasyon nasıl yapılır, bilmiyorlar. Ama

hayatlarını tiyatrodan kazanacaklar. İzmit'te de bir mekan var, belediye iş hanının ikinci katı belediyeden alınmış. Üst katta da şu anda da Kocaeli Bölge Tiyatrosu'nun olduğu yerde bir iki tane oda var. Orada da işte genç sahne oyunlar oynasın deniliyor ve Sabancı Kültür Merkezi'nde oyunlar oynansın deniyordu o dönem. Ve biz genç sahneyi kurduk. Ben Kadir ve İsmail. O da uzun yıllardır Kocaeli bölge tiyatrosuna geldi ama sonra tiyatrodan koptu arkadaşımız biz üçümüz kurduk. İsmail de bir çocuk oyunu yönetiyor. Biz Kadir'le beraber büyük Romulus çalışıyoruz. Oyunu da bize Saydam Yeniay verdi ama oyun 27 kişilik falan fakat bizde de 50-60 tane öğrenci var. Hepsine rol de veremiyoruz kız rolü de az, bu arada biz grubun yarısını çocuk oyunu için İsmail'e verdik ve Grup dağıldı. İsmail çekti gitti çocuk oyunu grubuna yeterince ilgili gösterilmediğini söyledi ve gitti yanında grubu da götürdü. Ama sonra onlar bir şey yapmadılar yapamadılar tabii ki. Çünkü İsmail öyle bir altyapısı yoktu. Bizim eğitimimiz Kadir'le beraber ona göre daha iyiydi. Sonra Kocaeli Bölge Tiyatrosu'nda da iyi eğitimler almıştık buradan bir sürü arkadaşımız oyuncu oldu, meşhur oldu. Saydam Yeniay, Edip Saner Zekeriya Kurtuluş bunlardan bir tanesi Handan Bayındır var Aydın Zobaroglu var Türkiye'nin dört bir yanındaki iyi okullara oyuncu olarak girdiler. Neyse biz Büyük Romulus'un provalarına başladık. Çok önemli insanlar geldi gitti Kamuran Yokuş, Akün Tuna bunlardan iki tanesi, Ercan Kandemir vardı yine Cüneyt vardı o dönem çok iyi bir ekip vardı. Sonra biz Romulus'u oynadık İzmit'te fazla sayıda oyun oynadık sanırım 20 küsur oyun. İstanbul'da Ankara'da festivallere katıldık. Ankara Devlet Tiyatrosu o zaman genç tiyatro günleri düzenliyordu. İstanbul Şehir Tiyatrosu gençlik günleri vardı. Biz hepsine katıldık. Bir de Sarıyer'de amatör tiyatrolar şenliği var. Ankara'da bize şey dediler, siz amatör tiyatro değilsiniz profesyonelsiniz. Niye böyle dediler? Oyunculuk noktasında iyi bir eğitim almıştık ama İstanbul Devlet tiyatrosuna gidip bütün kostümlerimizi oradan almıştık. Kostümler o kadar profesyoneldi ki. Tabii 27 kişilik ekipte herkesin iyi bir oyunculuk performansı göstermesi ne olarak yok ama kostümlerle dekor ve ışıkla falan ayağı bir iyi hale getirmiştik. Aynı oyun İstanbul gençlik günlerinde oldukça ilgi çekti. Fakat Sarıyer'de salona sığamadık ve orada kötü eleştiriler aldık. Ama çok güzel arkadaşlıklar kurduk. Daha sonra onlar İzmit'e seka sinema salonuna geldiler, sinema

salonu Kocaeli Bölge Tiyatrosu'nun salonu gibi olmuştu. Onlar gelip oyun oynadılar İstanbul oyuncularını deneme sahnesi onlar geldiler ve oyunlarını oynadılar Bu arada amatör tiyatrolar Birliği Birlik var İstanbul'da eni kurulmuş ve yeni Tiyatroları bünyesine katmaya çalışıyor Biz de amatör tiyatro platform Ona gittik biz de onların toplantılarına katıldık İstanbul'da böyle toplantılara da diyoruz mesela bilsak tiyatro atölyesi var söyleşilerine katılıyoruz eğitim faaliyetleri sürekli devam ediyor Neyse biz Romulus oynadık oyun çok başarılı oldu, grubumuzun bir bölümü ikinci sene ayrıldı. sonra öbür bölümlü de ayrıldı Biz 5-6 kişi ara kal ne oynayalım Ne oynayalım diye düşünürken Kadir'le 1000 adayı oynamaya karar verdik Kadir oynuyor edecek Ben oyun oynayacağız Biz oyun oynamaya başladık Normalde uyumlu iki tane z**** oynayamam Biz makyaj yapmıyoruz normal halimizle oynuyoruz biz bir şey diyemiyor oyun çok başarılı oldu Herkes Akın Akın 5 kata geliyor oyun patladı İzmit'te 5 kat 50 kişilik bir tiyatro. Kocaeli bölge Tiyatrosu nun 3 ofisinin birleştirilmesi ile oluşturulmuş bir sahne orası. ve biz yıkmaya başladık. Dedik biz yaparız yıkarız burayı. Elimize bir balyoz aldık yıkmaya başladık ama yıkamadık tabii. sonra neyse biz o iki duvarı yıktık. Sonra da dedik ki, buraları estetik bir biçimde boyayacağız. Ne yapalım diye düşündük kaleterasit ile iç mekan boyamaya karar verdik. Fikri veren Ümit Bak. Çok artist bir biçimde söyledi “kaleterasit yapacağız” dedi. Nasıl yapacağız? Ustaları nasıl yapıyorsa öyle, biz ustaları izledik güzel güzel yapıyorlar. Biz denedik olmuyor. Sonra Burhan abi geldi, “Ne yapıyorsunuz” dedi, gördü yapamadığımızı. İki tane usta buldu geldi. Orayı çok güzel yaptırdı. Yükselti de yapıldı sonra, sandalyeler de alındı.

O dönemde Yıldız Kenterler, harbiye tiyatrolarında koltuk satıyor, İstanbul'un zengin insanlarına. Koltukları satıyorlar ve üzerlerine de plaket koyuyorlar. Bu koltuk sizin istediğiniz zaman gelin izleyin diye. E tabi bir oyunu 50 kere izleyecek halleri yok. Destek amaçlı satılıyor. Sponsorluk da daha yeni yeni başlıyor Türkiye'de. Biz de bunları duyuyoruz, biz de aynı şeyleri yaptık İzmit'te. Sandalyeler para karşılığı satıldı ve orası yapıldı ve biz “Ada” yı oynamaya başladık.

Bu arada KBT turneye çıkıyor. Biz yerleşik kadro olarak, “Genç Sahne” adıyla oyunlar oynuyoruz.

E- Peki arada “Büyük Romulus” oyununa ne oldu?

T- O oyun bitti. 27 kişilik kadro dağıldı. 27 kişilik oyundan sonraki oyunumuz iki kişilik “Ada”. Bütün grubu dağıttık başardık. Kadir’le ikimiz. Kadir, ben, Akün.

E- “Ada”yı oynadınız...

T- Evet. Ben, bankamatikten para çekiyorum, arkamdan bir tane kadın geldi. “aa siz tiyatro oyuncusunuz, sizin oyununuzu izledim çok güzeldi” dedi. Hayatımda ilk defa, sokakta, bir bankamatığın içinde, zarfla para yatırılan dönemde yani, ilk defa birisi bana, oyuncu muamelesi yaptı. Çok şaşırdım, çok hoşuma gitti. Kasıla kasıla sokakta yürüdüğümü hatırlıyorum. Ama tabi bizi tanıyanların sayısı azdı. O dönemde biz iyi şeyler yaptık. Felsefe akşamları yaptık. Kocaeli Anadolu Lisesi’nde, felsefe öğretmeni bir hoca vardı. Çocuğu da kursa geliyordu. KBT tiyatro kurslarında veriyor. Şimdi KBT’nin bir profesyonel ekibi var. Bir Genç Sahnesi var, bir de hafta sonları verdiği amatör tiyatro kursları var. ben o kurslarda eğitmelik yapıyorum. Orda da oyunlar yönetiyorum. Bu arada KBT’nin, turne organizasyonlarını da Ertan Özak yapıyor, çok da başarılı.

Sonraki sene yine az kişili bir oyun koyalım dedik “Vahşi Batı.” Kişi sayımız az, kursiyerler de var ama onlarla müsamere tadında işler yapıyoruz. Bizim oyunlar daha nitelikli. İstanbul Şehir Tiyatrosu’nda çok başarılı olmuş oyun. Ümit dedi ki, “Ben Vahşi Batı’yı koyucam.” Oyun orta batıda geçiyo ve çakala ulumalarının eşliğinde iki kişi, Kadirle ben, anne Kamuran, satıcı da Akün. Oyun bu. Tüm sahne yıkılıyor. Ekmekler fırlıyor falan, ekmek kızartma makinelerini çalmışlar... Alçak tavan tabi, tereyağlı ekmekler fırlıyor, tavana yapışıyor.

O dönemde İzmit’e Tanju Cılızoğlu’da gelmiş. Şimdi burası önemli. Tanju Cılızoğlu, Tercüman ve Hürriyet gazetelerinin kültür – sanat sayfasını yönetmiş. Bir takım sanat dergilerini çıkarmış, yönetmiş, önemli bir isim. Tüpraş’ta çalışıyor, önemli bir pozisyonda. İzmit’te de sanat kurumlarıyla iletişim halinde. Bizim oyunlara da geliyor. “Vahşi Batı”yı ok beğeniyor. Oyunla ilgili Tercüman gazetesine bir yazı yazdı. İlk defa gazeteye çıktık. Hem de kültür sanat sayfasında tam sayfa. Yere göğe koyamadı bizi ama özellikle de Kamuran’ı. O en son giriyor ama çok iyi bi oyun

ıkariyo. Ümit de çok iyi bir reji verdi. O oyunda da çok başarılı oldu. Biz çok keyif alıyoruz. Ama “Vahşi Batı” yani biz İzmit’te, Belediye İşhanı’nın beşinci katında, Amerikan orta batısından geçen bir oyun oynuyoruz. O zamanlar, geleneksel tiyatromuz, kökenler, aidiyet, bu toprakların sesi soluğu olabilmek gibi düşüncelerimiz yok, çok genciz. O yüzen belediye İşhanı beşinci katında, amerikanın güneyinde geçen bir oyun oynuyoruz. Saçma sapan bir şey. Ne lakası var belediye İşhanı beşidi atında Sam Shepard oynuyorsun abi, otur kendi oyununu yaz ya da bizim oyunlarımızdan birisini al, koy. O zamanlar öyle bakmıyorduk tabi. Ama bir taraftanda geleneksel bir şey yapma ihtiyacı var, kendi aramızda da bunu konuşuyoruz. Hem oynuyoruz, he de ”ulan saçma bir şey yapıyoruz” diyoruz yani. O kadar da bilinçsiz değiliz yani. Ne yapalım diye düşündük. Kadir de geleneği çok seviyor çok da iyi yapıyor. Brecht’i çok seviyor, kendi geleneğimizle Brecht arasında bağ kurmaya alışıyor. Ben o zaman geleneğe çok karşıyım. İşte böyle sersem sersem bişeyler yapmaya çalışıyoruz ama kafamız da biraz eriyor artık. Diyoruz ki, bir kolay yapalım, yaptık. Benim yazarlık hikayemin başlangıcı işte bu; “Suya yazı Yazdık”. Kadir’le beraber yazıcaktım. O birkaç bir şey yazdı gitti, oyunu bana yıktı. O arada öykü dergisi çıkartıyor. Arada gelip bakıyor, çiziyor olmamış buralar, tekrarlar falan diye. O arada kadir bana yazmayı öğretiyor. Kendisi de öykü yazıyor ve çok iyi yazıyor. Bana da askerdeyken mektuplar yazıyor. Hepsi çok deruni felsefe içeren mektuplar. Hala saklıyorum. Haikaten çok nitelikli mektuplar bunlar. Şiirlerle, öykülerle, alıntılarla süslü. Shakespeare soneleri var, Kadir’in kendi yazdığı şiirler var, ondan bir şey mesela “Bir udun hüzzamına takılı ellerim, ellerim biraz daha hızlı vurun tellere”. Aforizmalar falan gönderiyor bana. Mektuplar böyle. İşte oyunu yazarken kadir bir yandan bana öğretiyor. Ben de bir şey bilmiyorum ne derse tamam diyorum. Daha henüz çatışma nedir bilmiyorum. bu arada da Haldun Taner’den de “Sersem Kocanın Kurnaz Karısı”nı aldık, Bilgesu Erenus’tan “Misafir”i aldık. Shakespeare’den birkaç bölüm var. Şiir falan okuyoruz. Ama oyun bir defle başlıyor, diyoruz ki; “Oo hay-i hak. Işık yaktık perde kurduk, gösterimiz gölge hayal. Gereğin aynasıdır bu perde sanılmaya martaval. Bu perde başka perde, gölge oyunu perdesi. Tiyatroyu sevenlere işte tiyatro perdesi.” Perde açılıyor, eğreti bir de perdemiz var. başlıyoruz işte bir şeyler

oynamaya. Bu da seyircinin çok hoşuna gitti. Bizden hep böyle işte “Godot’yu Beklerken”, “Vahşi Batı” gibi şeyler gördüğü için, böyle değişik bir şey görünce bayıldı. Bütün okullar geliyor. Ertan Özak, hem turneyi bağlıyor hem de bize seyirci bağlıyor. Biz beşinci katta, bütün üniversitelilere, liselilere, öğretmen gruplarına, işçilere, ÇYDD’ye, ATD’ne... Tabi o zaman durum başka bu dernekler çok güçlüler İzmit’te. Oluk oluk geliyor insanlar. Üç matine oynuyoruz.

E-Üç matine mi?

T- Tabi tabi, başlıyoruz Cumartesi günü 15.00’de 17.00’de ve 20.00’de oynuyoruz. Hızımızı alamadık. Tam 12 Eylül sonrası, 1985 – 86 – 87 ler filan. Kadir dedi ki bi “Nazım yapalım mı?” Korkuyoruz da bi yandan, nasıl yapcaz. “Abi. “Memleketimden İnsan Manzaraları” yapalım, şiir kolay yapalım.” Yaptık. NazımHikmet şiirlerini okuyoruz. Okuyoruz ama okuma tiyatrosu gibi okunuyor şiirler. “303 Nömrolü Kamyonet”i oynuyor. Yani okuyorum da diyemiyorum. Kağıt falan yok. karakteri oynuyorum orda. 12 Eylül’den sonraki dönem, zaten gençler bir şeyler yapmak istiyor. İzmit o dönem sola çok yatkın bir şehir. Tıklım tıklım doluyuz. Nazım öyle bir patladı ki inanılmaz.

E- Yıl kaç bu arada?

T- 1990’ların başına geldik artık.

E- Sonra nasıl ilerledi KBT hikayesi?

T- Sonra, KBT turne yaparken, tiyatro krize girdi.

E- Sebep?

T- Mehmet Serimer KBT’den ayrıl, eşinden boşandı. İşler sarpa sardı. Çekti gitti. Tabi para yatırmış bunlar sermayedar. Bölge tiyatrosunda Burhan Akçin ve Salih Mat kaldılar patron olarak. Fakat onlar da pek anlaşıyorlar bambaşka yapıda iki insan bunlar.

Burhan Akçin, Salih Mat’ın turneye gitmesini istemedi. “Sen merkezde kal, ben turneye gideceğim” dedi. Biz “Vahşi Batı”nın bütün dekorunu Salih abiyle yaptık parası ondan çıktı. Özel spotlar, efektler falan. Bu arada oyunun efektlerini Didem Ardalı yapıyor. Daha sonra evleneceğiz kendisiyle. Ben, Didem’i İstanbul’a

yoluyorum bize efekt bulsun diye. O gidiyor İstanbul Radyosu'ndan binlerce efekt buluyor bize, onları sıraya diziyoruz falan.

E- Bilgisayar henüz yok sanırım?

T- Yok nerde. Işıkcımız Veli Göl. O da daha sonra tiyatrodan bir kızla evlendi. Menüş Göl. Biz hep tiyatrodan eveleniyoruz çünkü hayatımız tiyatro, hiç dışarı çıkmıyoruz.

E- Peki o kriz nasıl atlatıldı?

T- Atlatılmadı, daha da derinleşti. Salih abi merkeze kaldı. Kriz daha da derinleşti. 27 Mart dünya tiyatro gününde Handan Karaadam geldi, ben de tiyatronun kurucusuyum diyerek. Ben bu arada tiyatronun müdürü gibiyim. Her işle ilgileniyorum falan. Burhan abi beni yönetici pozisyonunda görüyor. Beni arıyor bana direktifler veriyor. Dünya tiyatro günü kutlaması için de, bana sürekli talimat veriyor, şunu yap, bunu yap falan filan. Bu arada hafta –sonu kursları bana yığıldı baş edemiyorum. Handan Hoca'yı çağırdım kurslar için. Birkaç hoca daha tuttuk yani çok kalabalıktı çünkü, eğitim de nitelikli olsun istiyoruz. Bu arada kutlama gününde bildiri okunacak, salonda en yaşlı işi Tanju Cılızoğlu'nu gördüm “buyrun siz okuyun” dedim. Bu arada Tanju Cılızoğlu'yla da hiç aram yok. Yıldızımız barışmış değil. Ama o anda onu gördüm, saygılı davranmak zorunda hissettim kendimi. Ama olay Burhan Akçin'e bambaşka şekilde arz etmiş. İşte handan hoca tiyatroya hakim olacak, Salih Mat Tanerle birlikte olmuş, Tanju Cılızoğlu bildiri okumuş falan. Bu arada da Tanju Cılızoğlunun yazdığı gazete bize “Doruktakiler” diye yılın sanatçısı ödülünü verdi. Burhan Akçin turnede o sırada. Ödülü buradaki işlerimiz için verdiler. “Vahşi Batı” falan... Burhan Akçin, bizim ödül aldığımızı, şehirde ödül aldığımızı, önemli kişilerle bağlantı kurduğumuzu, tiyatronun elinden gideceğini düşündü herhalde. Ne düşündü tam bilemiyorum. Ve apar topar turneyi bırakmış İzmit'e gelmiş. Ben bir sabah geldim tiyatroya Cumartesi sabah 08.30, kurs için ben açıyorum. Soktum anahtarı. Girmedim anahtar. Anahtarların hepsi bende çünkü. Ben açamıyorum, ben kapatıyorum. Ben siliyorum, sildiriyorum. Bütün kurslar bende, Genç Sahne, profesyonel oyunlar hepsi bende....

E- Ama açamadınız kapıyı.

T- Açamadık kilitli. Üzerine bir yazı asılmış. “Tiyatroyu böcekler bastığı için, ilaçlama yapılacaktır. Müdüriyet.” Anlamadık. Dedik hangi müdüriyet bu ya. Belediye İşhanı falan sanıyoruz yani.

E- Siz yine durumu tam anlamadınız?

T- Evet. Meğer Burhan abi gelmiş anahtarları değiştirmiş, bizi kapının önüne koymuş, tiyatroya el koymuş. “Burhan abi” dedik “böyle böyle bir not var.” “Ben yaptım” dedi. “Nolcak” dedik. “Bir şey olmayacak” dedi, “bitti sezon, kapattım sezonu.” Biz Kadir’le kaldık böyle. Akün’le Kamuran da evlendiler onlarda gittiler zaten. Handan hoca zaten İstanbul’da.

E- Yıl 1995 mi?

T- O civar işte. Biz atladık Burhan abinin evine gittik. “Nolcak” dedik böyle. “Bitti işte çocuklar bu kadar, sezon kapandı.” “E peki seneye napıcaz” dedik. “Valla” dedi “biz seneye tiyatro yapacağız ama sizi bilmem.” “Kovulduk mu yani” dedik, “Kovulduk demeyelim de, artık beraber olmayacağız.” Salih abide yok, o da ayrılmış tiyatrodan. Sonra Burhan abi, Tanju Cılızoğlu’yla çok yakın oldu. E beni kovdun tiyatrodan ona bildiri okuttum diye. Yaptığım şey bu, tiyatronun niteliğini arttırmak, Kocaeli Gazetesi’nin “Doruktakiler” ödülleriyle yılın sanat kurumu ödülünü almak. Kursları sürekli ve düzenli açık tutmak. Tiyatroyu temiz tutmak, nitelikli oyunlar oynamak, kovulma sebebimiz oldu. Kadirle ikimiz kovulduk. Yıl 1997. Bu bizim ilk kovuluşumuz tiyatrodan daha sonra yeniden kovulacağız. Ne yapacağız diye düşünürken... Ertan Özak’da tiyatronun organizasyon işinden kovulmuş.

E- Herkes gitmiş yani_

T-Herkes gitmiş. Ertan Özak tiyatro kuruyor, “Tiyatro Birikim” diye. Ben de tabi tiyatronun önemli figürlerinden birisi olduğum için. Yani Kadir ve bir de ben varım. O dönemde Sevim Işık’da tiyatroya geldi. Fatma Yılmaz var, Mustafa Şeyhoğlu ve Nuri Karadeniz de orda. Kurs grubundaki çocuklar büyüyor artık. Nuri Özellikle tiyatro çinde büyüyor ve önemli bir konuma geliyor. Biz tiyatrodan atılınca tabi bu arkadaşların hepsi bizim yanımızdalar. Ben Ertan Özak’ın yanına gittim. Ertan’da benim kolaj yapmaktaki maharetimi görünce bende bir kolaj istedi. Bu ekip var ve ben bir kolay hazırladım. “Suya Yazı Yazdık”. Antigoneyle Açılıyor. Edip Cansever’in

Ben Ruhi Bey Nasılım'dan anlatı bölümleri var. Sonra Anton Çehov'dan "Aksırık", üçünü oyun Yılmaz Erdoğan'dan "Bir İshaksın Bir Cemil", idam cezasını anlatan bir oyun. Dördüncü oyun Orhan Sena "Göç" ve finaldeki oyun da "Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım", oyun Anadolu turnesine çıktı. Ama öncesinde, provalarda herkes diyor ki, "Abi bak, Anadolu turnesi, KBT "Süper Babanne"yle ıktı. Sen bizi Antigone'yle çıkarıyorsun." Falan. Şiddetli itirazlar var, "Bu oyun tutmaz" diyor herkes. Ama ben kimseyi dinlemiyorum, Ertan'da o kadar çaresiz ki bana güvenmek zorunda. "Tamam Taner sen bildiğini yap diyor" Ertan organizasyonda. Orayı da yine ben çekip çeviriyorum. Ben açıyorum, ban kapatıyorum. Çayını kahvesini yapıyorum. Yönetmenim ama aynı zamanda çaycıyım. Sonuç, oyun patladı. Anadolu yıkılıyor. Her tarafta oynuyor oyun. Bütün profesyonel turne tiyatroları, "Kim bu Birikim, nerden çıktı, nasıl bu kadar iş yapabiliyor?" diyorlar. Oyun epizodlardan oluştuğu için seyircinin inanılmaz hoşuna gitti. Son derece ağır parçalar var arada "Ben Ruhi Bey Nasılım'dan. Kestim yapıştırdım bir şeyler yaptım ben. Tabi büyük edepsizlik saygısızlık aslında ama biraz bilinçsizlik biraz çaresizlik.

Ertan Özak'la, üç oyun yaptım ben böyle. Üçü de kolajdı. Birini ben yönettim. Daha sonra Veysel Sami Berikan yönetti, o yaz evlenecektim ve yönetemeyecektim.

Bu arada ben evleneceğim, para kazanmak zorundayım. İşimden aldığım maaş yetmiyor. KBT'de de çalışmıyoruz ya. Ben Hülya Songür'ün bale kursunda, mimik rol dersleri vermeye başladım. Orda da oyunlar oynanıyor, erkek oyunculara ihtiyaç var ancak kurstaki herkes kız. O yüzden dışarıdan oyuncular getiriyor bu oyunlarda görev alacak. Bunlardan bir tanesi de Serkan Keskin.

E- Bildiğimiz Serkan Keskin mi?

T- Evet. Daha sonra işte onlar Işıl Kasapoğlu'yla İstanbulda birlikte iş yapacaklar. Serkanla orda tanıştık. "Abi ben sınavlara gireceğim konservatuara" dedi. "Giremezsin" dedim. "Niye? Girebilmen için yaşa bakıyorlar, senin yaşı 27 – 28. Seni almazlar" dedim. Saçları da uzun, at yelesi gibi saçları var. Çok yakışıklı. Fit o zaman. Yaştan giremezsin dedim ama ben Işıl Kasapoğlu'nu tanıyorum, yaptığı işleri biliyorum, onlar Emre Koyuncuoğlu ve birkaç ünlü isimle beraber, Beyoğlu'nda bir

Pera Akademi gibi bir şey açtılar. Serkan’a oraya git dedim. Serkan gitti ve oranın sınavını kazandı. Işıl Kasapoğlu’yla çok yakın oldular sonrasında falan.

O dönem bir de İzmit’te bale kursları var. Hülya Songür önemli işler yapıyor fakat rejiyi hiç bilmiyor. Hiç kimseyi işine karıştırtmıyor. Bale gösterileri üç saat sürüyor, herkesin içine fenalıklar geliyor. İzmit’in baleyle arası da pekiyi değil. Kızların hepsi dans etmeye çalışıyor, adım sayıyor ama bale çok duygu sanatı. Çok teknik bakıyorlar olaya. Benim de olayım bu konuyu çözmekti zaten. Bayağı bir şeyler yaptık ettik.

KBT olmayınca ben bale kurslarında para kazandım o dönem. Ertan’la çalışmaya devam ettik. Veysel Sami’den sonra ben tekrar oyun yönettim Ertan’a. Fakat ben artık dedim ki, kolaj yapmayacağız. Oyun koyacağız. Ne koyacağız? Nazım Hikmet “Yolcu”

E- Üç kişilikti değil mi? Zeynep oynamıştı.

T- Dört. Evet Zeynep’in adını anmamız lazım.

E- Zeynep Kankonda Mbuyı oldu sonra.

T- Evet, çok iyi bir oyuncuydu. Onlar turnedeysen de ben gelecek senenin oyununu hazırlıyorum bir yandan. Bu arada şöyle bir şey oldu. Biz İzmit’te, eskiden demiryolu vardı şimdi yürüyüş olan yerde. Biz elimizde pankartlarla orda, “Devlet Tiyatrosu istiyoruz, Şehir Tiyatrosu istiyoruz” diye nümayişler yapıyoruz. Burhan abi hepimizi sokaklara sürdü. Bağırıyoruz biz “Şehir Tiyatrosu isteriz” diye. O zamanlar İzmit Büyükşehir Belediyesi var başkanı Sefa Sirmen. Burhan abi onunla da görüşmüş ve bize de nümayişler düzenletiyor. Bizim de oralarda olmamızı da istiyor bir taraftan da. Sonuç, Şehir Tiyatrosu kurulmasına karar verildi. Bu arada Salih abi, KBT’den ayrılmış. Burhan Akçin’e karşı burnundan soluyor. Salih abiyle Sefa Sirmen çok yakın ikisi de Gürcü, aralarında bir akrabalık ilişkisi var öyle uzak da değil, hala ya da teyze çocukları. Salih abi de tiyatroyla uğraşıyor ya, Sefa Sirmen demiş ki, “Salih git, Şehir Tiyatrosunun başına bir adam bul.” Salih abi tiyatronun başına fellik fellik adam arıyor ama o da bilmiyor ki kimi getireceğini. Salih Abi inanılmaz bir tiyatro sevdalıdır. Her şeyini vermiştir tiyatroya. Hep söyler, “Karımın kolundaki bilezikleri aldım getirdim tiyatroya” diye. Biz “Vahşi Batı” döneminde Salih abiyle çok yakın olduk,

yediğimiz içtiğimiz ayrı gitmedi. Çok samimiyiz. Salih abi bize danışıyor, kimi getirelim diye. Saydam Yeniay önerilmiş. O istememiş. O da Salih abiye Ankara DT'den birilerini önermiş. Onar geldiler baktılar, tam oluyordu ama sonra olmadı o kişi adını hatırlayamadım şimdi. Sonra Salih abi bize sordu “Kimi getireceğiz ya” diye. Dedim “Işıl Kasapoğlu” abi.

E-Işıl Kasapoğlu’nu siz mi getirdiniz?

T- Tabi yani konuşuyoruz orda çay bahçesinde falan. Kadir dedi ki “Abi ben bir ‘Misafir’ izledim ondan inanılmaz.” Ben diyorum ki bir “İki Efendinin Uşağı” izledim adam harika.

E- Işıl Kasapoğlu’nun gelişi böyle yani?

T- Tabi tabi kimse bilmiyor ki o zamanlar onu İzmit’te. O zaman tamam dedi Salih abi Işıl Kasapoğlu. Atladı gitti görüştü. Geldi Işıl Kasapoğlu ve tamam olacak Işıl Kasapoğlu genel sanat yönetmeni. Bu arada Şehir Tiyatrosunun inşaatı devam ediyor. Işıl Kasapoğlu geliyor alana bakıyor falan. Oranın ışıklarını da bizim Halim yapıyor. Onun adını da mutlaka anmamız lazım rahmetli. O da bizimle KBT’de ve kardeşi Melek Bilgin. Biz az sayıda kişi olduğumuzda o da bizimleydi. Şehir Tiyatrosunun bütün elektrik işlerini de o yapıyor. Bu arada Halim’in yaptığı önemli bir iş var ondan bahsetmek lazım. KBT o dönem İzmit’teki bütün amatör tiyatrolara destek veriyor. Bale kurslarına, okul tiyatrolarına, lise tiyatrolarına ve Kocaeli Üniversitesine. Kocaeli Üniversitesindeki gençler, Kudret Kalman ve Halil Bilgin KOÜTİK adında bir amatör tiyatro kuruyorlar Kocaeli Üniversitesi’nde. Ben o dönem askerdayım. İzne geldim 10 gün, diyorlar ki, “Bize oyun yöneteceksin.”

E- KOÜTİK’in kurucuları kim yani şimdi?

T- Halim Bilgin, Kudret Kalman.

E- Enteresan, KOÜTİK’liler bunları biliyor mu acaba?

T- Onlar kurdular ama dağıldılar sonra tekrar kuruldu o yapı. Oyun istiyorlar benden, demek ki o dönemlerde biraz daha aklım bir şeylere eriyor herhalde, “Adalet Ağaolu “Çıkış” koyacağım sizinle” dedim. Yavaş yavaş Türk Tiyatrosu’nun da tadını almaya başlamışım. Sırf yabancı oyunlar değil, Türk Tiyatrosu’na dair de bir şeyler

yapmak istiyorum. O yüzden iki kişilik oyun “Çıkış” oynayacaklar. Ben yönettim ama oyun bitmeden askere gittim. Sonra Burhan abi devem etti rejeye. Oyun kitapçığına adımı yazmışlar birlikte çalıştık diye. KOÜTİK’in ilk oyunu “Çıkış”tır.

Dönelim konumuza evet Şehir Tiyatrosu kuruluyor bir taraftan. Sınav açılıyor ve biz Kadir’le ikimiz kıvranıyoruz. Konservatuar mezunu istiyorlar, biz mezun değiliz. Fakat Işıl Kasapoğlu’nun kafasında şöyle bir şey var, “ben İzmit’e geliyorum, Şehir Tiyatrosu kuruluyor. İzmit’te ki yerel yapılardan da destek almak istiyorum. Bunca sene buraya emek verenler mutlaka vardır. Bunları da, tiyatro da kullanmak istiyorum” diye düşünüyor. Sınavlar açıldı Türkiye’nin dört bir yanında insanlar geldi. İnanılmaz. Halk Eğitimi Merkezi’nde yapıldı sınavlar. Hülya var benim arkadaşım, Zeliha Çetinkaya var mzun değil ama sınavlara girmek istiyor. Ben de bunlara yardım ediyorum. Bir tirat bir sahne oynuyorlar. Sahnelerine yardım ediyorum. Üçüncü göz olarak orda bulunuyorum. O zamanlar yönetmenlikten de anlıyorum biraz ama onlar çok bilmiyorlar. Birikim sayesinde Anadolu biliyor ama bir de Selda var. Onlara yardımcı oluyorum. Anlardan mzeun insanlar gelmiş, Tardu Flordun falan. Zuhal Gencer orda yeni ödül almış Antalya Altın Portakal Film Festivalinden. Gelenler muhteşem yani. Sınav başlıyor. Jüri karşısına çıkacağız. Burhan abi de jüride.

Şimdi yerelden de destek alacağız dediği için, İzmit büyükşehir Belediyesi, İzmit’im yegane tiyatrosu olan KBT’yi de işin içine katmaya çalışıyor. Ancak Salih abi bunu hiç istemiyor. Şehir Tiyatrosunun ilk tiyatro müdürü de Handan Karaadam. Handan hoca olan olayları ok üzerine alındı zamanında, o yüzden Burhan abiye soğuk bakıyor. Salih abi alenen yani Burhan abiyi istemiyor. Ama ona rağmen belediye kanalından falan bir yolunu bulmuş Burhan abi ve jüride. Ama jüride Zuhal Olcay ve Işıl Kasapoğlu var, yedi sekiz kişi jüri. Salonun değişik yerlerine oturmuşlar. Ben de sınavlara giriyorum yardımcı olarak. Ve ben anladım ki o sınavın devamında Işıl Kasapoğlu, İzmit’ten de birilerini almak istiyor tiyatroya. Yaşlı bir takım abilerimiz var, böyle dede baba dediğimiz. Onlardan iki tanesini de aldı hatta, 65 yaşın üstündelerdi onlar. Bu arada biz kentte “Hakkari’de Bir Mevsim”i oynuyoruz. Işık Kasapoğlu’da ekibiyle birlikte geldi ve oyunu izledi. Fakat ilk perdeyi izlediler. Biz o

kadar kötü oynadık ki o gün, kalmadılar ikinci perdeye. O bizim moralimizi çok bozdu tabi. Sonra oyun düzeldi ama o oyun çok kötüydü.

Şimdi ben sınavda yardımcı giriyorum. Işıl Kasapoğlu oyunu durdurdu, “Bir dakika” dedi, “Siz Hakkari’de Bir Mevsim’de oynamıyor muydunuz” dedi, “Evet oynuyorum” dedim. “Peki neden sınava girmiyorsunuz?” dedi. Şimdi sınava girmiyorum, vereceğim cevabın şu olması gerekiyor, “Ben oyunculuk mezunu değilim.” Demem gerekiyor. Burhan abiyle göz göze geldik. Ben KBT’deyim. Ben söylemem gerekeni söyleyemedim ve, “Girmiyorum hocam” dedim. Şimdi öbür türlü desek, Burhan abiyi satmış gibi olacağız. Daha henüz kovulmamışız tiyatrodan. O yüzden, “Ben konservatuar mezunu değilim, o yüzden sınava girmiyorum” demek yerine, “Girmiyorum hocam” dedim. O da, “Haaa o zaman. Peki tamam devam edin” dedi.

Bu benim için bir kırılma noktasıdır. Acaba öyle deseydim, Işıl Kasapoğlu birilerini aldı beni de alır mıydı İzmit’ten, neyse. Sınavlar bitti, ekip kuruldu ve bunlar çalışmaya başladı. İlk oyun yedi saat süren bir Hamlet. Henüz salon bitmemiş. O yüzden de Seka Salonu’nda oynuyorlar oyunu. Salon bayağı bir revize edildi. Ön koltuklar kalktı, sahne uzadı seyirciye doğru falan. İnanılmaz bir performans. Bende ilk oyuna gittim. Ama İstanbul’dan akın akın insanlar geliyor. Tüm tanınmış yazarlar çizer, yönetmen, oyuncu herkes orda. Benim önümde de Kenan Işık oturuyor. İri yarı da bir adam, bu arada Kenan Işık da bütün oyunu kendisi de oynuyor. Replikleri tekrar ediyor. Böylece kurulmuş oldu Şehir Tiyatrosu.

Ben Tiyatro Birikim’le çalışmalara devam ediyordu. Bu arada KBT’ye çok önemli bir isim dahil oldu biz gidince. Burhan abi, bankadan emekli olan eşi Hüsniye Akçin’i tiyatronun başına getirdi. Öyle olunca idari kısım tamamen Hüsniye Hanım’ın eline geçti. Burhan abi işin sanatsal ve estetik boyutlarıyla ilgilenmeye başladı. Ama Hüsniye Hanım her şeyi hale yola koydu. Maaşlar ödeniyor, pirimler yatıyor falan. Hüsniye hanım o bitmiş tiyatroyu ayağa kaladırdı. Tamam biz bir taraftan kızıyoruz ama bir taraftan da tiyatronun var olması lazım. Ekipler yeniden kuruldu v.s. Hüsniye abla, tiyatronun eski haline gelmesi için, bu arada KBT turne yapıyor ve çok ticari işler

yapıyor, tekrar nitelikli işler yapalım diyor. Burhan abi İzmit'te nitelikli işler yapıyor ama turnede pek nitelikli işler çıkmıyor. Sonra sonra orda da iyi oyunlar çıktı. Mesela “Hakkari’de Bir Mevsim”i o da aldı turneye götürdü. Beni de hatta üç gün Trakya’ya sürükledi. Yeni evlenmiştim o dönem. Daha sonra Mehmet Baydur’un “Yeşil Papağan Limited”ini koydu. Önemli bir oyun o da.

E- Siz Tiyatro Birikim’le çalışıyorsunuz bu arada, ne kadar sürdü bu çalışmalar?

T- Birikim’le altı – yedi sene devam ettim ben. Sonra birikim çok niteliksiz işler yapmaya başladı ve Ertan Özak’la ekonomik anlamda da çok anlaşılamamaya başladık. Çünkü çalışıyorduk para alamıyorduk. Türkiye 2000 li yıllardan sonra başka bir kıvama büründü, organizasyonlar çok zora girdi. Birikim’in belirli bir sahnesi de yok, biz abuk subuk yerlerde çalışıyoruz devamlı. Ben artık öyle tiyatro yapmak istemedim. Bu arada oyuncuların da niteliği değişti. Tuhaf yerlerden oyuncular gelmeye başladı. Kimisi oyuncu kimisi değil. Çok düştü seviye. Artık oyunda vermez oldum çünkü artık kolaj yapmak istemiyordum. Oyun öneriyorum sadece, yapıyor yapmıyor... O kendi yolunu çizdi yani.

Bu arada biz İzmit’te tiyatrosuz dolanırken. Ertan Özak bana dedi ki, “Halk Eğitimde bir müdür yardımcısı var. Temsil kolunu yeniden canlandırabilecek birilerini arıyor. Bana dedi ama ben yapamam, turneye gidiyorum. Sen yapar mısın” dedi. “Yaparım” dedim. Tiyatro arıyoruz zaten. Gittim Ümit beyin odasına, konuştuk. Hiç unutmuyorum, “Kervan Yolda düzülür” dedi. Biraz muhafazakar müteedeyyin tarafı vardı. Halk Eğitimi Merkezi müdürü de Cihat Altunyuva. Daha sonra CHP il başkanı olacak. Çok beyefendi bir adam. Fakat ikisi, sonradan anladık ki, çok da iyi anlaşıyorlar. Cihat Altunyuva, Ümit Bey’in işlerine karışmıyor. İlk anda nasıl bir ekibin oraya geldiğini anlayamadılar. Fakat orda çok nitelikli işler yaptık orda tiyatroyu; ben Sevim Işık ve Kadir Yüksel kurduk. Ben dedim ki, “Ekibim var benim” dedim. Sevim’le artık iş yapmaya başlamışız. Sevim, Birikim’in oyunlarında bana yardım ediyor, danslar koreografiler yapıyor. Oradan biliyorum Sevim’i, ona dedim ki sen de mutlaka geliyorsun. Kadir’de geliyor. Amacımız sürekli ve düzenli oyunlar oynamak. O zamanki en büyük parolamız buydu. Ben Ümit Bey’e de onu söyledim; “

Sürekli ve düzenli oyunlar oynayan tiyatro.” BU arada KBT’nin yaptırdığı afiş kulelelri vardı, ondan biz de faydalandık. Şimdi Burhan Akçin beni iki kere tiyatrodan kovdu ama ben bildiğim her şeyi ondan öğrendim. Hala çok sevdiğim saydığım hocamdır. Tiyatronun ne kadar ciddi bir iş olduğunu ben ondan öğrendim. Ayrıca da sürekli ve düzenli oyun oynama fikrini ondan öğrendim.

Şimdi biz Halk Eğitim Merkezine geldik, kurslara başladık. Sen de o kurslarda bizimleydin daha önce başlamışsın hatta.

E- Sizden iki yıl önceydi.

T- Bizim kurslarımızda epey bir ilgi gösterdin o dönemde. Kalabalık bir ekip ve ilk oyun olarak, “Suya Yazdı Yazdık” çok büyük ilgi görünce İzmit’te, Geleneğe yaslanan bir oyunla biz perde açalım dedik. Hem de Halk Eğitimi Merkezi, Ümit hoca bizden keyifli şeyler istiyor, şarkılı danslı. Sevim var koreografi yapacak falan. O yüzden dedik ki Kadir sen yönet ilk oyunu, tamam dedi “Resimli Osmanlı Tarihi” koyacağım. Dedik güzel. Ve “Resimli Osmanlı Tarihi” Kondu ve oyun çok başarılı oldu. Seyircilerin çok hoşuna gitti. Salon çok doldu, bilet satıyoruz, bilet gişemiz var. Tabi biz, KBT’de Genç Sahnede grubu ikiye böldüğümüzde, olan şeyleri unutmadık. Bu tip sen şu oyunu yönet, sen bu oyunu yönet işlerine girince, grup nedense senin grup benim grup olmaya başlıyor. O yüzden, biz ilk yıl eğitim faaliyetine ağırlık verdik ve tek oyun koyduk ve hepimiz de bütün enerjimizi bütün gücümüzü o oyuna verdik. Kadir rejı yaptı ama ben de sürekli ordayım, Sevim dansları yapıyor. Ben afişler astırıyorum falan. Başarılı bir sezon oldu. Tabi önemli bir şeyi atlادık. Deprem. Biz Halk Eğitim Merkezine neden geldik. Ne oldu da bütün her şey kırıldı birden? Deprem oldu. Deprem büyük felaketti ve 17 bin kişi öldü. Ben Gölcük’te çalışıyordum, Gölcük’ün yarısı gitti. Seymen’de benim fabrikam, Seymen gitti, Başiskele gitti. Hiçbir yer kalmadı. Biraz da bu yaraları sarmak için Halkevinde insanları toplayıp tiyatro yapmak istedik.

Biz paramparçayız ama bu arada Birikim’le ben o dönem çalışıyorum. Birikim’in turneye gitmesi lazım ve turne için de, seçtiğimiz oyun Haldun Taner’in

“Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım” ben koyuyorum sahneye. Mehmet Serimer’de başrol de oynuyor. Sen de mi vardın o dönemde.

E- Yok ama oralardaydım, provalara girip çıkıyorum. Ama daha bizimle çalışmıyordunuz o zamanlar. Benim bir arkadaşım vardı, provalarınıza geliyordum.

T- Mehmet Serimer KBT’den ayrıldıktan sonra bir takım tiyatrolara girip çıkmış ama İzmit’e dönmüş. Ertan Özak’la çalışıyor. Ertan’ın güçlü dönemleri, iyi oyuncularla çalışıyor. Serimer’de orda. Ama kimsede para yok tabi, deprem çok etkilemiş. Onlarla beraber şehir tiyatrosu salonunda çalışıyoruz. Işıl Kasapoğlu bize salonunu açmış. Biz salona girip çalışıyoruz ama Şehir Tiyatrosu girmiyor, korkuyorlar deprem yüzünden. Biz kelle koltukta çalışmak zorundayız turneye çıkılacak çünkü. Şimdi burada deprem oldu ama Türkiye’nin diğer taraflarında öyle bir şey olmadığı için, onlar tiyatro bekliyor. Ben onları turneye gönderdim. Çalkantılı bir dönemdi. Son genel provaya katılmadım. Mehmet Serimer’le kavga ettik falan. Ben dedim ki “Prova alınacak” ama kimsede para yok herkesin otobüsü var falan geç vakit olmuş. Ben dedim, “Oyun çıkıyor alacağız prova.” Sonra ortalık arıştı Mehmet Serimer çekti gitti. Ertesi gün genel prova var, ben de ona katılmadım. Sevim’le falan almışlar neyse...

Sonra işte biz Halk Eğitime geldik. Çalıştık oyun çıktı ilk sene “Resimli Osmanlı Tarihi”, ilk sene 100 kişi başvurdu o kurslara unutmuyorum. İzmit Halk Eğitimi Merkezi DNM Sahnesi. Derslere ben giriyorum, Kadir giriyor, Sevim giriyor dans dersi için. Didem tiyatro tarihi anlatıyor. İkinci sene klasik koyalım dedik. Bu arada tabi özeniyoruz. Şehir tiyatrosu “Hamlet”i koymuş. Biz de “Macbeth”i koyduk sonra. Sen de orda Macbeth’i oynuyordun. Üç Macbeth’li değişik bir yorumdu. Benim KBT’den ikinci kovuluşumda... Bu arada bir şey atladık. “Godot’yu Beklerken” dönemi var.

Ben askerden geldim ve Hüsniye abla tiyatroyu tekrar ayaklandırmaya çalıştık dedik orda unuttuk. Beni tekrar tiyatroya çağırdı. Bana dedi ki, “Taner tiyatroya gel ve bir şey koy”, “ben de “Godot’yu Beklerken”i koyalım” dedim. Ama o dönemler “Hidegger” okuyorum dünyaya fırlatılmış insan, “Calvino” okuyorum, göstergelerin

arasında kaybolmuş insanoğlu. Kozmo komik öyküler okuyorum ve çok etkilenmişim. Ve Beckett'in yazdıkları hepsi örtüştü, birleşti. "Godot'yu Beklerken" çıktı ortaya. Sahnede birden fazla ağaç vardı ve her şey birbirine benziyordu. Herkes bir örnek kıyafetler giymişti. Diyalektiğin donduğu andan dem vurmuştuk o dönem. İnsan göstergelerin arasında kaybolmuştur. Ve Godot'un hangi ağacın yanına geleceği bile belli değildir aslında. Yani Godot'yu beklemek artık daha da anlamsızlaşmıştır, gibi ir yorumumuz vardır.

Oyun açıldı, aynı "Hayvanat Bahçesi" oyununda olduğu gibi böyle bakıyor insanlar. Bizde de Burg-han abinin ezberi biraz kötüdür. İlk üç oyun falan toparlanmadık bir türlü. Burhan abi bir geliyor, ikinci perdeden laflar söylüyor, tekrar birinci perdeye dönüyor ne olduğumuzu anlamıyoruz. Neyse dört beş oyun derken oyun itim kazandı ve Burhan abi dedi ki, Bartın'a gidiyoruz festivale. Bartından Burhan Abi ve4 Handan hocayı izlemişler "Sandalyeler" oyunuyla. O oyundan sonra KBT devlet desteği aldı ve epey pirim yaptı, prestij kazandı. Bartın kültür müdürüde oyunu izlemiş ve KBT'yi istemiş festival için. Biz gidiyoruz ama Burhan abi diyor ki "Nasıl oyun oynanır değil mi" falan diyor. Bilmiyoruz bize gidiyoruz öyle. Matine suare oynanacak. Neyse matine başlayacak salon doldu 150 kişi ama boş kalmasın diye ortaokul ilk ilkokul öğrencilerini falan getirmişler. Biz oyunu oynadık ama kültür müdürü onu izlemedi organizasyon için koşuşturuyor. Biz zaten İzmit'te bile düzgün oynayamıyoruz oyunu, buraya geidk açız sahneye yerleşemedik falan derken ilk oyun baya kötü ama Allaktan çocuklar var pek anlaşılmadı. Akşam oyununu oynayacağız. Burhan abi "Ne olur güzel oynayalım" falan diyor ama yani... Sonra biz bir oyun oynadık. Hayatımda oynadığım en iyi oyundur. Matine oyunu bize ısınma oldu. İkinci oyun zimba gibi oldu. Bütün Bartık orda salon 150 kişi ama 300 kişi izledi oyunu. Kıyamet koptu tabi. Oyundan sonra forum yapıldı. Gece 1 e kadar foun yapıldı. Zor çıktık oradan.

Sonra ben Ertan Özak'la çalıştığım için, turneler de çakışıyor tabi. Beni Ertan Özak'ın ajanı olmakla suçladılar ve ikinci kez kovulduk KBT'den.

EK – 2 Kadir Yüksel Röportajı:

Ersin Çakmak- Sizin Anılarınızı merak ediyorum. Tiyatro hayatınız nasıl başladı mesela?

Kadir Yüksel- Endüstri Meslek Lisesi mezunu yum ben, orda bi hocamız vardı... Adını hatırlayamadım şimdi makine ressamlığında bir hoca Taner'in (Naci Taner Büyükarman) hocasıydı hatta. Taner mezun olmuştu zaten. İlk iki yıl beraberdik sonra o mezun oldu. Ama o lisede tiyatrodaki var mıydı yok muydu onu hatırlamıyorum. İlk iki yıldan sonra ben seçmelerine gittim.

İlk önce beni almıyorlardı. Ben alttan girdim üstten çıktım, bir şekilde dahil oldum. Sonra orda hoca bıraktı başka bir kadın edebiyat hocası devraldı o da bize “Ya Devlet Başa Ya Kuzgun Leşe” oyununu oynattı. Orhan Asena'nın oyunu. Ben de orda Ahmet Paşa'yı oynadım. Ama ilk sahneye ayakkabısız çıktım. Padişahın yanında kafamız öne eğik duruyoruz ya bir baktım ayakkabım yok (Gülüşmeler.) ilk defa sahneye çıkıyorum. Komedi de yürüyeceğim oradan belliymiş yani. Sonra içeriye girdim, tekrar çıktığımda ayakkabılarımı giymiştim ama ilk çıktığımda ayakkabılarım yoktu. Herkeste çarıklar vardı ben onlarsız çıkmışım sahneye çorapla. Ondan sonra Kocaeli Bölge Tiyatrosu Eğitim Araçları Salonu vardı Öğretmenevinin arka tarafında bir Eğitim Araçları Salonu vardı küçük bir yer yani. 100 metre kare gibi bir yer, yüksekliği de fazla değildi küçük bir yükseltisi vardı. Orda soba yakılırdı.

E- Seka sahnesi vardı oralarda mı?

K- Seka sahnesine gitmeden, daha bu taraftaydı. Seka sahnesini o zaman sadece dışarıdan gelen tiyatrolara veriyorlardı ve sinemaydı orası bir de.

E- Hem sineme hem tiyatro olarak aynı anda kullanılıyordu yani? Peki bu lise zamanları mıydı?

K- Hah lise zamanlarında biz Taner’le ailecek de görüşürdük. Aile dostuyuz aynı zamanda yani. O yüzden zaten Taner’i tanıyordum. Taner dedi yani, işte ben Taner, Ertan. Ertan Özak. Birlikte gittik oraya, eğitim araçları salonuna, baktım çalışıyorlar. Kimler var işte; Burhan Akçin, Handan Karaadam, Mehmet Serimer de orda, Taner’in küçük bir rolü var orda. Ertan’da orda iyi bir rol oynuyordu. KBT’nin jönüydü yani. Allah rahmet eylesin çok genç yaşta kaybettik. Bayağı da olmuş bu bahsettiğim yıllar 1984 – 85. Sonra ben üniverisyeti kazandım 1985 – 86’da. Endüstri Meslek Lisesi’nde 3 sınıfta oynadım sonra 4. Sınıfta o bahsettiğim çalışmalarına gittim. Sonra lisede bir oyun daha oynadık. Sonra ben üniversiteyi kazandım ve gittim. Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi’ni. Hemen gider gitmez kayıt oldum işte okul başladı birinci günü ben ikinci günü tiyatro kursu aramaya başladım kendime. Kadıköy Halk Eğitimi Merkezi’nde tiyatro kursu olduğunu öğrendim. Ben Bayrampaşada oturuyorum anneannemle. Neyse ben kaydımı yaptırdım bir şekilde gidilip gelinecek artık. Çünkü bi tane de Sarıyer’de vardı o daha uzak. Sonra orda da bir seçme yaptılar... Çok mu baştan anlatıyorum ya.

E- Yo yo lütfen devam edin.

K- Orda başladım işte Oben Güney vardı ölmeden son zamanlarına yetişmiştim. Orda çalışmaları yaptıranlar vardı Yılmaz abi falan işte...

E- Yılmaz Arıkan mı?

K- Evet. Seçmelere girdik işte kazandık. Hatta Özlem Türkan vardı 80’ler dizisinde oynayan, biz aynı dönemde Kadıköy Halk Eğitimdeydik. Ben orda üç yıl kursa gittim. Ama hem orda kursa gidiyorum hem de başka yerde mesela Tevfik Gelenbe’nin çocuk tiyatrosuna gittim falan daha bir çok yer... Bir de Marmara Üniversitesi Oyuncuları’na katıldım. Üç – dört grupta birden yani.

E- Okul nasıl gidiyor bu arada?

K- Okul (Gülüşmeler.) Birinci sınıfta bütün derslere giriyordum. İkincisi sınıfta yarsına giriyordum. Üçüncü sınıfta az derse giriyordum. Dördüncü sınıfta hiç derse girmiyordum. (Gülüşmeler.) Ben amatör profesyonel ne bulursam gidiyordum

yani.dördüncü yılda Ortaköy Kültür Merkezi'ne başvurmuştum. Son iki yılda oraya da gittim. Kadıköy'ün de son dönemleriydi. Ortaköy Kültür Merkezi'nde tabi Cevat Çapan geliyordu, Yavuzer Çetinaya, Erdoğan Gemicioğlu, Zeki Göker vardı. Yavuzer Çetinkaya sahne dersi veriyordu, çok şey öğrendim ondan.

Kadıköy Halk Eğitimde ilk “Antigone”yi oynadık, ben orda “Haimon”u oynadım. “He-Man”. O zamanlar He-Man meşhur olduğu için öyle bir espri konusu olmuştu. Ben de herkese bir isim takıyordum falan, komediye yöneleceğim belliymiş o zamandan yani. Yani oyun tragedya “Antigone” ama bizim aramızda başka bir oyun dönüyor. Sonra işte orda birkaç oyuna çıktım. Ankara Birlik Tiyatrosuyla birkaç oyuna çıktım. Çok da detayına girmeyeyim. Ortaköy Kültür Merkezi'nde “Monserrat – Özgürlüğün Bedeli” diye bir oyun vardı onu oynadık. Komediye yatkınım ama hep de böyle ciddi oyunlar denk geliyor. Yalnızca işte Marmara Üniversitesi Oyuncuları'nda bizim şehir tiyatrosundan bir yönetmen yardımcısı vardı, Ali... soy adını unuttum. O bize bir komedi oynattı “Sersem Kocanın Kurnaz Karısı”, “Kolağası”nı oynadım orda. Ben tabi yaz aylarında İzmit'e geliyorum, direk KBT'deki arkadaşların yanına gidiyorum. Onlar o zaman mesela Taner, Ayhan Özak, Saydam Yeniay, Handan Bayındır. O dönemdeki bir sürü arkadaşımız konservatuari kazanandı. Taner'le ben kazanamadık. (Gülüşmeler.) Ama o şimdiki aklım olsa oyunculukta o kadar ısrar etmezdim Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Kuram bölümünü de okuyabilirim. Öyle olsa belki daha da mutlu olacaktım. Bilmiyorum yani. Yazın işte burada KBT fuarda oyun oynardı, gösterileri olurdu, ben de onlara katıldım. Orman Parkı'nda gösteriler olurdu. Küçük Sahne vardı orada şimdi alışveriş merkezinin olduğu yerin arkasında. Duvarlarla çevrili sahnesi olan güzel bir yerdi. Ben de fotoğrafları var. Orada Akünler geldiler “Ayının Fendi Avcıyı Yendi” oynadık. Bir taraftan da Burhan Hoca konservatuara hazırlıyordu bizi. Bir sürü insan konservatuari kazandı. İçlerinde şu anda Devlet Tiyatrosu'nda olanlar var, Handan gibi akademisyen olanlar var başka tiyatrolarda çalışanlar var, Saydam gibi şu anda Devlet Tiyatrosu'nda çok iyi yerlerde.

E- Siz İstanbul' dan mezun olunca buraya mı geldiniz peki?

K- İstanbul' dan mezun olunca ben Şehir Tiyatrosu'nun kapısını aşındırmaya başladım. İstanbul'da o dönemde işte Biz de arkadaşlarla konuşuyorduk şunu yapalım bunu yapalım gibisinden. Ankara Birlik Tiyatrosu ile turnaya çıkmıştım. Döndüm İstanbul'a bir şeyler bakmaya çalışıyorum figürasyon falan. O sırada benim kardeşim öldü. Çok trajik bir kaza sonucu öldü. İki kardeştik biz. O ölünce ben tabii annemin yanına geldim İzmit'e. Annemin durumu iyi değildi o zaman babam da kötüydü ama annemin durumu iyi değildi. Öyle olunca ben İstanbul'a dönmeyi erteledim. Sonra da erteleyiş o erteleyiş. İzmit'te kaldım. O dönemde İzmit'te yine kalmayabilirdim ama Taner, Halim, Ertan Özak, İsmail diye bir arkadaşımız vardı Ayhan Özkul onlar beni yalnız bırakmadılar. Bir şeyler yapalım dediler, sonra bize Burhan Akçin, gelin burada bir Genç Sahne kuralım dedi. Bizde tamam dedik. Taner, Halim falan, Halim de vefat etti çok insanlar kaybettik. Sonuçta İzmit'te kalmış oldum

E- Peki KBT'den başka tiyatro var mı İzmit'te o zaman?

K- Kocaeli Bölge Tiyatrosu'ndan başka yapan, biz başladığımızda yoktu. Daha sonra ben üniversitedeyken, işte burada Genç Sahne'yi kurduğumuz dönemde, Sabancı Kültür Sitesi'nde, "Sabancı Kültür Sitesini Yaşatma Derneği" çatısı altında bir tiyatro grubu vardı orada, oyunlar oynadılar. Hatta oyunlarından bir tanesi "Damdaki Kemancı". Kimdi, Uğur Tırpanlar mıydı, biri vardı orda... Oradan da bir sürü insan yetişti

E- Oraya da bir bakmak lazım...

K- Mesela kim var orada yetişen Kurtlar Vadisi'nde "Memati"yi oynayan Gürkan Uygun ondan sonra ondan sonra Selim Erdoğan. O da genç sahnede başladı. Sonra işte o derneğe geçti iki yerde birden çalıştı. Konservatuarı kazandı sonra. İstanbul Üniversitesi'nde okudu. Amatör tiyatrolar benim bildiğim o dönemlerde iki ekip vardı ama Kocaeli bölge Tiyatrosu'nun şöyle bir özelliği vardı. Kocaeli bölge Tiyatrosu Yanılmıyorsa 88-89 da profesyonel tiyatro olmaya karar verdi, turnelere çıkmaya başladı. Kocaeli Bölge Tiyatrosu'nun iki ekibi vardı birincisi amatör ekip, yerleşik oyunlarına oynayan. Biz amatör ekipteydik. Bir de o amatör ekipten gelenlerle, Anadolu turnelerine çıkıyorlardı, o uzun yıllar devam etti.

E- Peki Devlet Tiyatroları'nın, bölge tiyatrosu olma projesi vardı. Kocaeli Bölge Tiyatrosu onunla mı bağlantılı?

K- Yok hayır aslında İsim benzerliği ama Kocaeli bölge Tiyatrosu'nu kuranlar, Handan Karaadam var Ruşen hakkı var Ertuğrul Kürkçü var Ertuğrul Kürkçü değil ya daha sonra ADD başkanı oldu, Ertuğrul ama soyadını hatırlayamadım...

E- Sahneye çıkıyorlar mı peki onlar?

K- Hayır hayır onlar derneğin kuruluşuna katkı veriyorlar ama o kuruluş aşamasındaki düşünce Muhsin Ertuğrul'un bölge tiyatroları fikrinden ortaya çıkıyor. Tabii aynı şey değil, Muhsin Ertuğrul bölge tiyatrolarını bu şekilde düşünmüyor ama o düşünceden yola çıkıp böyle bir dernek kuruyorlar. O dernek daha sonra bir tiyatroya dönüşüyor ve 80'li yılların sonlarında da bir profesyonel tiyatro oluyor. Bizde Genç Sahne'de oyunlar oynamaya başlamıştık Büyük Romulus var ilk oynadığımız oyun oydu.

E- Orada herhalde yine böyle eğitime gelen çocuklar var onları yetiştiriyorsunuz.

K- Tabi Tabi.

E- Ne zamana kadar gitti böyle Genç Sahne?

K- Yanılmıyorsam 95-96'ya kadar biz bunu 5-6 yıl devam ettirdik sonra bir ayrıldık sonra tekrar geri döndük. "Hakkaride Bir Mevsim"i yaptık o zaman en uzun turne yapan oyunlardan birisidir. Turne oyunlarının tam listesi şu anda aklımda yok ama onu Burhan Hoca'dan bulabilirsin. Bizim, Genç Sahne'de yaptığımız ne vardı "Büyük Romulus", "Suya Yazı Yazdık", "Ada" oyununu yaptık o beşinci kattaki oda tiyatrosunun da açılış oyunu "Ada"dır. Orda "Vahşi Batı" yaptık, "Hayal Perdesi" diye bir oyun yaptık. 1995'deyirli döndükten sonra tekrar geldiğimizde "Godot'yu Beklerken"i yaptık. Onları ama büyük salonlarda oynadık. Yukarıdaki oda tiyatrosunda oynamadık. Sabancıda oynadık ve Halk Eğitim'de oynadık. En son "Azizname"yi yaptık. Onları beşinci katta oynamıyorduk. Orda daha çok kurs faaliyetleri yürüyordu hem çocuklara yönelik kurslar hem de amatör tiyatroculara yönelik kurslar büyümeye başlamıştı artık. Amatör kursları ben idare ediyordum, Taner drama kurslarını idare ediyordu sonra 98-99 da ayrıldık deprem oldu zaten

depremden sonra biz Halk Eğitim Merkezi'ne geldik. Taner, ben, Sevim, Didem orada başladık

E- Biz de orada tanıştık sizinle. Biz de sizden iki sene önce başlamıştık bir edebiyat hocası vardı Erdoğan Çalışkan onunla bir oyun çıkarmıştık sonra siz gelmiştiniz.

K- Akademik Dersler falan koyduk. Oradakiler gerçekten derse geliyordu. İlk geldikleri zaman insanlara ilk sene oyuna çıkamayacaksınız falan demiştik. İlk sene oyun yapmadık sonra “Resimli Osmanlı Tarihi” ile başladık daha sonra “Macbeth” oynadık daha sonra “Bernarda Alba'nın Evi” oynandı, “Arturo Ui'nin Önlenebilir Yükselişi” vardı sonra “Fayton Soruşturması”. Bu arada bir de depremle ilgili Sevim'in yazdığı “Göç Yolları Üstündeki Kent” vardı, bayağı bir ses getirdi orda yaptığımız işler. Hatta Kocaeli Gazetesi yılın sanatçısı ödülünü aldık. Daha önce Genç Sahne olarak da aynı ödülü almıştık. Ama şimdi o ödülleri İzmit dışındakilere veriyorlar. İzmit'e ne kadar faydaları var tartışılır. Yine değerli inşalar tabi de. İzmit'te bir şeyi görmezden geliyorlar 1990'dan başlatırsam 29 yıl olmuş. 29 yıldır İzmit'te Taner, ben başka insanlar var şehir Tiyatrosu'nda bir sürü insan var. Dışarıdan insanlar bizi görüyorlar takdir ediyorlar ama kendi şehrimizde takdir edilmiyoruz. Yani İzmit bu konuda rezalet diyebilirim. İzmit bu konuda bence Türkiye'nin en rezalet kentlerinden bir tanesi. Herhangi başka bir kentte, örnek veriyorum Isparta'da Rize'de Antalya'da şurada burada falan bizim yaptıklarımızı yapmış olsa biri el üstünde tutulur. Neyse sorun yok onun için yapmıyoruz zaten. Kendimiz için yapıyoruz. Daha sonra halk eğitimden de ayrıldık. Fayton Oyuncuları'nı kurduk. İlk oyunumuz “Yel mi Değirmen mi” Aslı Öngören'in yazdığı bir oyun. Onu İzmit'te oynadık İstanbul'da oynadık, Semaver Kumpanya sahnesinde. Burada da şehir tiyatrosunun sahnesinde oynadık sonra ikinci oyunu çalışırken grup dağıldı. Pek uzun süreli olamadı o ekip. Daha sonra ben onun istasyonuna geçtim

E- Tam tarihi 2007 miydi?

K- 2008'de geçtim O zaman benden önce sadece doğaçlama tiyatro yapıyorlardı. Daha sonra benim gelişim ile beraber büyük oyunu yapmaya başladık. Sabancı Kültür sitesinde oynadık onları. Onlar daha önce eski Star Sineması oaln yeri

kullanıyorlardı şu anda Alternatif Tiyatro olan yer. Gülabi Turan vardı “Oyun İstasyonu”nda, bir oyun ya etmemi istedi benden. “Kanlı Nigar”ı yönettim orda. 11 yıldan fazla oradayım 7-8 tane oyun yaptık orada. “Kanlı Nigar”, “Düğün ya da Davul”, o oyun en iyi yönetmen ödülü almıştı. “Keşanlı Ali Destanı” en son “Yedi Kocalı Hüzmüz” var...

E - Hocam sizin uyarladığınız oyun var, “Sırna Kadem”.

K- (Gülüşmeler.) Onu nasıl unuttuk ya. “Komik Para”yı yapmıştık bir de. “Cesaret Ana ve Çocukları”nı yapmıştı Veysel Sami Berikan onu. “Tersine Dünya”yı yaptık bir de. Gülabi Turan yönetti onu. Bir de bu arada benim için çok önemli bir şey oldu. Kocaeli Üniversitesi’ne Erzurum’dan Sema ve Erbil Göktaş hocalar geldi burda bölüm kurmak amacıyla. Tabii İzmit’teyken tiyatro adına burada ne var ne var, diye bakarken Kocaeli bölge Tiyatrosu ve Halk Eğitimi gördüler. Biz de o dönemde bir tiyatro gazetesi çıkarıyorduk. Tiyatro Gazetesinde görünce orada yazı yazmaya başladılar. Ha bir de, öncesi var. Ben o zamanlar “Üçüncü Öyküler” dergisini çıkartıyorum. Benim öykücülük yanımda var, daha başka dergilerde var tabi, “Fayton” dergisi de vardı mesela. Hem öykü dergisi çıkartıyorum, hem tiyatro yapıyorum yani. Sonra bir gün kapı çaldı birileri geldi. Ben Sema Göktaş. ben Erbil Göktaş, “Üçüncü Öyküler”i siz mi çıkartıyorsunuz. Evet ben çıkartıyorum dedim. Orada ilk Sema Hoca’ya tanıştık.

E- Sonra Sema Hocalarla tanıştınız, 2006’da bölüm kuruldu.

K- Bizi öğrenci almadan önce tanıyorlardı. Halk Eğitimden. Hatta seni de oradan tanıyorlardı

E- Evet halk eğitimdeki oyunlarda tanışmıştık.

K- Daha sonra beni okula davet ettiler, 2008’de okulda ders vermeye başladım. 2008’de ders vermeye başladım, 11 yıl olmuş. Orda şimdi dört ders veriyorum. Bir de Dramatik Sanatlar Bölümü’nde yüksek lisans yaptım. Halihazırda hem üniversitede ders veriyorum Hem oyun istasyonunda oyun yönetmeye devam ediyorum.

E- Şimdi siz Kocaeli Bölge Tiyatrosu'nda başladınız, daha sonra özel tiyatrolar nasıl ve hangi sırayla kuruldu, onu soracağım? Çevre Tiyatrosu mesela ne zaman kuruldu?

K- Kocaeli Bölge Tiyatrosu, profesyonelliğe geçtikten sonra 1980'lerin ikinci yarısında, Tülin Hanım vardı İstanbul'dan gelmişti. Turne oyunlarında oynadı, turnelere çıktı. “Tahterevallı” oyununun turnesi yapılmıştı, Tülin Hanım turneye çıktı döndü. Burada Sedat Şimşek vardı onunla çalışıyordu. Daha sonra evlendiler onlar burada, Çevre Tiyatrosu’nu kurdular. Hatta şu an Alternatif Tiyatro’nun olduğu yerin altında küçük bir mekanda başladılar. Şimdi Salih'in olduğu yer, Tiyatro 262’nin olduğu yer. 1990 yılıydı yanılmıyorsam ama çok uzun soluklu olmadı. Tülin Hanım hastalandı erken vefat etti. Sedat Şimşek devam etti daha sonra oraya. İlk oyunları “Bir Şehnaz Oyun”dur. Kurslar ve çocuk oyunları ile devam ettiler uzun süre daha sonra Sedat Şimşek de vefat etti. Sedat'ın ikinci eşi, Eylem Hanım yanılmıyorsam, yine Çevre Tiyatrosu’nu devam ettiriyor.

E- Daha sonra Ertan Özak ayrılıp sanırım Tiyatro Birikim’i kurdu.

K- Tiyatro Birikim yanılmıyorsam 1994 ya da 1995 yılında kuruldu. Turne oyunları yapmak için kurulmuştu ilk oyunlarını da Taner yönetti. Bir kolaj çalışmasıydı. Daha sonra birkaç tane daha oyun yönetti. “Dilekçe”, “Yolcu”, “Savaş Baba”, “Deli Dumrul” hepsi turneye çıktı. İzmit'te pek fazla oynamadılar. Son dönemlerinde de ben Dört ya da beş oyun yaptım daha sonra Sevim iki oyun yaptı onlara.

E- Ben de bir oyun etmiştim onlara. Yakın zamanda kapattı galiba.

K- Rahatsızlandı zaten. Kanserdı. Geçen yıl kaybettik vefat etti. Ben tabii İzmit’i biliyorum ama Gebze'de çalışma yapanlar var. Gölcük'te İbrahim Unutanlar hala devam ediyor.

E- Ayhan Tanrıverdi'nin ekibinden mi acaba o da?

K- Yok o ayrı Ayhan Tanrıverdi görevinden dolayı...

E- Onun görevi neydi ki, asker mi?

K- Tabii.

E- Ha o yüzden askeriye'nin içinde tiyatro yapabildi.

K- Deniz kuvvetlerinden ayrılmadır o. Kocaeli Bölge Tiyatrosu'nda turnelere katılmıştı Ayhan Hoca, “Hakkari'de Bir Mevsim”in turnesine katılmıştı.

E- Peki daha öncesinde bildikleriniz var mı? Kocaeli Bölge Tiyatrosu'ndan önce İzmit'te neler yapılmış?

K- Halk Eğitim Merkezi'nin tiyatro kolu varmış. Halkevlerinin çok revaçta olduğu zamanlarda bayağı iyi işler yapmış. Hatta Türkiye'nin en çalışkan Halkevlerinden birisi. O dönemde Yavuz Unat hem burada Halkevinin başında hem de dört – beş tane oyunu var. Hatta bir tanesi çok ilginç bir oyun. “Haydi Suna” diye bir oyun. O dönemde pek yazılmamış bir türde. bilim kurgu bir oyun. 1930'larda yazıyor oyunu ama oyun 2100 de geçiyor.

E- Oyunun metni var mı acaba?

K- Bulamadım ben ama iz üstündeyim. Hatta belki de İzmit'teki ilk oyun yazarı diyebiliriz. Halkevinden sonra amatör tiyatro çalışmaları devam ediyor iki önemli çalışma var burada. Onlardan birisi “Kocaeli Tiyatrosu” adı altında Yavuz Özkan ve ihsan Sarıvar'ın kurduğu bir tiyatro. 1960'ların başında olması lazım. Bir de onun bir öncesinde ya da bir sonrasında Ahmet Gülhan'ın kurduğu bir tiyatro var. Ahmet Gülhan Karamürselli. Bir de 1980'lerin başında Halk Eğitim Tiyatrosu'nun atağa kalktı bir dönem var. Avni Karakadılar burada tiyatro hareketine tekrar başlatıyor. Film yönetmeni aynı zamanda birlikte orada ders verdi. Hatta çok ses getiren bir “Keşanlı Ali Destanı” oynamışlardı, onu hatırlıyorum, birkaç oyun yaptılar. Daha sonra dağıldılar. O zaman da Halk Eğitimin bir güzelliği vardı Devlet Tiyatrosu her sene mutlaka iki oyun getirirdi. Onun dışında yine amatör çalışmaları var mesela KYÖD. İşte bu Mustafa Küpçü'ler falan hep oradaydı. Orada dört- beş tane oyun sergilediler. Daha sonra o ekipten ayrılanlar başka amatör tiyatrolar kurdular. Hatta Ankara'da amatör tiyatro şenliklerine katıldılar. Tabii arşiv kaydı dersin yok denecek kadar az. İzmit'te en gelişmiş amatör tiyatro çalışmalarından biri Kocaeli Yüksek Öğrenim Derneği'nin yaptığı tiyatro

E- O ne zaman tam olarak kurumuş

K- 1960'ların sonu 1970'lerin başı. O zaman daha Kocaeli Bölge Tiyatrosu yok. Mesela hepsi 70'li yaşlarında şimdi seneler sonra tekrar aynı oyunu oynadılar.

“Sokrates Savunuyor” oyunu. Hatta Sonra onlara bir oyun da ben yönettim heccav oyunu iki sene önce o da.

E- Çok teşekkür ederim. Şimdilik burada bırakalım. Devamı için sizi tekrar rahatsız ederim.

K- Rica ederim. Kolaylıklar dilerim.

EK –3 Burhan Akçin Röportajı

Ersin Çakmak: Merhabalar. Tekrar teşekkürler ilk önce röportajı kabul ettiğiniz için, sonra bu tiyatroyu kurduğunuz için. Çünkü siz bu tiyatroyu kurmamış olsanız. Belki ben de tiyatroya başlamamış olacaktım. Çünkü sizin öğrencileriniz benim hocalarım oldular. Ben de onlar sayesinde tiyatroda ilerleyebildim aslında. Böyle mutlu olacağım bir işi yapamıyor olabilirdim o yüzden tekrar teşekkürler.

Burhan Akçin: Rica ederim.

E.Ç.: Ben İzmit'in tiyatro tarihini araştırdığım için bir kaynak arayışında olduğumdan, elbette size sormam gerekiyordu. Aslında tek bir sorum var; Kocaeli bölge tiyatrosu nasıl kuruldu? Daha sonra laf lafı açar diye düşünüyorum röportajımızın devamında.

B.A.: İzmit'te tiyatro faaliyetleri kesintili olarak ilerliyor. 1960'lı yıllarda İzmit'te kurulan bir bölge tiyatrosu var. Toder'in başkanlığını yapan Ahmet Gülhan öncülüğünde kurulmuş bir tiyatro. Onun kurduğu, daha sonra bir takım avukat esnaf sanayici arkadaşlarında amatör olarak çalıştığı bir bölge tiyatrosu gerçeği var. Ondan sonra zaten Barbaros Tantanların Mustafa Küpçülerin Adnan Filizlerin kurduğu bir halkevi tiyatrosu var. Ali Sürmeli'nin Halk Evi'nde çalıştığı zamanlarda. Kısacası o dönem; “Ya biz bu tiyatro faaliyetlerini öyle bir duruma getirelim ki önce sivil toplum kuruluşu olarak kuralım sürdürülebilir hale gelsin” diye bir düşünce var. Şehabettin Bilgisu ve dönemin valisi Ertuğrul Ünlüer’le birlikte konuşurken... 1977'de 78'de bu sohbetler yapılıyor

E.Ç.: ha böyle konuşulan zamanlarda bu konuları konuşulduğu zamanlarda var yani İzmit'te

B.A.: Evet Şehabettin Bilgisu sanayi odası başkanı o zaman. İzmit'in önemli bir ailesine mensup bir arkadaşımız. O zaman bir dernek kuralım diyorlar ve ama diyorlar aramızda bir tane tiyatrocunun olması lazım. İşti tiyatro olan bir Mehmet Bey var ve liselerde edebiyat öğretmenliği yapan bizim çok değerli hocamız öğrencisi

olduğumuz için gurur duyduğumuz Handan Karaadam'ı buluyorlar. Bütün yollar ona çıkıyor tabii. Derken yönetim kurulunun yedi kişi olarak tamamlıyorlar. Sanayi odasından bir kişi alıyorlar yönetim kuruluna. Bir tane de diyorlar ki İzmit'e ait bir yazar çizer olsun, Ruşen Hakkı'yı buluyorlar. Adnan Filiz'i buluyorlar. Ruşen Hakkı, Adnan Filiz, Mehmet Baştürk, vali Ertuğrul Ünlüer, Handan Karaadam...

E.Ç.: Vali bey de bizzat içinde yani, enteresan.

B.A.: Evet evet yönetim kurulu başkanı hatta. Dernek olarak kuruluyor biz de o derneğe üye oluyoruz. O dönem Mehmet Serimer ve ben donanmada çalışıyoruz. Kocaeli bölge tiyatrosuna üye oluyoruz. Yine değerli üyelerimizden Salih mat da Tüpraş'ta çalışıyor. Sonra devam ediyoruz Kocaeli Bölge Tiyatrosu mekan olarak yetiştirme yurdunu kullanıyor. Şimdiki öğretmen evinin olduğu binada. Yetiştirme yurdundayız oradaki çocuklarla beraber yemek yiyoruz. Oradan çıkmış çok ünlüler de var. Onlardan bir tanesi de şarkıcı Doğuş.

E.Ç.: Aa o oradan yani

B.A.: Bizim çocuk tiyatrosu seyircimiz Doğuş. Çünkü ilk seyircimiz yetiştirme yurdundaki çocuklar. Onun yanında da bir eğitim araçları salonu var. Oradaki koltuklar 182 miydi 142 miydi tam hatırlayamıyorum ama koltuklar 15 çeşit.

E.Ç.: Her yerden toparlanmış...

B.A.: Alt katta da depomuz var sahnenin altında. Deniz lodosla geri bastığı zaman dışkı temizliği yapıyoruz. Uzun bir süre eğitim araçları salonunda çalıştık ama sık sık tabii milli eğitim müdürü değişiyor. Milli eğitim müdürü değiştikçe de biz kapı dışarı ediliyoruz. Sonra Şahabettin Bey, Adnan Filiz'e diyor ki 'fuarda bir yer berin bu çocuklara'. Fuarda da Seka Halka ilişkiler müdürü Korkmaz Alınacak, bize bir yer veriyorlar Seka standında ama Seka Pavyonu yazıyor. O zaman bütün stantların adı pavyon. İşte Ülker Pavyonu, Seka Pavyonu Tüpraş Pavyonu. Daha sonra daha sonra bu pavyon sözcüğü insanlara tuhaf gelmeye başlayınca biz de pavyonu söktük, yerine stant yazdık. İnsanlar geliyorlar tabii kız öğrencilerimiz var biz o öğrencilerimize tel örgünün dışında karşılıyor, yerimize kadar eşlik ediyoruz. Çünkü ne kadar gayri meşru iş varsa oralarda. Uzun sözün kısası Kocaeli Bölge

Tiyatrosu, bir ihtiyaçtan kaynaklanmış, şehirde bir tiyatro olması gerekir düşüncesi ile bu saydığım isimler tarafından, 1979 yılında dernekler masasına başvurularak, Kocaeli Bölge Tiyatrosu derneği kurulmuş, fikir babası Handan Karaadam, isim babası Handan Karaadam çünkü Muhsin Ertuğrul'un bölge tiyatrosu yasasına vakıf. Aynı şekilde Ordu gibi Salihli gibi olmasını istiyor işte o dönem var olan tiyatrolar bunlar. Yine Diyarbakır'da Erzurum'da böyle örnekler vardı bölge tiyatrolarını yaşatmak anlamında, köy enstitüleri gibi. Kısacası Kocaeli Bölge Tiyatrosu o fikirle kurulmuş oldu.

E.Ç.: Peki hocam sizin maceranız nasıl oldu, bölge tiyatrosuna dahil olmanız nasıl oldu ?

B.A.: Az önce zaten parantez içinde söyledim, çalıştığımız iş yerinden vapurla geliyoruz akşamları, gece dönerken otostoplarla kamyonlarla evimize dönüyoruz. Çünkü toplu taşıma belli bir saatten sonra yok. O şekilde 1986'ya kadar geldi. 1979'dan 86'ya kadar. Kuruluşundan 86'ya kadar dernek olarak hizmet verdik çok önemli çalışmalar yaptık ama tiyatro denince akla oyunlar gelir ya fakat biz oyunlarla anılmasını istemedik hala da öyleyiz. Yani tek bir oyun çıkarmak amacımız değil, biz sürekli olsun istedik ve bir işletme olarak bunun yapılabileceğini gördük. O yüzden 1986'da artık profesyonel olmak istedik, böyle yarı zamanlı çok istediğimiz gibi olmuyordu. 1986'da Otel Altınnal'da son genel kurulumuzu yaptık ve oy birliği ile artık özel bir kurum olması için Salih Mat. Mehmet Serimer, Burhan Akçin ortaklığı ile özel bir kuruluş haline getirdik. Daha sonra tabii çeşitli dönemlerde çeşitli kaymalar oldu, sekte durumlar oldu. Bu bir işletmenin yıllara bağlı olarak yaşadığı çok normal gelişmeler. Ama Kocaeli Bölge Tiyatrosu tabii Handan Karaadam, Ertuğrul Ünlüer Ertuğrul Kazancı, Salih Mat, Mehmet Serimer gibi isimlerle kurulmuş ve Burhan Akçin tarafından da çalışmaları kesintisiz devam ettirilmiş bir tiyatro. Daha sonra aramıza sizin gibi sizin dışınızda ikinci kuşaktan, üçüncü kuşaktan birçok emektar arkadaşın katkılarıyla, kente bir tiyatro kazandırmak amacıyla, çalışmalarını tamamlamış mıdır hayır, çalışmalarımız hala devam etmektedir.

E.Ç.: Şeyi merak ettim, 1979 da kuruluyor ya, 80 dönemi nasıl geçti acaba tiyatro için, devam edebildi mi?

B.A.: Kapatılmadık. Bize de özel yazı geldi sıkıyönetim komutanlığından. “Yapılan araştırmada çalışmalarınızda devam etmenizde bir sakınca yoktur” diye bir yazı geldi. 1980'de de hazırladığımız bir oyun vardı hangisiydi bilmiyorum “Yaşadığımız Devir” miydi, hatırlamıyorum. Ama o birbirine benzemeyen koltuklarda soğuk salonda, üniformalı askerler oyunumuzu izlemeye gelmişlerdi. Deniz kuvvetlerinden.

E.Ç.: Tabii oralarda o şartlarda tiyatro yapmak çok zor fotoğraflarını görmüştüm sobayla ısınan bir yer...

B.A.: Tabii sobayla ısınacaksınız ama sobanın içine de bir şey koymak lazım o da ayrı bir mesele?

E.Ç.: Yeni projeler nelerdir hocam?

B.A.: 12 ilçede tiyatro biliyorsun duymuşsundur. Aslında Devlet Tiyatrosu çizgimiz bozuldu yani isteğimiz destek görmedi. Devlet Tiyatrosu için bir bu şehrin büyükşehir olduğu yıl 12.400 kişinin imzası ile bir dilekçe yazdık. Dilekçeler Ankara'ya götürüldü. Orada tiyatroyu bir oyun zanneden, ahmaklar bu şehirde yaşıyorlar mı evet yaşıyorlar, tiyatromuz var diyerek belediye tiyatrosunun kardeşsiz bıraktılar. Bizim tiyatromuz var ikincisine gerek yok dediler, bunların farklı olduğu ya da buradaki fazlalığı kaldı ki fazlalık değil iki tane tiyatro olacaktı. Ve sonunda ne oldu Sabancı Kültür Sitesi yok edildi. Devlet Tiyatroları oraya yerleşmiş olsaydı eğer, bina kendini korurdu, yeniden yapılmasını sağlardı o binanın eğer devlet tiyatrosu orayı kullanmış olsaydı. Süleyman Demirel Kültür Merkezi de bu kadar yorulmazdı. İçinde her şeyi yapılan bir çorba salon haline gelmezdi. Bunları anlatmak ne kadar zor.

...

12 ilçede tiyatroyu biz Fatma Hanım'la bir denedik. Bir yıl kadar hizmet ettim ben gönüllü olarak bila bedel, ücretsiz ve karşılıksız olarak yani. Orada festivaller yaptım iki tane hem çocuk oyunu hem büyük oyunu, büyük oyunumuz ödül aldı, yazarı da geldi. 44 kişilik bir salonumuz vardı o zaman. İzmit Belediyesi'nde başarıldı bu ama dört oyuncuyla kaldı sadece. Burada da gerçekleştiremedik az önce söylediğim gibi ilk eylemi gerçekleştirdik ama devamı gelmedi. Başaramayınca da kendimi suçladım bir yıl sonra tam 11 Mart'ta görevi devralmışım, çok ısrarcı bir şekilde beni görevlendirin beni görevlendirin deyip merdivenlerde bekleyerek, randevular alarak. Sonra tabii insanların alışkanlıklarını bozduğum için, baktım ki herkes rahatsız oluyor. Tadında bırakıp geldim. Sonra bu projeyi Başiskele belediyesine sunduk ama hedefimiz Gebze çünkü oranın olanakları daha fazla ama tabii bütün bunları ben kendim yapacak değilim ben sadece fikir üretiyorum. Bunlara inanan insanlarla bir araya gelmek lazım. Çünkü sadece bir işletme olarak bakmamak lazım, her ilçede o ilçeye ait bir belediye tiyatrosu var edilebilirse eğer böylelikle de Süleyman Demirel kültür Merkezi'ndeki biricik tiyatromuz, yalnız kalmaz, evlatları ile beraber buyur diye düşünüyorum.

E.Ç.: Çok teşekkürler

EK – 4 Durmuş Çetin Röportajı:

E.Ç.: Kent Tiyatrosu’ndan Belediye tiyatrosuna evrilen süreci bize anlatabilir misiniz?

D.Ç.: Her şeyin ilk başında bazı arkadaşlar halk eğitim gibi kurslarda dersler veriyorlardı.

E.Ç.: Yine belediye tiyatrosu kapsamında mıydı bunlar?

D.Ç.: Evet eet. Sonra Fethi Çeviker, Taner Büyükarman’a gidiyor işte bizimle birlikte bi youn çalış. İzmit’te bir Kent Tiyatrosu kurma çabasıdayız, nasıl bir yol izleyelim diye. Taner abinin de aklında belediye kadrosuyla değilde, İzmit’teki her tiyatrodan birkaç kişi gelsin katılsın ve öyle bir yapı kuralım fikri var. Tabi o kısımları onlar daha iyi bilir. Biz o kısımdan sonra Alternaif Tiyatro’dan katılan ekip olarak seninle birlikte gitmiştik zaten.

E.Ç.: Evet ben de ordaydım. Ama o süreç bir iki ay sonra tıkanı. Ondan sonra neler oldu.

D.Ç.: İlk başta Taner abi bu fikrini açımca bizimle çalışmak istemeyenler ayrıldı. 40 kişi civarındaydık biz. Kalanlarla küçük tiyatro çalışmaları yapıldı ekibin birbirine ısınması için. Ardından oyun geldi Kafkas Tebeşir Dairesi oynanacaktı. Kalabalık bir oyundu ama bizim de sayımız yetiyordu. 26 kişiydik sanırım. Sonra onun okumalarına başlandı. Sonra bir grup sanki kendilerini belediyeye alınıyormuş, kadrolu oluyormuş gibi hissetti. Sonra Fethi inanlarla konuştu. Böyle bir düşünce var ama kesin değil, ne zaman olacak kaç kişi olacak belli değil gibi şeyler söyledi. Taner abide dedi ki biz başlayalım, sonrasında durum netleşir nasılsa, geç kalmayalım diye düşündü. Başladıktan sonra Taner abi Rusudan Savaneli’yi de çağırdı, hani oyunculuk kısımlarına o baksın ben genel reji ile ilgileneyim diye. Böyle hummalı bir çalışmaya girdik. Çalışmalarda da tabi bazı sıkıntılar oldu. Oyuncular iki hoca arasında kaldı biraz. Sonra da askıya alındı tamamen. Zaten pandemi de vardı bir yandan. Taner abinin nasıl ayrıldığını tam olarak bilmiyorum ama...

E.Ç.: O şöyle oldu, Taner abi baktı hani bazı sözler veriliyor ama bir gelişme olmuyor. O yüzden inanları mağdur etmemek için bir ara verdi. Bir gelişme olursa toplanırız diye ama bir gelişme de olmayınca ekip dağıldı.

D.Ç.: Evet dağıldı ama kalanlar vardı tabi Fethi bizimle bir toplantı yaptı Şubat ayında. Yani böyle böyle bir şey gerçekleşecek ve kadroya en azından sözleşeli olarak alınacak dendi. Sonra işte alımlar oldu ve biz işe girdikten üç gün sonra pandemi patladı.

E.Ç.: 2020’de kurulmuş oldu yani Belediye Tiyatrosu ve pandemi kapanması yaşandı peki çalışmalar nasıl ilerledi?

D.Ç.: Pandemi olunca olaylar değişti çünkü biz oyunlar çalışıp oynarız diye düşünüyorduk ki olaylar daha farklı gelişti tabi. O dönemde işte bizde söylediler hani siz de bir şeyler yapın gibisinden. O dönem sokaklara çıktık, insanlar bize evlerinden eşlik ettiler, şarkılar söyledik. Sokak gösterileri yapmaya başladık. Orkestra da vardı...

E.Ç.: Ha bir kortej gibi yani.

D.Ç.: Evet çalan söyleyen arkadaşlar vardı orkestra da. Biraz o şekilde etkinlikler yaptık sonra iş tamamen maske olayına döndü pandemide. O dönem maske sıkıntısı vardı ve dediler ki, sanat akademisinin olduğu bölümü maske yapım atölyesine çevireceğiz dendi. Sonra işte maske yapım makineleri geldi ve çok uzun süre maske yapıldı. Biz de yardımcı olduk paketlemelerini yaptık birlikte çünkü kolektif bi durum vardı.

E.Ç.: Peki pandemiden sonra tiyatro ne zaman toparlanmaya başladı. 2022 miydi? Bu arada Fethiden bahsettik ama o da ayrıldı galiba bir süre sonra.

D.Ç.: Biz oradayken Dilek Hanım vardı kültür müdür, belediye onunla yollarını ayırdı. Sonra biz bir Azizname çalışmaya başladık, özel gün ve haftalar için küçük şeyler yapmaya başladık böyle hep aktiflik yani. Sonra kendimiz pandemide neler yapabiliriz üzerine düşündük. Masal atölyesi kurduk, Gülümse İzmit’in bir youtube kanalı vardı. Rada bazı işler yaptık. Oyun atölyesi mesela evde

oynanabilecek oyunlar üzerine bir şeyler yaptı arkadaşlar. Sonra kukla apartmanı diye bir şey yaptık. Fethi'nin projesiydi o. Pandemide bir apartmanda kalan insanları kukla şeklinde tasvir etmiştik. Uzun süre onu yaptık. Bir oratoryo yaptık sonra, 30 Ağustos için. Hatta Numan yerde yatarken köpek onu öldü sandı yanına geldi, çok ünlü oldu o video. O ara bizim sözleşmelerimiz bitince tekrar laım olmayacak dediler ve fesh edildi tiyatro yani. Sonra biz pandemi dönemi de olduğu için zor duruma düştük tabi ve yatığımız işleri toparlayıp tekrar yazı yazdık müdürlüğe. O arada da 9 kişi falan kaldık. Ayrılanar oluyordu, gelemiyorlardı çünkü pandemi olduğu için katılım sağlamak zordu. O ara kültür müdürü Ali İhsan Bey'di işte onun görüştük durumu açıkladık. Sonra Fethi ile onlar bir anlaşmazlık yaşadılar ve Fethi o dönem ayrıldı. Sonra Ali İhsan bey bizi belediyenin çeşitli kısımlarında görevlendirme teklifi yaptı. Müze gibi yerler açılacaktı oralarda görevlendirme teklifi yaptı, hani oyuncuyuz biz ne işimiz var oralarda dersiniz haklısınız tabi ama şimdilik bunu yapabiliyorum dedi. Biz de tiyatromuz tekrar kurulacaksa çalışırız dedik ve başladık o şekilde. Zaten o ara beş kişi kaldık biz. Pandemi bittikten son Burhan Akçin ile görüşmüş başkan. Burhan Akçin de galiba “benim oyuncularımı ver ben de başlayayım” gibisinden bir şeyler söylemiş. Böylece sanat akademisi binasına geri döndük. Bu arada biz hem kültür müdürlüğüne gidiyorduk hem de akademide çalışıyorduk.

E.Ç.: İki iş yapıyordunuz aslında yani.

D.Ç.: Evet. Sonra bize küçük bir yer kapattılar. İlk başta amaçları sahne yapmak değildi ama Burhan Hoca da çok bastırdı hani bir sahne olması gerek, bir oda tiyatrosu da olsa burayı bir sahne yapalım diye. O dönem araları iyiydi sanırım başkanla ve oldu o sahne. Küçük 45 kişilik bir sahne oldu. Sonra o sahnede tiyatro kursları başladı. O dönemde kurs grubuyla oyunlar çalıştık. Sonra bizi tamamen saat akademisine verdiler. Biz sabahtan akşama kadar çocuk oyunları çalıştık, yetişkin oyunu çalıştık. Burhan Hoca'nın kendi çocuk oyunu vardı “Küs Küs Araba” onu çıkarttık. Sonra da haftada iki gün oynamaya başladık. Sonra yetişkin oyunumuzu da 27 Mart Dünya Tiyatro gününe çıkarttık 2022 de sahne açtık “Vasati Dört Kişi”ydi

oyunun adı. Oyun çok beğenildi. Oyunlarımız da ücretsizdi oyüzden hep doluyordu 45 kişilik bir sahneydi zaten. İki ödül de aldı. Yeni Tiyatro Dergisi'nden "En İyi İlk Oyun" ödülünü aldı. Direklerarası jürisinden de "En İyi Erkek Oyuncu" ödülünü aldı.

E.Ç.: Onu sen aldın galiba değil mi, sana verildi, tebrikler tekrar.

D.Ç.: Teşekkürler. Sonra iletişimleri bozuldu galiba Burhan Hoca'yla ve Burhan Hoca ayrıldı ve o ayrıldıktan sonra biz aynı sistemi devam ettirelim diye kurs gruplarımızı açtık. Sonra yeni oyun ısrarları oldu. Burhan Hoca'da destek veriyordu tam bağları kopmamıştı. İki farklı oyun çalışmasına başladık. Hatta kadın oyuncu da istedi. Geldi hatta iki kadın oyunu, "Yeniden Tiyatro" oyununa çalıştık ama sahnemiz uygun değildi ve tadilat bir türlü başlamadı. Sona kadın oyuncular da ayrıldı ve Burhan Hoca'da tamamen ayrıldı ve sonra bir yetişkin oyunu çalışmadık. Şehrin tiyatrocularından çağırılım dedik ama o da olamadı. Çocuk oyunlarını köylere taşıdık. O yıl çok verimli geçmedi.

E.Ç.: Sonra sahne yıkıldı şimdi 100 kişilik bir sahne yapılıyor sanırım.

D.Ç.: Oraya gelmeden zaten deprem oldu 6 Şubat depremleri. O dönem deprem yardımları için her şeye ara verdik. Sonra da Defne'ye gittik ve yardımların organizasyonunda görev aldık.

E.Ç.: Bizzat yardım dağıtımında görev aldınız yani.

D.Ç.: Evet oralarda çalıştık.

E.Ç.: Orda bir kukla gösterisi yapmış mıydınız?

D.Ç.: Şöyle oldu, kültür müdürü değişti yine Ceren hanım geldi. O da destek verdi bir kukla sahnesi yapalım, çocuklar için kukla oyunları oynatalım dedik. Sonra sahne yapıldı ama nasip olmadı oynamak. Çünkü bir zaman sonra oraları kapattılar çadırları kapattılar. Sonra İzmit'e geldik ve yaz geldi zaten. Elimizde kukla sahnemiz ve kuklalar vardı. İki kukla oyunu yaptık. Sonra kültür müdürümüz değişti yine. Bize İBB ile bağlantı kurdular dekorlar kostümler aldık ve kurs grubu oyunlarını o şekilde

ıkarttık. Sonra ben 30 Aralık 2024'te ayrıldım. Sonra işte bu yeni sahnenin yapımı başladı ve o süreç devam ediyor. Yani İzmit Belediyesinde bir Belediye Tiyatrosu sistemi oldu ve devam ediyor umarım uzun süre devam eder.

E.Ç.: Teşekkürler.

EK – 5 Mustafa Takmaz Röportajı:

Ersin Çakmak: Aslında tek sorum var Yeni Meydan Sahnesi nasıl kuruldu bunu dinlemek isterim. Tabi aynı zamanda şu an Alternatif Tiyatro olan mekanın nasıl tiyatro yapıldığını da dinlemek isterim. Siz o mekanı sinemadan

Mustafa Takmaz: Tabi ki. Kronolojik bir sıra içerisinde anlatayım. Biz Kocaeli depreminin arkasından Ankara Yeni Meydan Sahnesi olarak önce gönüllü çalışmalara katılmak için Kocaeli, Adapazarı, nerde ihtiyaç varsa, o taraflara gittik. Daha çok temizlik yapıyorduk. İlk gittiğimiz yer Adapazarı’ydı, orada bir çadır kentte Meydan Sahnesi’nin çadırını kurduk. Akşamları hastanelerde temizlik, çöp toplama o tür görevler yapıyorduk...

E.Ç.: Ha bayağı bildiğimiz temizlik işlerinde çalıştınız...

M.T.: Sonra benim bir sinema makinem vardı, ikinci gelişimde sinema makinemi getirdim. Sinema makinasıyla, çocuklara çizgi film falan izlettik. Adapazarı’nda başladı bu serüven. Sonra bizim oradaki hareketliliğimizi Unicef fark ediyor. Arkasından da Unicef ile birlikte bir Avrupa Birliği projesi gerçekleşti. Sosyal Hizmetle Çocuk Esirgeme Kurumu da destek verdi ve üç yıla yakın biz bu çalışmaları sürdürdük. Özellikle depremde birinci derece etkilmiş çocuklarla çalıştık. Prefabriklerde kaldık, orada prefabrik tiyatrolar kurduk. Kocaeli’de o dönem 11 tane prefabrik bölgede tiyatro yaptık. Kurduk yani. Dekorları filan Ankara’dan operadan dekorlar aldık. Işıklar, spotlar kurduk. Yani çadır kentten, prefabriğe geçiş sürecinde 11 tane bölgesel tiyatro oluştu. Uzunçiftlik, Köseköy v.s. gibi yerlerde gençlik merkezleri kurduk. Gençlik merkezlerinde 11 – 16 yaş arasında çocuklarla çalıştık. Sonra bu çocuklar kendi oyunları yazmaya başladılar, kendi hayat hikayelerinden yola çıkarak. Bu iş bittikten sonra da yine Unicef’den bize bir teklif geldi; Kocaeli’de bir süre daha kalın ama bu sefer “siz çocuklara devredin projeyi onlar kendileri yapsın” dediler. Öyle olunca bizim süreç uzadı. Bu arada ben Kocaeli’de iki ayrı yerde, biri İzmit Lisesi’nin karşısında ilk sanat evini orda oluşturduk. Orda çeşitli kurslar atölyeler yaptık Yeni Meydan Sahnesi olarak. Sonra

bir kabare mekanı açtık Kocaeli’de, Fethiye Caddesi’nde. Orda müthiş bir kabare sanat merkezi yaptık. Hatta Vedat Türkali filan gelip orada söyleşiler yaptı. Çok iyi bir yapılanmaydı orası. Çeşitli oda tiyatrosu gösterileri yaptık. Sonra dedik ki herhalde biz bu gidişle İzmit’te kalacağız. Benim hep hayatım boyunca salon arayışlarım vardır. Bir sürü salon yapmışızdır. Orda da Murat Sineması’yla anlaştık. Orayı tiyatro getirip bir turne yaptık, savaş karşıtı bir oyundu. Turnede Karadeniz tarafında bir trafik kazası geçirdik ve İlkay’ı kaybettik ve orda İlkay Eser Tiyatrosu – Yeni Meydan Sahnesi diyerek onun adını taçlandırdık. Koşullarımızı çok zorladık o salonu kiralamak için. Adam çok inatçı bir adamdı. Hani ne diyeyim hakkımı bir tek o adama helal etmem. Çünkü dişimle tırnağımla yaptığım bir yerdi. Çok adı çekti bize. Ben hatta o sahnenin yapım sürecinde, polisler gelir beni aldılar ve dört gün hapisane de kaldım. Ama o salon bunun karşılığını verdi. Yapmak istediğimizi aldık diyebilirim. Yani seyirciyle buluştuk birçok oyunda. Biz tabi ticaretten anlamıyoruz, hala da anlamıyoruz. Bir şey olmadı yani ticari olarak hiçbir zaman rahat edemiyorsunuz ki, fatura, kira v.s. derdinden kafamızı kaldıramadık. O dönem eşimin maaşına haciz geldi, sağlığını etkiledi. Mal sahibi çok acımasız davrandı, elinden geldiği kadar da daha kötü bir adam olmaya başladı çünkü bizi oradan tasfiye etmek istiyordu. Başkalarına belki daha fazla kiraya veririz diye. Sonra Aykut diye bir arkadaş geldi daha fazla kira verdi ve bizim tasfiye sürecimizi hızlandırdı.

O dönem bizi şehir tiyatrosu (Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu) oyuncularıyla da iyi ilişkilerimiz oldu. Tardu Flordun mesela ve başkaları da tabi, ellerinden geldiği kadar desteklediler bizi. Fakat bir süre sonra eşim orda yaşayamaz hale geldi. Çok yıprandı. O tayinini Ankara’ya istedi yeniden ve iz belirli bir zaman içinde yenide kendimizi Ankara’da bulduk.

E.Ç.: Hocam ne aman başladı İlkay Eser Sahnesi olarak orda 2002 diye hatırlıyorum ama...

M.T.: 2003... Çünkü İlkay’ı kaybettik. Kaybettikten sonra arayışımız aha kuvvetlendi. Biz İlkay öldükten sonra orda bir salon olsun, ismini yaşatalım diye düşündük. Ciddi masraflar ve ciddi emeklerle sahneyi var ettik. Çok iyi de işler

yaptık, mesela Ankara'dan gruplar gelip orada tiyatro yapabiliyorlardı. Bir tek şey sıkıntı oldu bize, hani "sendikalara falan salonu kullandırıyorlarsınız v.s. ama 10 tane bilet satmıyorlar sizin için bunlar bize çok sıkıntı oldu. Sizin de yaşadığınız şeylerdir.

E.Ç.: Aynı aynı hiç değişmiyor...

M.T.: Çok yıprandık o yüzden... Bizim de hatalarımız yok değildir, bu dönem içinde biz de hatalar yapmışızdır. Mesela aldığımız borcu zamanında ödeyemiyoruz, izminiz başka bir şeye çıkıyor. Tabi o paralar tiyatroya gidiyordu, dekoru, kostümü, elektrik, kira da cabası. Bunları nasıl kapatabilirim diye uğraşırken o arada isminiz başka bir şeye çıkıyor.

E.Ç.: 2006'ya kadar sürdü değil mi hocam orda?

M.T.: Evet 2006'ya kadar.

E.Ç.: Siz oradan çıktıktan sonra bir yeri daha sahne yaptınız sanırım. Şimdi dans salonu olarak kullanılıyor. Orayı da galiba yine salona dönüştürdünüz?

M.T.: Aaa evet. Aslında bak bizim bu Kocaeli'deki Yeni Meydan macerası nerde başladı. Biz deprem bölgesinde Unicef'le yaptığımız çalışmalar sürerken, orda eski tarihi bir binayı kiraladım ben. Şişecam fabrikalarında üst düzey bir yöneticiden. Ankara'dan, ODTÜ'den mimarlar geldi röleve restorasyonlar yapıldı. Şimdi şarap eviymiş... Bir dönem değirmen olarak kullanılmış. Mimarlar odasının yanındaki bir binaydı. Size çizilmiş planlarını projelerini göndersem şaşarsınız. Biz çok uygun fiyatlara kiralamıştık koca binayı o zaman. Sanırım Ermenilerden ya da Rumlardan kalan bir yapıymış. Bir ara değirmen olmuş, bir ara kiliseymiş tarihini öyle biliyoruz. Oradaki başlangıç bizi çok heyecanlandırdı. Hatta biz binayı kiraladığımız gün, sinema makinemizle filmleri onun üzerine yansıttık çok hoş görüntüler oldu. sonra Yeni Meydan Sahnesi başka bir yere evrildi çünkü o bir yenilgi oldu bizim için. hani şey var ya Bülent Ortaçgil'in bir şarkısı "bu su hiç durmaz" diye. Senin o bahsettiğin yerde de güzel bir şey yaptık, 40 - 50 kişilik bir oda tiyatrosu oldu. üç katlı bir binaydı orası. Fakat orası da yürümedi ve yürümemesinin tek nedeni yine mülk sahibimizin tavırları. Şeker hastası da bir insandı. iki ayda bir kiraya zam

yapmak istiyordu. yoksa işte sizi çıkartırım şunu getiririm falan. Ama orada da çok fazla çocuk oyunları ürettik, oynaktır. Hatta çok kısa bir şey söyleyebilir miyim... Sindirella Kül Kedisi oyununu en alt katta çocuklar geldiğinde onlara maskeler dağıttık. Birinci katta Sindirella'nın olduğu mekandı, üst kata çıktıklarında balo ve şato sahnesi vardı. Çocuklarda işte baloda dansa gelen misafirleri oynadılar, bazen kuşları tavşanları oynadırlar. interaktif bir çocuk tiyatrosu yaptık. O çok başarılı oldu. Sonra "Benim Adım Elektrik" diye bir oyun çıkardım ben orada. O da çok tuttu. Elektrik Mühendisleri Odası destekledi oyunu. Bizim Kocaeli'de tiyatrodan en iyi para kazandığımız süreçtir. Okullara falan hiç gitmeden, çok iyi para kazanmıştık. Sonra "Özgürlük Oyunu" oynamıştık sizin şu andaki salonunuzda. Çok tutmuştu o da, çok iyi bir kadromuz vardı. O zaman gazeteler bizden fazlasıyla söz etmeye başladılar. Güzel işler yaptık. Bizim bir hayat görüşümüz var, bir bakışımız var. Bundan dolayı mesela Kültür Bakanlığı'ndan yapılacak yardımlar engellendi. Şikayetler oldu. Öğrendik kimlerin yaptığını çok üzüldük tabi. Tiyatrocular birbirlerine ihanet ettiler diye düşünüyoruz. Güzel dostlarımız da oldu, orada tiyatroya yıllarını veren insanlarla karşılaştık. Burhan Akçin mesela orada bir ekol, bunu hala sürdürüyor. Çatışmalarımız olmasına rağmen, çocuk oyunlarımızın engellendiği dönem, ona rağmen saygımızı yitirmedik. Sonra Kaybettiğimiz Ertan Özak vardı Birikim Tiyatrosu'nda, çok kaliteli işler çıkartıyordu o arkadaşta. Gerçekten şu anda Ankara'da mesela, o kalitede oyunlar oyanayan ekipler bulamıyorum. Çok başarılı bir arkadaştı o.

E.Ç.: Malesef kaybettik Ertan abiyi...

M.T.: Ben Kocali'ye ilk geldiğimde, onun kayığı vardı, denize açılmıştuık. Rona tanıştırmıştı bizi. Çok mutlu olmuştum böyle bir arkadaşla tanıştığım için. Tabi Kadir hocayı tanıdım sonra (Kadir Yüksel) benim öğretmenim oldu sonra. güzel bir süreci. Ne olursa olsun Erbil Göktaş'la tanışıklığımız oldu. Geçen Yeni Tiyatro Dergisi Ödülleri'nde ödül aldık mesela. Tiyatronun ayakta kalması çok güzel çok memnun oldum yeniden görüştüğümüze.

E.Ç.: Çok teşekkürler.